

1984/85:38

Onsdagen den 28 november fm.

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1984/85:238–240 till försvarsutskottet

3 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1984/85:15
Trafikutskottets betänkanden 1984/85:3 och 4

4 § Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1984/85:5 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1984/85:45
delvis) och

skatteutskottets betänkande
1984/85:14 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1984/85:45
delvis).

Anf. 1 TALMANNEN:

Finansutskottets betänkande 5 och skatteutskottets betänkande 14 debatteras i ett sammanhang.

Anf. 2 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Föremålet för och orsaken till dagens debatt är regeringens andra panikpaket för i år. Trots de underverk som regeringen, enligt egen uppfattning, utfört med Sveriges ekonomi ser den sig nödsakad att åter ta till plötsliga och drastiska ingrepp för att hindra att allt, fortfarande enligt egen uppfattning, går över styr. Nog är det konstigt att finansministern alltid tecknar en så ljus bakgrund till de försämringar av hushållens ekonomiska

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

villkor som han anser utvecklingen motivera.

Förra gången klippte regeringen till med bl. a. pris- och hyresstopp för att hålla tillbaka löneutvecklingen och rädda inflationsmålet, det inflationsmål som för 1984 var 4 %. Det dröjde dock inte länge förrän avtalsröran blev fullständig och finansministern inte bara tog bort stoppen, utan t. o. m. förlade extra pris- och hyreshöjningar till 1984.

Den här gången gäller det enligt regeringen och dess lydiga eftersägare i finansutskottet att strama åt finanspolitiken för att förhindra en för stor ökning av den privata konsumtionen och en försämring av bytesbalansen nästa år. I det syftet föreslås skattehöjningar med 4 miljarder kronor, som till en del måste uppvägas med ytterligare medel till arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Naturligtvis har varken vi moderater eller övriga borgerliga ledamöter i finansutskottet något att invända mot en åtstramning av finanspolitiken. Det förordade vi redan under budgetarbetet här i riksdagen i våras. Men vi anser förstås att skattehöjningar är fel metod. Att regeringen väljer att gå fram den vägen är så mycket mera anmärkningsvärt som den samtidigt ställer upp som riktlinjer för den ekonomiska politiken på längre sikt att saneringen av statsfinanserna skall ske genom utgiftsnedskärningar och genom effektivisering av den offentliga verksamheten utan att skattetrycket skärps.

Socialdemokraterna i finansutskottet säger att endast skattehöjningar kan få tillräckligt snabb effekt. Men det är givetvis ett svepskäl, liksom hänvisningen till att konjunkturinstitutet överraskande förutspått en kraftig ökning av utrymmet för privat konsumtion nästa år. Sanningen är att socialdemokraterna inte tror sig om att i praktiken kunna dra ner på utgiftssidan. Svårigheterna förra vintern att övertyga den egna riksdagsgruppen om riktigheten av neddragningar i den offentliga verksamheten visar att den ideologiska blockeringen är svåröverkomlig.

Då ligger det närmare till hands och känns ideologiskt riktigare att höja skatterna. Det måste ha varit en nästan oemotståndlig frestelse att fylla ut den lucka som uppstått sedan den i skatteuppgörelsen från den underbara natten planerade höjningen av löneskatten blivit inställd. Talet om att varje marginalskattesänkning i samma ögonblick måste totalfinansieras med höjning av andra skatter är dock numera borta, vilket gläder en gammal fritänkare som en gång blev hudflängd för den kätterska åsikten att något tvingande samband av detta slag inte föreligger.

Regeringens ekonomiska politik är full av motsättningar även vid sidan av spänningsförhållandet mellan dess åtgärder på kort sikt och riktlinjerna på längre sikt. Sedan snart två år säger sig finansministern föra en kamp mot inflationen. Men hur kan man minska prisstegringen genom att höja indirekta skatter, som driver upp priserna?

Målet var som sagt att inflationen under 1984 skulle stanna vid 4 %. Nästa år skall den sänkas ytterligare till 3 %. Allt tyder nu på att de kombinerade inflationsmålen för de två åren spräcks redan i höst. I stället för 4 % blir prisstegringen i år ca 8 %. Och även för nästa år är det enligt erfarna bedömare – nu senast PK-bankens ekonomer – realistiskt att räkna med en

fördubbling från målsatta 3% till 6-7%.

I arbetet på att hålla tillbaka prisutvecklingen fäster regeringen med rätta stor vikt vid att få ned lönehöjningarna på en låg nivå. Men återigen frågar man sig hur finansministern kan tro att man med skattehöjningar, som begränsar konsumtionsutrymmet, kan hålla tillbaka de löneyrkanden som syftar till att ge arbetstagarna ökad köpkraft.

Skattepaketet vållade inte oväntat stor uppståndelse inom LO, som nu förbereder sig för nästa avtalsomgång. I sin höstrapport skriver LO-ekonomerna: "Vi finner det osannolikt att åtminstone de av LO:s grupper som har marknadskrafterna i ryggen kommer att tycka att det är rimligt att begränsa löneökningarna till 5 procent med de prisförutsättningar som nu råder. Den signal som regeringen skickar ut genom sitt paket måste nästan uppfattas som att också regeringen tappat tilltron till begränsade löneökningar."

Efter den här reaktionen har regeringen velat hindra att Rosornas krig åter blossar upp och skickat ut talesmän som skyndat sig att försäkra, att om det inte blir någon reallönehöjning nästa år, så skall man ändå se till att det blir en sådan – under förutsättning att lönestegringen verkligen stannar vid 5%. Men ett sådant löfte är ju, såvitt jag förstår, alldeles omöjligt att uppfylla. Med de kraftiga prishöjningar som regeringen förlagt till slutet av innevarande år blir överhänget vid beräkning av den genomsnittliga prisutvecklingen mellan 1984 och 1985 ca 3%. Om priserna sedan under loppet av nästa år verkligen stiger med bara 3%, blir – som LO-ekonomerna påpekar – genomslaget vid genomsnittsberäkningen över 2%, vilket alltså sammantaget betyder en prishöjning med över 5%. Stiger då lönerna med 5%, har man alltså reallönesänkningen klar.

Regeringen anger som främsta mål för sin ekonomiska politik att bekämpa arbetslösheten. Men med sina skattehöjningar slår man ut riktiga jobb i näringslivet för att i stället ordna till med konstlad sysselsättning inom den offentliga sektorn.

Som påpekas i den borgerliga reservationen är den öppna arbetslösheten nu högre än i någon tidigare högkonjunktur. Den totala arbetslösheten är dessutom högre än t. o. m. i tidigare lågkonjunkturer. Summan av antalet öppet arbetslösa och antalet sysselsatta genom AMS-åtgärder är nu nästan 100 000 fler än när socialdemokraterna tog över hösten 1982. Om detta är resultatet av den ekonomiska politiken under en konjunkturuppgång, finns det all anledning att frukta för vad som kan hända under den kommande avmattningen.

Regeringen säger vidare att dess strävan är att stimulera produktionen inom industrin. Men hur kan man då ge sig till att höja energiskatterna, vilket naturligtvis försämrar de svenska företagens kostnadsläge och konkurrenskraft?

Den höjda elskatten slår också snett från energipolitisk synpunkt. Drivkraften att övergå från importerad villaolja till inhemskt producerad el hade redan minskat genom sänkta oljepriser tidigare i höst. Höjningen av elskatten motverkar nu direkt regeringens uttalade strävan att undvika en

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

försämring av bytesbalansen.

Herr talman! Regeringens proposition och den socialdemokratiska utskottsminoritetens resonemang visar många prov på en närmast desperat strävan att ställa upp kulisser som nödortfött skall dölja sakernas verkliga tillstånd till efter valdagen nästa år. Tidigareläggningarna av prishöjningar till slutet av 1984 syftar till att förlänga den period i början av nästa år då det skall kunna sägas att inflationsmålet på 3 % ännu inte ter sig alldeles orealistiskt. Beslutet häromveckan att inte lägga fram förslag om ATP-avgiften för de närmaste fem åren och att hålla den oförändrad nästa år är avsett att undvika en debatt om de stora påfrestningar på pensionssystemet som den svaga ekonomiska tillväxten måste föra med sig. Samtidigt begränsar man med placeringsplikt och nedreglerad ränta på prioriterade obligationer AP-fondens möjligheter att med en marknadsmässig avkastning på sitt kapital trygga åtagandena mot pensionärerna. Den nya fastighetsskatten skall visserligen avse 1985 men inte tas ut från villaägarna förrän året därpå, när valet är över. Exempler på sådana här manipulationer skulle kunna mångfaldigas.

En liknande karaktär har den växande benägenheten att ålägga företagen att göra avsättningar till olika slags konton i riksbanken. Förr försökte man länge att hålla den snabba utgiftsutvecklingen i den offentliga sektorn stången med lika snabba skatthöjningar. När Sverige slog i skattetaket blev lösningen upplåning mot obligationer och andra skuldförbindelser – hemma och utomlands. Men sedan också denna finansieringsmetod fått svårt att rätta till, drar man in likviditet från näringslivet genom påtvingna fondavsättningar till låg eller ingen ränta. Förutom att man på det sättet försöker styra användningen av vinstmedlen i företagen, vilket naturligtvis negativt påverkar investeringsviljan, kan man också klara sig undan med lägre ersättning för denna form av upplåning eller – om man så vill – dessa tillfälliga skattemedel.

Men detta nya grepp är av samma kortsiktiga natur som regeringens övriga åtgärder för att skjuta problemen på framtiden. Så småningom skall ju de tvångsfonderade medlen släppas loss, och då blir det problem med både statskuldfinansieringen och penningmängdens tillväxt. Moderata samlingspartiet säger nej till de planerade förnyelsefonderna liksom till höjningen av inbetalningskvoten vid avsättning till allmän investeringsfond.

Herr talman! De borgerliga reservanterna i finansutskottet avvisar regeringens skatthöjningspolitik. Vi vill i stället minska den offentliga sektorns resurstillväxt, samtidigt som den enskilda sektorn ges större expansionsutrymme. Det första och viktigaste inslaget i en sådan politik är att dra ned de offentliga utgifterna. För det andra måste sådana skattesänkningar genomföras som stimulerar enskilda människors vilja att arbeta, spara, investera och ta risker. För det tredje skall löntagarfonderna avskaffas. Och för det fjärde måste verksamheten inom den offentliga sektorn förändras och näringslivet avregleras.

Den borgerliga oppositionen står alltså för ett gemensamt program, som genom att stärka marknadsekonomin skulle angripa de underliggande

strukturproblemen i svensk ekonomi. Den socialistiska riksdagsmajoriteten strävar – åtminstone i sitt praktiska handlande – i annan riktning. Därför måste det tyvärr dröja ytterligare något år, innan riksdagen kan besluta om verk samma åtgärder för att återföra Sverige till ekonomisk balans och tillväxt.

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till reservation nr 1 i finansutskottets betänkande nr 5.

Anf. 3 ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Den internationella högkonjunkturen under de två senaste åren har till stor del berott på den höga tillväxten i USA. Dollarns starka ställning har därtill lett till en kraftig amerikansk importökning, som medfört ett fint exportuppsving för andra industriländer, bl. a. Sverige. Samtidigt har emellertid underskotten i den amerikanska bytesbalansen och budgeten ökat snabbt.

När nu det amerikanska valet är klart finns anledning anta att den amerikanska ekonomin kommer att stramas åt för att man skall kunna minska underskotten i bytesbalans och budget. Detta förstärker de tidigare allmänna bedömningarna, att man kan förvänta sig en avmattning av den amerikanska konjunkturen under 1985. Man kan knappast förvänta sig att Västeuropa under 1985 kommer att ta över USA:s roll som motor i världsekonomin. Sammantaget måste man därför räkna med en svagare ökningstakt för världshandeln under 1985 än under de senaste två åren.

Slutsatsen för Sveriges del blir alltså att vi under nästa år inte längre kan räkna med lika god internationell draghjälp som vi fått 1983 och 1984. Det blir därför desto viktigare att vi anpassar vår kostnadsutveckling till omvärlden.

Ett av huvudproblemen för den svenska ekonomin är att vi under de senaste åren haft en kraftigare kostnadsökning än våra konkurrentländer. Därför håller de devalveringsfördelar vi gett oss själva successivt på att urholkas. Risker är påtaglig att en ny internationell lågkonjunktur börjar närma sig samtidigt som devalveringseffekten ebbat ut på grund av vår höga inflation.

Från sommaren 1981 till hösten 1982 sjönk inflationen kraftigt i hela industrivärlden. Det gällde också Sverige. Vår inflation halverades från juli 1981 till september 1982. Efter regeringsskiftet vände inflationskurvan för Sverige uppåt igen. I våra konkurrentländer däremot fortsatte inflationen att sjunka. Resultatet har blivit att vi under hela 1983 och hittills under 1984 haft en i stort sett dubbelt så hög inflation som våra viktigaste konkurrenter på världsmarknaden. Under den här perioden har inflationen i Sverige pendlat runt 9 %, medan den i Västtyskland legat kring 3 %, i USA mellan 3 och 4 % och i Storbritannien mellan 4 och 5 %.

Visserligen har inflationstakten i Sverige sjunkit med ungefär en procentenhet under sommaren, men inflationen ligger fortfarande dubbelt så högt som regeringens inflationsmål på 4 % för 1984. Detta motsvarar tyvärr rätt väl avvikelsen också under 1983. Finansministern hade då som mål 5–6 %,

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

och inflationen blev 9,5 %.

Just i dagarna hotar också nya prisstegringsvågor i form av skattehöjningar, hyreshöjningar, avgiftshöjningar och ytterligare lönepåslag.

Regeringen tycks nu närmast vilja driva upp inflationstakten för att försöka komma i närheten av de 3 % som är målet för nästa år. Hyreshöjningar genomförs nu i december i år i stället för som i normala fall i januari. Posten har fått order av regeringen att tidigarelägga portohöjningar. Av samma skäl föreslås de nu presenterade skattehöjningarna träda i kraft redan i början av december. Denna typ av i det närmaste manipulatoriska åtgärder kan självfallet inte på något sätt lösa problemen med vår höga inflationstakt. Det finns inte några vattentäta skott mellan årets prisstegringar och nästa års. Ökar kostnaderna för el, bensin, hyror m. m. i år, kommer detta självfallet att påverka prisstegringarna nästa år genom att inflationsförväntningarna stiger.

Tyvärr kan vi också konstatera att den svenska lönekostnadstrenden f. n. pekar uppåt i stället för nedåt. Löneökningarna blir i år ca 2 procentenheter högre än 1983. I industrin beräknar konjunkturinstitutet att lönerna ökar med hela 10 %. Det är 3 % mer än genomsnittet för våra konkurrentländer och 6 % mer än för vårt viktigaste konkurrentland Västtyskland.

Omförhandlingar sker nu över hela den offentliga sektorn. Trots att regeringen trodde sig bereda marken för årets avtalsrörelse genom införande av kollektiva löntagarfonder och urholkad marginalskatteuppgörelse, blev som alla vet vårens avtalsförhandlingar ett fiasko. De första avtalen slöts för offentligsektorn. Att Olof Palme jublade i en talarstol samma kväll avtalet slutits visade bara att han inte förstått vad avtalet innebar. Det förstod däremot löneförhandlingarna inom de offentliga fackförbunden. Deras kommentarer till uppgörelsen var "bingo" och "jack-pot". Inte nog med att avtalen låg för högt, de innehöll dessutom just sådana följsamhets- och löneglidningsklausuler som regeringen knappt ett år tidigare själv fördömt.

Just nu bevittnar vi resultatet av att regeringen i våras gick med på alla dessa klausuler. Omförhandlingarna hotar inte bara att ytterligare driva upp lönerna på offentligsidan – fackförbund på den privata sidan har förklarat att om de stats- och kommunalanställda får ytterligare påslag, känner de sig för sin del inte bundna av att ta samhällsekonomiskt ansvar.

Den svenska arbetsmarknaden är i klart behov av fastare ansvarsgränser. Statens ansvar bör dels vara att för arbetsmarknadens parter ange de allmänekonomiska förutsättningarna, dels att agera med fasthet i sin roll som arbetsgivare. *Staten* är ju en viktig part i den offentliga arbetsgivarkartellen Oasen. Ett första steg måste bli att få bort allehanda följsamhetsklausuler ur de offentliga avtalen. Vådan av sådana åskådliggörs tydligt just i dessa dagar då fackförbunden på den offentliga sidan begärt omförhandlingar.

I konjunkturinstitutets höstrapport bedöms lönekostnaderna nästa år komma att öka med 7 %, dvs. 2 % mer än regeringens lönetak. Mot den bakgrunden tror institutet att devalveringarna under loppet av 1985 kommer att ha urholkats så mycket att den svenska exporten åter börjat tappa marknadsandelar. Exportökningen nästa år väntas sjunka ner mot 3 %. Å

andra sidan tror konjunkturinstitutet på en ökad import. Detta beror på att den privata konsumtionen beräknas stiga relativt kraftigt, samtidigt som de privata investeringarna fortsätter att öka. Båda dessa komponenter i den inhemska efterfrågan har stort importinnehåll. Med en klart långsammare uppgång för exporten och en snabbare ökningstakt för importen förutspår konjunkturinstitutet att bytesbalansen nästa år visar minussaldo på ca 6 miljarder kronor. Som en följd av den svagare exportefterfrågan väntar konjunkturinstitutet också att BNP skall minska från 3 % i år till 2 % nästa år, samt att en viss ökning kan komma att ske av arbetslösheten. Konjunkturinstitutet tror att konsumentprisökningen 1985 stannar vid 4,5 %, vilket klart överstiger regeringens mål på 3 %.

Risken, herr talman, är enligt min mening stor att inflationen nästa år kommer att ligga betydligt högre än konjunkturinstitutets antagande. Den privata konsumtionsökningen lär därför knappast bli så dramatisk som konjunkturinstitutet befarar.

Regeringens ekonomiska politik karakteriseras av "låt gå--stopp"-modellen. Den åtstramning som de nu aktuella förslagen innebär visar att oppositionens bedömningar i våras var riktiga. Då ansåg vi från centern, moderaterna och folkpartiet, vilket framgår av en gemensam reservation om den ekonomiska politikens inriktning, att besparingar om ca 10 miljarder kronor borde ske för budgetåret 1984/85. Eftersom regeringen då valde en annan väg, tvingas man nu komma med ett panikpaket. Det är inte bara så att förslagen kommer vid fel tidpunkt, utan det hela sker också på fel sätt.

Åtstramningen borde ha åstadkommit genom en nedskärning av offentliga utgifterna, inte genom skattehöjningar. Om de föreslagna skattehöjningarna skulle genomföras, resulterar det enbart i att de långsiktiga problemen förvärras utan att någonting förbättras på kort sikt. Den pågående avtalsrörelsen försvåras, inflationen ökar, konkurrenskraften försämras och sysselsättningen inom den privata sektorn minskar, om skatterna höjs på det sätt som regeringen förordar.

Utan en rejäl bantning av budgetunderskottet genom minskade statliga utgifter kommer alla försök att pressa ned inflationen till hanterliga nivåer att misslyckas. Den som driver en sådan politik tar på sig ett tungt ansvar. Om goda år får gå utan att budgetunderskottet pressas ned, står vi illa rustade när det gäller att möta kommande svårigheter. Var skall vi då ta pengar, så att vi kan möta arbetslösheten när konjunkturen viker, om vi fört en politik som medför svårigheter under kommande år med lägre ökningstakt i ekonomin?

Enligt centerns uppfattning finns det således bara en realistisk väg att pressa ned statens underskott och återfå balans i ekonomin, och det är att spara på statens utgifter. Ökade inkomster genom höjda skatter är inte längre en framkomlig väg. Vi har lagt fram konkreta sparprogram, men socialdemokraterna lyssnar varken på oss eller på sin egen riksbankschef.

Det är obegripligt att regeringen inte förmått sig att ta krafttag för att sanera ekonomin och pressa ned budgetunderskottet. Denna regering har ju kunnat föra åtstramningspolitik i ett helt annat klimat än föregående regering kunde göra.

Skillnaden är att denna regering har att arbeta med en opposition som är beredd att ta ansvar och att ställa sig bakom svåra och impopulära beslut. Vi har lagt fram konkreta sparförslag med långtgående effekt, men socialdemokraterna har avvisat dem här i riksdagen. Tyvärr har socialdemokraterna varit så insnärjda i oppositionsärens yviga löftespolitik att de inte kunnat föra den politik som landets väl har krävt.

Trots högkonjunkturen har regeringen även misslyckats med bekämpningen av arbetslösheten. Den öppna arbetslösheten är i dag högre än i någon tidigare högkonjunktur och dessutom högre än den varit i tidigare lågkonjunkturer. Det totala antalet öppet arbetslösa och sysselsatta genom arbetsmarknadspolitiska insatser uppgick i oktober till 339 000 personer. Det innebär drygt 7.6 % av arbetskraften. Det är således en ökning med så mycket som 82 000 personer sedan oktober 1982.

Svårigheterna på arbetsmarknaden gör det nödvändigt att tillskjuta ytterligare medel till AMS. De medlen bör som vanligt tas via finansfullmakten.

Regeringen presenterade tisdagen den 23 oktober två propositioner – en om den ekonomiska politiken på medellång sikt och en om omedelbara ekonomisk-politiska åtgärder. I den första propositionen konstateras helt riktigt att det inte finns något utrymme för ett ökat skattetryck. I den andra propositionen föreslås en höjning av skatterna med drygt 4 miljarder kronor. Tala om motsägelsefull politik!

Socialdemokraterna bedriver en skattehöjningspolitik med stor frenesi. Låt mig nämna några av de skattehöjningar som regeringen genomfört sedan regeringsskiftet:

- Man har höjt momsens, förmögenhetsskatten och arvs- och gåvoskatten
- Man har slopat lättnaderna i aktiebeskattningen, infört en särskild omsättningsskatt och skärpt realisationsvinstbeskattningen på aktier
- Man har genomfört en kraftig skärpning av realisationsvinstbeskattningen på bostäder
- Man har infört en särskild gödselskatt samt avgift på bekämpningsmedel
- Man har höjt fordonsskatten och bilaccisen och genomfört nu en försämring av bilavdragen
- Man har infört vinstdelningsskatt
- Och sist men inte minst har man urholkat skattereformen dels genom den uteblivna kompensationen för inflationen, dels genom särskilda förändringar av indexuppräknningen och skatteskalan.

Totalt innebär detta skatteskarporningar på mellan 20 och 30 miljarder kronor.

Men regeringen är uppenbarligen inte nöjd med detta. Vi har knappt hunnit starta höstsessionen förrän ni lägger fram ytterligare förslag om skattehöjningar. Det är förslaget att ingen indexuppräkning av skatteskalan skall ske för 1986 års inkomster och förslaget om statlig fastighetsskatt och dessutom de skattehöjningar på ytterligare 4 miljarder som debatteras i dag.

Räknar man fram summan bara av dessa förslag blir det 6,7 miljarder plus

vad borttagandet av vad indexeringen av skatteskalan ger. Och det i sin tur beror på inflationsutvecklingen – ju högre inflation, desto större skatteskärpning.

Regeringen säger sig vilja underlätta avtalsrörelsen men väljer samtidigt att försvåra den med skattehöjningar. Enligt min mening kan höjningar av de indirekta skatterna riskera att höja lönekraven. Detta gäller i synnerhet när regeringen samtidigt ställer ut reallönegarantier för nästa år.

Vi i centern tror inte att skattehöjningar är en möjlig väg för att lösa problemen i den svenska ekonomin. Svenska folket i gemen är helt enkelt "utless" på de ständiga skattehöjningarna. Det framgår klarast genom att vi inte längre förmår finansiera våra offentliga utgifter. Men det märks också genom ökad skatteflykt och ökad utflyttning av kapital och kunnande ur landet. Flykten av Volvos utländska experter var en varningssignal.

Regeringens proposition om utländska forskare är ett desperat försök att göra en punktinsats. Men vad som behövs är en helt annan skattepolitik, om vi inte undan för undan skall få se hur först forskningsresurser, sedan kapital och slutligen ledningsfunktioner inom näringslivet flyttas ut.

Det i dagarna aktuella arvsskattefallet, där av ett arv på 311 milj. kr. allt gick till arvsskatt, visar hur horribel situationen blivit.

Sverige måste få en skattepolitik som stimulerar till arbete och egna initiativ. Därför föreslår centern:

- Sänk marginalsatterna.
- Inför fullt inflationsskydd av skatteskalan.
- Ta bort förmögenhetsskatten för arbetande kapital.
- Sänk arbetsgivaravgiften för de 15 först anställda i företagen.
- Avveckla löntagarfonderna och därmed vinstdelningsskatten.
- Gör arvsbeskattningen rimlig.
- Dra tillbaka förslaget om fastighetsskatt.
- Avslå den nu aktuella propositionens förslag om höjd bensinskatt, kilometerskatt, elskatt och charterskatt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 4 i finansutskottets betänkande nr 5.

Anf. 4 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! När vi här i riksdagen i finansdebatten i våras diskuterade Sveriges ekonomi uttryckte vi från oppositionen oro för inflationsutvecklingen. Vi menade att regeringen gjorde alldeles för litet konkret för att kunna infria det mål på 4 % inflation för 1984 som regeringen hade ställt upp för sig. Jag tillät mig säga att jag trodde, att om regeringen inte vidtog några åtgärder, skulle inflationen i år stanna på 6 %.

Då gick finansministern upp i talarstolen och sade att oppositionen svartmålade. Vi svarade från oppositionens sida att vi innerligt hoppades att regeringens inflationsmål skulle kunna förverkligas och att inflationen inte skulle överstiga 4 % – men att det inte räckte bara med ord och fraser.

Tyvärr kan vi i dag konstatera att regeringens inflationsmål inte har hållit.

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Den ryckiga budget- och regleringspolitik som regeringen har fört under 1984 har – som väntat, får man väl säga – inte lett till något positivt.

Regeringen införde i våras ett prisstopp, som den mycket snart tvingades upphäva. Detta prisstopp ledde inte till att inflationen blev lägre. Det bekräftade vad alla vid det här laget vet, nämligen att prisregleringar inte är någon medicin mot inflationen. Genom att man bygger upp inflationsförväntningar bidrar sådana tvärtom till ökad inflation.

Förslag om obligatoriska vinstavsättningar, som ingick i paketet i våras, har inte haft någon inflationdämpande effekt. Detsamma gäller vinstskatten i löntagarfondssystemet.

Sanningen är att vi i dag kan konstatera att inflationen har blivit långt högre än vad någon hade väntat sig. Den är dubbelt så hög som finansministern förutsåg i budgetpropositionen, och den är också högre än vad vi från oppositionen fruktade i våra inlägg i finansdebatten i våras. Det ser nu ut som om inflationen under loppet av 1984 kommer att stanna vid 8 %, vilket är dubbelt så mycket som regeringen hade räknat med. Det är långt mer än genomsnittet i OECD-länderna, dubbelt så mycket som i USA och Japan och fyra gånger så mycket som i Västtyskland och Holland.

Det säger sig självt att denna höga inflation i Sverige i längden kommer att försvåra för svensk industri att klara sig i en internationell konkurrens och att den höga inhemska inflationen därför på sikt är ett hot mot sysselsättningen.

Finansminister Kjell-Olof Feldt skröt i somras vid ett seminarium på Gotland med att hans och den socialdemokratiska regeringens politik skulle ha gjort honom till världsmästare i inflations- och arbetslöshetsbekämpning. Den skrytvalsen lät illa redan då – i dag går den inte att spela. Såväl inflation som arbetslöshet är i dag i ett internationellt perspektiv högre än före valet för två år sedan.

När det gäller arbetslösheten skall vi hålla i minnet att vi före regeringsskiftet 1982 befann oss i en lågkonjunktur. Sedan dess har svensk exportindustri haft betydande draghjälp av en konjunkturuppgång ute i världen. Men detta har regeringen icke förmått att använda till att minska arbetslösheten ett enda dugg. Regeringen har alltså inte förmått utnyttja den internationella konjunkturuppgången och den gynnsamma svenska exportkonjunkturen vare sig till att minska inflationen, minska arbetslösheten eller minska budgetunderskottet på ett sätt som skulle ha gjort oss bättre rustade inför nästa konjunkturedgång.

Sanningen är alltså att vi i dag, två år efter den rekordstora devalveringen, kan konstatera att den socialdemokratiska regeringens ekonomiska politik på viktiga punkter har misslyckats.

Efter att ha misslyckats med inflationsbekämpningen såväl för 1983 som för 1984 försöker nu regeringen få oss att tro att den skall lyckas bättre nästa år. 1985 skall inflationen enligt Kjell-Olof Feldt stanna vid 3 %. Det vore utomordenligt bra för vårt land om detta inflationsmål kunde uppnås. Men jag upprepar att inflationsbekämpningen inte kan klaras enbart med fromma förhoppningar. Tyvärr måste vi i dag konstatera att sannolikheten talar för att också 1985 blir ett förlorat år i fråga om inflationsbekämpningen och att

inflationen även nästa år kan komma att bli dubbelt så hög som regeringen har planerat.

I de västtyska konjunkturinstitutens gemensamma höstrapport räknar man nu med att inflationen i Sverige nästa år kommer att bli 7 %, vilket skulle innebära att Sverige får den näst högsta inflationen bland Västeuropas samtliga industriländer.

Bara för några dagar sedan kom en konjunkturbedömning från PK-banken, gjord av den ansedde ekonomen Nils Lundgren, där man också förutser att inflationen i Sverige nästa år blir 7 %. Det säger sig självt att om vi år efter år låter kostnaderna i Sverige rusa i höjden mycket mer än i omvärlden, kommer det att få ödesdigra konsekvenser för det svenska näringslivet och dess förmåga att bevara sin internationella konkurrenskraft. Om PK-bankens och de västtyska konjunkturbedömarnas prognoser slår in kommer Kjell-Olof Feldt och den svenska regeringen inte att bli världsmästare i inflationsbekämpning utan de kommer att bli Europamästare i inflation. Vilka trollkonster skall då de fackliga organisationerna tillgripa för att med denna inflation i ryggen kunna skapa reallönehöjningar för sina medlemmar under 1985? Inte ens Landsorganisationens lojalitet och anpassningsförmåga lär räcka till för att förklara hur det konststycket skall gå till.

Herr talman! De ständiga skattechöjningarna gör inte saken bättre. Tvärtom, de spår på inflationen och underbygger lönehöjningskraven. Regeringens skattepolitik motverkar alltså strävandena att dämpa lönehöjningskraven och skapa lugna avtalsrörelser. Den aktuella bensinskattechöjningen är ett bra exempel på det. Hur tror regeringen att löntagarna, kanske speciellt löntagarna i glesbygden, skall kunna motiveras att dämpa sina lönehöjningskrav om man ökar kostnaderna för dem, t. ex. när det gäller resor till arbetsplatserna? En bensinskattechöjning leder till ökade kostnader för transporter, till höjda åkeritaxor och därmed till högre produktionskostnader. Naturligtvis kan man inte, bara för att man förlägger denna bensinskattechöjning till den 1 december 1984, undgå effekterna på inflationen för nästa år. Tvärtom, bensinskattechöjningen är inflationspådrivande.

Vi i folkpartiet motsätter oss regeringens skattechöjningspolitik. Det må gälla höjd bensinskatt, fastighetsskatt, tillfällig förmögenhetsskatt eller urholkat inflationsskydd i skatteskalen. Den samlade effekten av de många skattechöjningsförslag som regeringen har lagt fram blir en ökad belastning på de enskilda medborgarna, med påföljande kompensationskrav i olika sammanhang.

De nu aktuella skattechöjningarna, som riksdagen skall besluta om i år, höjer prisnivån med drygt 1 %. Skattepolitiken strider därmed mot regeringens målsättning att dämpa inflationen till den ökningstakt som råder i våra konkurrentländer. Om riksdagen senare i dag antar de av regeringen föreslagna skattechöjningarna kommer den socialdemokratiska majoriteten att på två och ett halvt år ha höjt sammanlagt 74 olika skatter till ett belopp av 30 miljarder kronor. Sedan regimskiftet har regeringen beslutat om skattechöjningar på 1,5 miljarder kronor för bilismen. Bilaccisen har höjts, en särskild avgift på bensin har införts, bensinskatten har höjts tidigare en gång

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

och från den 1 januari nästa år höjs fordonsskatten med 25 %. Alla dessa ökade pålagor på bilismen drabbar hårt de människor som bor i glesbygd där avstånden är långa till arbete och nödvändig samhällsservice utan att man har tillgång till rimliga kollektiva resmöjligheter. Folkpartiet säger nej till denna skattehöjningspolitik.

När det gäller budgetunderskottet finns det inte så mycket ytterligare att säga. Regeringen är väl som bäst sysselsatt med att upprätta ett budgetförslag för nästa år. Jag skall därför spara mina kommentarer rörande budgetunderskottet till dess vi får se regeringens budgetförslag i januari.

Herr talman! Om regeringen hade fullföljt marginalskatteformen, om regeringen hade avstått från de senaste två årens alla skattehöjningar, och om regeringen hade sparat mer på statsutgifterna hade Sverige i dag stått bättre rustat för framtiden. Vi vet att en avmattning i konjunkturen kommer. Den kan komma redan under nästa år. Tillväxtakten viker f. n. i Förenta staterna, och president Reagans ihåliga budgetpolitik är förvisso inget stöd för en stark inhemsk amerikansk ekonomi.

Med det perspektivet för ögonen borde regeringen ha utnyttjat den nu aktuella konjunkturuppgången till att konsolidera svensk ekonomi och till att minska underskottet och skapa ett bättre konkurrensläge för framtiden.

Så har det inte blivit. Inflationen ligger i dag långt högre än i flertalet andra industriländer, och arbetslösheten ligger kvar på samma höga nivå som under lågkonjunkturen i början av 1980-talet. För detta bär den socialdemokratiska regeringen hela ansvaret.

Låt mig, herr talman, avsluta mitt inlägg med att ställa en fråga till finansutskottets ordförande, som kommer att företräda majoriteten senare i debatten. I finansutskottets majoritetsutlåtande sägs på s. 15 att den politik som man här förordar ger utrymme för ökade realinkomster 1985. Min fråga till Arne Gadd och Kjell-Olof Feldt är: Hur skall det gå till? Är det tvåsiffriga procentuella lönehöjningar för nästa år som ni har tänkt er, eller hur bär ni er åt för att garantera att löntagarna skall få ökade realinkomster nästa år?

Anf. 5 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Inom vpk är vi som bekant starkt kritiska mot huvudlinjen i regeringens ekonomiska politik. Den vill framför allt lösa problemen genom att satsa på en exportledd tillväxt i svensk ekonomi. Vi tror inte på den linjen.

Det finns också flera starkt negativa sidor i de senaste årens ekonomiska utveckling som vi tycker dominerar, även om det också har framträtt positiva sidor under de senaste 24 månaderna.

De negativa sidorna är framför allt följande:

Även om arbetslösheten ligger betydligt högre i de flesta andra länder med kapitalistisk ekonomi, är arbetslösheten i Sverige av en sådan omfattning att den inte kan accepteras. Vi har dessutom denna höga arbetslöshet i ett läge när alla väntar, inom något år, en ny nedgång i den ekonomiska utvecklingen.

Det andra negativa fenomenet är den stora reallönesänkning för industriarbetare och lägre tjänstemän som har ägt rum under de senaste sju-åtta

åren. Den började under den borgerliga regeringstiden men har sedan fortsatt. För stora grupper har det varit en reallönesänkning med mellan 12 och 15 %. Det är ett slags rekord, åtminstone i europeiska sammanhang, och det är helt oacceptabelt.

Det tredje negativa fenomenet är den ökade snedheten i fördelningen av inkomster och förmögenheter i landet. Samtidigt med den stora reallönesänkningen finns det grupper, som har gjort sig stora förtjänster på inflation, spekulation och en ökad utsugning av de arbetande.

Felet med den socialdemokratiska regeringens politik på det ekonomiska området är att den ligger alltför nära en borgerlig politik.

Nu talar man om nödvändigheten av en åtstramning för löntagarna. Vi anser detta vara en helt felaktig åtgärd. Vad som behövs är i stället en reallöneökning för de stora grupperna av löntagare. En sådan är nödvändig både ur fördelningspolitiska synpunkter och för att få en god utveckling av den svenska ekonomin.

Vad bör man då göra i stället för att genomföra åtstramningspaket? Vi har försökt att sammanställa ett program i sex punkter för arbete, rättvisa och en bättre miljö. Det innehåller bl. a. följande:

För det första skall man upprätta ett nationellt industriprogram i samhällsregi med målet att skapa 100 000 nya arbetstillfällen för bl. a. miljö-, energi- och transportteknik under en tioårsperiod.

För det andra vill vi få till stånd en planmässig utbyggnad av den offentliga sektorn i dess socialt och samhällsekonomiskt viktiga delar. Vi vill bl. a. ha en ökad satsning på statens järnvägar och en starkt förbättrad kollektivtrafik, och vi vill att man flyttar över tung trafik och långväga transporter till järnvägen.

För det tredje krävs en arbetsmarknadspolitik som i väsentligt högre grad än nu riktar in sig på att skapa bestående arbetstillfällen.

För det fjärde krävs det åtgärder för att ställa viktiga kapitalistiska maktcentra under folkets kontroll. Samtidigt skall snara åtgärder vidtagas för att se till att vinster och förmögenheter fördelas på ett fördelningspolitiskt riktigt sätt.

För det femte anser vi att en allmän arbetstidsförkortning omedelbart måste påbörjas. Detta är en socialpolitisk åtgärd som har betydelse också för sysselsättningen.

För det sjätte vill vi som alternativ till en exportledd tillväxt ställa ett program som ersätter onödig import med inhemsk produktion. Ett sådant program har en helt annan fördelningspolitisk innebörd än allmänna s. k. åtstramningar för att minska exporthafterfrågan.

I proposition 45, som vi behandlar i dag, föreslår ju regeringen ökade insatser i kampen mot arbetslösheten. Vi anser att detta är positivt, och att huvudparten av de föreslagna åtgärderna kan accepteras som *ett* led i kampen mot arbetslösheten. Vi har ställt krav på vissa förändringar, men jag tänker inte gå in på dem nu eftersom frågan om arbetsmarknadspolitiken kommer att debatteras senare.

När det gäller finansieringen av detta program för ökade insatser mot

arbetslösheten anser vi att det inte är bra ur fördelningspolitisk synpunkt att genomföra den genom en höjning av olika punktskatter. Vi föredrar i stället att man attackerar de höga bolagsvinsterna, de stora förmögenheterna och den utbredda spekulatjonen i den svenska ekonomin – det är vår huvudlinje.

Genom överläggningar mellan regeringen och vänsterpartiet kommunisterna har dock viktiga förbättringar åstadkommits både av finansieringsförslagen i denna proposition och av fastighetsbeskattningen. Det har blivit en lägre höjning av bensin- och elskatterna.

En rad andra punkter har varit uppe till diskussion, och också där har vissa förbättringar vunnits. Vpk har krävt ett skydd för de sämst ställda pensionärerna i samband med diskussionerna om fastighetsbeskattningen. Regeringen har utlovat, och också föreslagit, en lindring av inkomstprövningen vid beviljandet av kommunalt bostadstillägg så att fastighetstaxeringsvärdet reduceras med 75 %. I dag är siffran 50 %.

Vpk har också krävt åtgärder för att begränsa hyreshöjningarna nästa år. Regeringen har svarat att dess ambition är att ge kompensation för fastighetsskatten på ett sådant sätt att hyreshöjningarna för 1985 kan begränsas till inmot 3 %. Om detta går att genomföra i praktiken, vilket vi anser borde vara möjligt, är det en stor fördel för majoriteten av de svenska hyresgästerna.

Nu inrapporteras emellertid från olika håll uppgifter om större hyreshöjningar än 3 %. Jag vill säga till regeringens representanter att vi känner stor oro när det gäller möjligheterna för regeringen att genomföra det man utlovat. Jag vill därför fråga finansministern hur han ser på dessa möjligheter. Vi anser det utomordentligt viktigt att förslaget just på denna punkt kan genomföras i praktiken och menar att det vore bra med en mycket bestämd deklaration från regeringens sida härvidlag.

I diskussionerna med regeringen har vi också tagit upp frågan om en skärpning av omsättningsskatten på aktiehandeln. Den infördes ju i år, med 1 % sammanlagt, och har redan gett betydande tillägg till statskassan. Vi menar att en höjning vore berättigad. Vi har inskränkt vårt förslag till en höjning till 2 %, men regeringen har svarat att den vill vinna mera erfarenhet av skattens verkningar, innan den är beredd att ompröva skattens storlek.

Vidare har vi i diskussionerna med regeringen tagit upp frågan om en nödvändig räntesänkning. Räntans storlek har ju väsentlig betydelse både för den allmänna ekonomiska utvecklingen och speciellt för utvecklingen av hyrorna. Regeringen har svarat att de ekonomisk-politiska förslag regeringen nu lägger fram bl. a. har syftet att skapa förutsättningar för lägre räntor framdeles. Finansutskottets majoritet och även dess borgerliga ledamöter anser att det f. n. icke finns något utrymme för en räntesänkning. Vpk har på den punkten en annan mening. Vi anser att det också med hänsyn till den internationella utvecklingen i dag finns ett utrymme för räntesänkning. Även om riksbanken självfallet har ansvaret härvidlag, så menar vi att riksdagen borde komma med en opinionsyttring på denna punkt. Jag vill ställa frågan till finansutskottets representant, hur man från socialdemokratisk sida motiverar att det f. n. icke skulle finnas något utrymme för en räntesänkning.

Ytterligare en punkt som vi tagit upp i diskussionerna med regeringen gäller möjligheterna att få till stånd en beskattning av viss del av de ökade realräntorna i samband med bekämpningen av inflationen. Som realränta brukar man ju beteckna skillnaden mellan utgående diskonto och prisstegringarna under året. Om regeringen och riksdagen lyckas i sin politik att minska inflationen och prisstegringen, medan räntorna samtidigt är oförändrat höga, så innebär det ju att dessa realräntor kommer att öka kraftigt. Det innebär då starkt ökade inkomster för grupper och intressen som har stora ränteinkomster, dvs. stor mängd utlånat kapital.

Det kan rimligen inte vara meningen med inflationsbekämpningen att fördelen därav i sådan utsträckning skall gå till begränsade kapitalgrupper i samhället. Vi har därför ställt frågan om man kunde följa det danska exemplet och få till stånd en beskattning av viss del av dessa ökade realräntor. I Danmark har det införts en lag som innebär att realavkastning som överstiger 3,5 % dras in som skatt till staten. Jag kan nämna att man beräknar att det på det sättet kommer in betydande belopp till statskassan. Under 1984 beräknas intäkterna för staten uppgå till 4,5 miljarder danska kronor och för 1986 till inte mindre än mellan 9 och 10 miljarder danska kronor. Det rör sig alltså om en mycket betydande skatteintäkt.

Regeringen har svarat att man är beredd att utreda denna fråga. Jag vill fråga finansministern när regeringen blir färdig med en sådan utredning och kan lägga fram förslag om en beskattning av realräntorna.

Slutligen har vi i diskussionerna med regeringen tagit upp frågan om större lättnader för glesbygdslänen i samband med en höjning av bensinskatten. Regeringen har ju ställt visst förslag om sådana lättnader i propositionen, men vi anser dem vara otillräckliga. Nu blir det en något större höjning genom insatser av framför allt riksdagsmän från Norrlandslänen. Men vi anser ändå den summa med vilken man sänker bilskatten som kompensation för de ökade bensinutgifterna vara otillräcklig. Vi har föreslagit att kompensationen i fråga om bilskatten skall uppgå till 375 kr. och vill dessutom ha ökade möjligheter till avdrag för arbetsresor.

Det blir intressant att se hur de borgerliga partierna ställer sig till dessa vpk-förslag. De har ju framträtt i debatten som stora motståndare till höjningen av bensinskatten och har också i debatten utmålat de negativa effekterna av en sådan höjning. Dessa effekter kan de i betydande mån få bort genom att stödja vpk-förslagen om bättre kompensation till Norrlandslänen och för arbetsresor. Om de borgerliga partierna inte gör det i den följande voteringen, så avslöjar det ju hela ihålligheten i deras argumentation.

Herr talman! De borgerliga partierna har, såvitt jag förstår, en mera optimistisk syn på den ekonomiska utvecklingen än regeringen. Därför föreslår de inga som helst omedelbara åtgärder i den ekonomiska politiken. De långsiktiga förslag de ställer om avreglering etc. verkar ju först efter många år. Innebörden i detta är att de borgerliga partierna inte vill ta något som helst ansvar för den aktuella ekonomiska utvecklingen i landet.

Det är Svenska arbetsgivareföreningens och moderaternas ande som

svävar över alla de borgerliga motionerna. Det är också intressant att såväl folkpartiet och centern som moderaterna har lyckats finna en helt gemensam standpunkt i finansutskottet, vilket framgår av den gemensamma reservationen. Det är en reaktionär politik som framgår av deras motioner, och den är framför allt riktad mot fackföreningsrörelsen.

När det gäller folkpartimotionen observerar man att Volvochefen Gyllenhammars idé om löneavtal i efterhand, som framförts som en stor nyhet på SAF:s nyligen avhållna kongress, finns med redan i folkpartiets motion. Man vill höja egenavgifterna till arbetslöshetsförsäkringen och ser detta som en avgörande åtgärd. Man tror alltså helt enkelt att löneavtalen skapar arbetslöshet. Detta är, herr talman, en befängd tanke, men väl utformad i arbetsköparnas intresse.

Den moderata motionen går naturligtvis ännu ett steg. Där säger man att arbetsmarknadens parter skall ha ansvaret för sysselsättningen i landet. Så bekvämt för en eventuell borgerlig regering, om detta blev en erkänd princip! När folk klagat över hög arbetslöshet, då kan man säga att det är LO och SAF som har ansvaret. Och Svenska arbetsgivareföreningen säger som Tobisson: Sänk lönerna, så minskar vi arbetslösheten! Det vill inte LO. Alltså blir det LO:s fel att det är arbetslöshet – vilket skulle bevisas, som det heter hos den gamle Euklides.

Den här teorin att det blir flera jobb om lönerna sänks, exempelvis för ungdomar, är helt falsk. Däremot ökar den kapitalistiska utsugningen, och det var naturligtvis det som var målet.

Lika felaktigt är påståendet i den moderata motionen att "i stort sett varje samhällsproblem beror på de höga skatterna". Detta skulle alltså gälla t. ex. de ekonomiska kriser som har varit en följeslagare till det kapitalistiska produktionssättet alltsedan dess födelse. Detta är en ny och fascinerande kristeori som helt revolutionerar den ekonomiska vetenskapen.

Höga skatter beror enligt moderatledaren på avundsjuka. Bota alltså avundsjukan, så har vi ordnat en krisfri utveckling inom de kapitalistiska ekonomierna, enligt moderaternas uppfattning. Allvarligt talat: Finns det inte längre några samhällsvetare och ekonomer med ansvar inom det moderata samlingspartiet?

Herr talman! Jag yrkar bifall till de bägge vpk-reservationerna.

Anf. 6 ARNE GADD (s):

Herr talman! I finansutskottets betänkande nr 5 behandlas regeringens proposition 1984/85:45 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Syftet med åtgärderna är att stärka statsbudgeten och motverka att bytesbalansen gentemot utlandet försämras nästa år. Förslagen innebär i sammanfattning dels att vissa skatter höjs, dels att ytterligare medel anvisas för att genomföra önskvärda arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

De konkreta förslagen kommer att ventileras närmare främst i den del av debatten som skatteutskottets representanter svarar för.

Tillsammantagna beräknas åtgärderna innebära att statens inkomster förbättras med ca 4 miljarder och att bytesbalansen mot utlandet förbättras

med 2 miljarder. Båda syftena är avvägda så att effekterna snabbt kommer att märkas. Propositionen visar att den politik som förs karakteriseras av handlingskraft, och att de föreslagna åtgärderna riktas mot områden som en bred majoritet i riksdagen borde stödja. Dels får de omedelbart genomslag, dels inriktas de mot vår energiförbrukning och dels används en del av resurserna till att skapa nya arbetstillfällen.

Kring vissa av åtgärderna har också bred enighet i utskottet kunnat nås. Det gäller höjningen av skatterna på tobak och sprit. Det är mycket bra. Bättre hade naturligtvis varit att vi också kunnat ena oss om resten, nämligen stödet till de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och skattehöjningarna på energi. Så är nu inte fallet.

De tre borgerliga partierna har i två reservationer ställt sig utanför ett konstruktivt samarbete. De kortsiktiga partipolitiska synpunkterna har fortfarande sitt grepp över dessa partier. De lättköpta politiska vinsterna har fått väga tyngre än ansvaret för landets ekonomiska bästa. Detta är att beklaga.

Däremot kan man med uppskattning notera att vänsterpartiet kommunisterna denna gång inte värjt sig för att ta sitt ansvar. Utskottets förslag skiljer sig i vissa stycken från vpk:s, men i väsentliga stycken har vpk kunnat stödja regeringens proposition.

Varför vidtas då dessa åtgärder? Ett svar på den frågan kräver en kort rekapitulation av det som hände under åren 1976 till 1982, de sex år då Sverige genomled fyra olika borgerliga regeringar, två trepartiregeringar under två resp. ett år, en tvåpartiregering under två år och en enpartiregering under ett år.

Strax innan de borgerliga partierna fick den politiska makten hade Sverige av internationell expertis bedömts vara det land i västvärlden som bäst skött sin ekonomiska politik – i varje fall om man finge tro OECD:s länderöversikter 1976. Men efter sex års borgerligt regerande lånade Sverige ungefär 23 000 miljoner om året för att klara sina betalningar till utlandet. Statens budget var i upplösning. Underskottet hade 1976/77 i realiteten nått upp till över 90 000 miljoner, även om den avgående regeringen försökte dölja en del, mellan 10 000 miljoner och 20 000 miljoner i faktiska utgifter, genom att i kompletteringspropositionen officiellt ange underskottet till 75 000 miljoner.

Detta var det arv som den socialdemokratiska regeringen fick 1982. I arvet ingick också att arbetslösheten under de här åren närmast fördubblats till 170 000 öppet arbetslösa.

Utän tvivel berodde naturligtvis en del av svårigheterna på att hela den industriella delen av världen genomgick en svår depression, en depression som också vårt land måste få känningar av. Men Sverige drabbades svårare än praktiskt taget alla andra länder i världen. Att vi drabbades extra svårt under de här åren måste rimligtvis bero på oss själva. Att det gick sämre här än praktiskt taget någon annanstans, hävdar vi socialdemokrater, berodde på att landet under dessa år saknade politisk ledning, saknade en handfast regeringspolitik.

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Det är, herr talman, på sin plats att än en gång erinra om detta, när de tre borgerliga partierna nu riktar en intensiv kritik mot den socialdemokratiska regeringens förslag till åtgärder.

Det gäller priserna.

Det gäller arbetslösheten.

Det gäller statsbudgetens underskott.

Det gäller våra betalningar till utlandet.

Om det är några som skall vara försiktiga när det gäller att ge råd i ekonomisk-politiska sammanhang är det de som grundligt misslyckades under åren 1976–1982, misslyckades såväl ekonomiskt som politiskt – politiskt genom att dra in landet i två svåra regeringsskriser under sex år, ekonomiskt genom att statsfinanserna raserades. Prisutvecklingen jämfört med utlandet var förskräckande. Sveriges beroende av utlandet närmade sig katastrofala nivåer – säkrast illustrerat av de enorma behov av utlandsupplåning som vi då fick, från att inte ha haft något betalningsbalansunderskott över huvud taget till ett betalningsbalansunderskott på 23 000 milj. kr.

Det som den socialdemokratiska regeringen nu främst anklagas för i den här debatten är att prisutvecklingen i Sverige inte allaredan nått den nivå som regeringen själv satt upp, nämligen 4 % för 1984 och 3 % för 1985. Som det nu kan bedömas kommer prisökningarna i år att nå över 7 %, och om konjunkturinstitutets bedömningar för 1985 slår in ökar priserna för det året med 5 %.

Utskottsmajoriteten understryker vikten av, och det är betydelsefullt att också här framhålla, att regeringens prispolitik lyckas under år 1985. Ytterst är det de ekonomiskt svaga som drabbas hårdast av en inflation som vore större än som kan accepteras för att Sveriges internationella konkurrenskraft skall bibehållas. Urholkas konkurrenskraften hotas till sist det viktigaste målet för en progressiv ekonomisk politik, nämligen sysselsättningen.

Av den anledningen har också regeringen haft regelbundna underhandlingar med arbetsmarknadens parter för att hålla lönekostnaderna nere vid 5 % för 1985. Lyckas man med den målsättningen finns det goda möjligheter att prismålet om 3 % klaras. Då säkras faktiskt också den reallönestegring som statsministern vid skilda tillfällen nu lovat de fackliga organisationerna.

Det är alltså fel att hävda, som de tre borgerliga partierna gör, att regeringen saknar en lönepolitisk strategi. Tvärtom har den nuvarande regeringen visat påtaglig handlingskraft och framgång i samarbetet med de fackliga organisationerna – till hela landets bästa.

Finns det någon som tror att regeringarna Fäldin och Ullsten skulle ha kunnat övertyga de fackliga organisationerna om nödvändigheten av en återhållsam lönepolitik efter devalveringen 1982?

Skälet till att de fackliga organisationerna tog sitt ansvar efter devalveringen var att de visste att en socialdemokratisk regering aldrig för en politik som drabbar de sämst ställda – som regeringen Fäldins beslut att försämra för de sjuka genom förslaget om karensdagarna i sjukförsäkringen, för barnfamiljerna genom det försämrade stödet till kommunernas barnstugutbyggnad

och för de arbetslösa genom att försämra stödet till arbetslöshetsförsäkringen.

Det förtroendekapital som den socialdemokratiska regeringen har inom fackföreningsrörelsen saknar ni borgerliga helt. Det beror på den politik socialdemokratin står för och har stått för och den politik som ni står för och uppenbarligen fortfarande står för. Arbetsmarknadspolitiken och den sociala tryggheten är bara ett par exempel.

Det är riktigt att konstatera att regeringen *inte* lyckats föra en sådan politik att prisstegringstakten redan nått ned till det mål som regeringen själv angett. I stället för en prisstegringstakt på 4 % kommer årsstegringen i år att bli mer än 7 %.

Det får ses i ljuset av det som skedde under de år som de borgerliga partierna regerade. Under de åren var prisstegringstakten extremt kraftig. Jag läser in dessa data, herr talman, till riksdagens protokoll:

Under loppet av 1977 steg priserna med 12,8 % över priserna 1976.

Under 1978 steg priserna med 7,5 %.

Under 1979 steg priserna med 9,7 %.

Under 1980 steg priserna med 13,7 %.

Under 1981 steg priserna med 9,4 %.

Under 1982 steg priserna med 9,9 %.

Taget tillsammans innebär det att priserna under de borgerliga sex åren steg med 81,8 % mätt med konsumentprisindex. Det innebär också att vi hade en prisstegringstakt i genomsnitt på 10,5 % under den här tiden.

Björn Molin sade i sitt inlägg att regeringen inte lyckats dämpa inflationen från de borgerliga åren. Socialdemokrater och folkpartister använder tydligt arabiska siffror olika. Jag tycker nämligen, herr talman, att de borgerliga skall tala med mycket små bokstäver när de kritiserar den socialdemokratiska politiken för att klara prisstegringarna. Redan efter två år har regeringen närmast halverat prisstegringstakten i Sverige. Frågan är om det går att göra förbättringar snabbare. Skulle det gå – varför fick vi då inte uppleva en sådan politik mellan 1976 och 1982?

Sveriges ekonomiska politik har i långa stycken varit lyckosam. Det hävdar vi i utskottsmajoriteten. Detta illustreras bl. a. genom utvecklingen av vår utrikeshandel. När den borgerliga ekonomi- och budgetministern Rolf Wirtén lämnade sin taburett 1982 hade vi ett betalningsbalansunderskott på 23 000 miljoner. 1983 – året efter – hade den siffran sjunkit till 7 000 miljoner, och redan 1984 gör Sverige rätt för sig igen. Det tyder *inte* på att svensk ekonomi nu vanskotts – tvärtom. Det har väckt uppmärksamhet utomlands hur snabbt Sverige kommit på fötter.

Förhållandena kan belysas på många sätt. När finansutskottet i början av 1983 gjorde ett studiebesök på riksgäldskontoret fick utskottet höra talas om de svårigheter som då rådde att ta upp lån i Schweiz. Våra representanter på riksgäldskontoret hade fått höra av bankmän i Schweiz att man där började tveka att i fortsättningen ge lån till Sverige. "Där har vi att välja mellan inkompetenta regeringar och socialistiska regeringar. Ingetdera vill vi stödja." Så lär man ha sagt. Sedan dess har förhållandena radikalt

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

förbättrats. Devalveringen betydde åtskilligt, den inhemska stabiliseringspolitiken likaså.

Man halverar inte prisstegringstakten på två år. Man tar inte bort ett underskott på 23 000 miljoner genom en inkompetent politik. Det gör man genom en väl genomtänkt politik. De borgerliga partierna borde kunna vara så pass hederliga och så pass generösa att de erkände det positiva som hänt efter deras sex misslyckade år i kanslihuset.

Det som nu krävs är att statsbudgetens underskott kraftigt sänks och, självfallet, att arbetslöshetstalen halveras. Detta har ännu inte klarats. Vårt budgetunderskott ligger i dag på ca 70 000 miljoner.

Om någon vecka kommer kammaren att få tillfälle att debattera regeringens långsiktiga ekonomisk-politiska strategi för att nå balans i ekonomin och full sysselsättning – förutsättningarna för att vi återigen skall kunna föra en progressiv politik, främst till de svaga gruppernas bästa. Vi kommer då att få ta ställning till regeringens beslut med anledning av den s. k. långtidsutredningen. Där presenteras en politik som för ner underskotten i statens budget till en nivå på mellan 40 och 50 miljarder. Klarar vi det är den konsoliderade offentliga sektorn – dvs. staten, kommunerna, landstingen och socialförsäkringarna tillsammans – i balans igen. Klarar vi det skall vår bytesbalans med utlandet då visa ett överskott på uppemot 10 miljarder om året och arbetslösheten skall vara nere vid 2 %.

I ett sådant läge, herr talman, skulle Sverige ha återfått sin ekonomiska rörelsefrihet. Då skulle vi utan problem kunna "ösa på" när så behövs för att klara sysselsättningen utan att för den skull riskera ytterligare ekonomisk upplåning i utlandet och utan kraftiga prisökningar. Vårre är inte problemen, men det tar alltså tid att komma till rätta med de balansproblem som grundlades 1976–1982.

Jag tror inte att det svenska folket har råd att kosta på sig en borgerlig regering en gång till. Det är säkert mångas slutsats. Först 1990 är Sverige sig likt igen, enligt långtidsutredningen.

All erfarenhet från möten runt om i landet säger mig att det fortfarande finns en stark medvetenhet hos folk om hur viktigt det är att ha en regering som är handlingskraftig nog att vidta åtgärder som på sikt är bra för landet, och hur skadligt det var med dessa eviga tråtor inom regeringen under den borgerliga majoritetens tid.

Regeringens förslag i proposition nr 45, som behandlas i finansutskottets betänkande nr 5, är ett exempel på vad en handlingskraftig regering gör. Dess syfte är att ge oss de bästa förutsättningarna för utvecklingen under 1985, såväl vad statsbudgeten beträffar som vad beträffar landets betalningar med utlandet. Förslagen är samhällsekonomiskt väl motiverade. Detta understryks i utskottets betänkande, som jag yrkar bifall till i alla delar.

Det bör noteras att centerpartiet avvisar regeringens samtliga förslag till skattehöjningar utom dem som gäller sprit och tobak.

Vart tog centerns intresse för energifrågorna och energisparandet vägen? Finns det över huvud taget kvar längre?

Centern vill nu att marknadsekonomin skall stärkas. Vad menar man med

det? Skall vi avskaffa jordbruksregleringarna och rusta av regionalpolitiken? Om det är några grupper som har anledning att vara skrämnda över centerns alla kapitulationer för moderaterna så är det jordbrukarna och folk i glesbygd. Vad skulle de göra om centerns motion om att stärka "marknads-krafterna" vunnit riksdagens gehör? Flytta förstås!

Centern vill att man skall öka avgiftsfinansieringen och se till att det blir ökade inslag av privata lösningar som alternativ till de offentliga. Vilka skulle få nytta av en sådan politik? Knappast gamla människor i glesbygd, vars enda ordentliga stöd ges om kommunerna har resurser nog för en åldringsvård som inte grundas på betalningsförmågan utan på behovet av omsorg.

Centern vill att marginalskatterna skall sänkas. Vem vinner på den politiken nu? De som endast lever på sin pension – eller de som har mycket höga inkomster? Är det småfolket som skall betala höginkomsttagarnas skatter? Det är ju det centern säger i sin motion denna gång!

Börjar ni inte komma alldeles fel nu, centerpartister? Tydligt kan det ha sina sidor att ständigt följa Thorbjörn Fälldin i hans nu helt låsta och aggressiva attityd till landets löntagare. Men nu verkar det t. o. m. som om ni centerpartister helt lealöst följer också Ulf Adelsohn. Är det inte dags, till sist, med en skärpning?

Folkpartiet anser att regeringens budgetpolitik är helt misslyckad. Allt beror naturligtvis på vad man har för sätt att se på verkligheten.

Den nuvarande folkpartiledaren ansvarade som statssekreterare i budgetdepartementet under de borgerliga regeringarna för en förändring från en i stort sett balanserad statsbudget till en brist på 90 000 miljoner. Det kallar jag en misslyckad politik. Ganska lyckad är däremot den som på två år lyckats få ned underskottet till 70 000 miljoner, och som nu tycks få ned underskottet och skapa balans i den konsoliderade offentliga sektorn fram emot 1990.

Men ledande i den kritik som riktas mot regeringens politik är moderata samlingspartiet, som helt och hållet avvisar regeringens politik. De resurser som nu ges AMS behövs inte enligt moderata samlingspartiet. Det som i stället behövs är en kraftig bantning av kommunernas och hela den statliga sektorns utgifter. Viktigast skulle vara att sänka marginalskatterna.

Det hela är alldeles klart: det är inte alls ekonomisk politik som moderata samlingspartiet är ute efter att föra ens vid det här tillfället. Det är fördelningspolitik.

Det som kommuner och landsting svarar för är det som kort och gott kan kallas det svenska trygghetssystemet. Det är vår sjukvård, det är vår skola och vårt stöd till barnfamiljerna. Där skall tydligen nedskärningarna ske. Det är det gamla klassamhället som skall återuppstå.

Vi socialdemokrater beklagar att mittenpartierna så totalt kapitulerar för de moderata attackerna mot välfärden för folkets breda lager. Men ni gör givetvis era val som ni själva vill.

För socialdemokratin är svaret ett annat. Vi skall komma ur den här krisen på ett rättvist sätt. Problemen skall lösas med gemensamma ansträngningar. Det finns rättvisefrågor också när de ekonomiska förutsättningarna är så små

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

som de är i dag. Vi skall arbeta och spara oss ur krisen.

Vi skall inte, som de tre borgerliga partierna vill, lägga de tyngsta bördorna på de sämst ställda.

Regeringens proposition nr 45 är ett av stegen på vägen mot målet att göra Sveriges ekonomi sig lik igen efter det borgerliga förfallet 1976–1982.

Finansutskottets betänkande nr 5 stödjer den politiken. Jag yrkar än en gång bifall till utskottets hemställan.

Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Finansutskottets ordförande målade som vanligt upp en bild av ekonomin som ingen tänkande medborgare kan känna igen.

Jag finner det direkt utmanande att om de borgerliga partierna säga att vi har satt kortsiktiga partipolitiska synpunkter framför ansvaret för Sveriges ekonomi. Det gör man inte genom att gå emot det bekväma devalveringsgreppet och i stället föreslå utgiftsnedskärningar inom den offentliga sektorn, som ingalunda kan vara särskilt populära bland människorna men som ändå är så nödvändiga.

Detta är en stor kontrast mot det uppträdande som socialdemokraterna visade när de var i opposition, då de visserligen sköt skarpt mot allt som rörde sig men ändå alltid var de som ville plussa på och öka på utgiftssidan, vilket alltså skulle undergräva förutsättningarna för framtiden.

Arne Gadd talar mycket om arvet från de borgerliga åren. När skall ni socialdemokrater erkänna att statsskulden, sedan ni tog över för drygt två år sedan, har ökat med 200 miljarder? Ni ökar nu statsskulden i en takt som motsvarar 100 miljarder om året. Innan mandatperioden är slut kommer ni att ha ökat den med mer än de 250 miljarder som de borgerliga partierna stod för under en period av sex år. Det är alltså en ökningstakt som är dubbelt så hög. Tala inte om arvet från de borgerliga åren!

Ett tema i Arne Gadds anförande var att regeringen har en sådan handlingskraft. Ja, den har vi sett prov på! Först klipper man till med hyres- och prisstopp. Några månader senare visar man handlingskraft ännu en gång och tar bort dem. Nu klipper man till med energiskattehöjningar. Ett sätt att visa handlingskraft är att ta bort dem igen om ett tag. Då skulle man t. o. m. få ett större utrymme för reallöneökningar. Det är kanske detta som planeras.

Att tala om att det här förslaget skulle skapa nya arbetstillfällen är ju att slå blå dunster i ögonen på folk. Det man gör är att ge pengar till AMS för konstlad sysselsättning inom den offentliga sektorn. Förklaringen till att man går den vägen är att det är ett sätt att finansiera vad som egentligen är sista steget i marginalskattereformen. Vi har hört av C.-H. Hermansson om de överläggningar som skett. Genom att presentera skattehöjningarna som någonting som skulle skapa jobb har man fått ihop en tankegång som är tillräckligt besynnerlig för att falla i god jord ute på vänsterkanten. Sedan är det förstås också så, att man behöver större AMS-insatser för att ta hand om dem som genom de här åtgärderna kommer att slås ut från sina riktiga jobb.

Anf. 8 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Finansutskottets ordförande herr Arne Gadd fortsätter att tugga om den historiebereskrivning som han varje gång i tidigare ekonomiska debatter gett av hur de borgerliga regeringarna misskött landets ekonomi. Men han glömmer att samtidigt tala om att den nuvarande regeringen, innan den ens hunnit sätta sig på taburetterna i kanslihuset, höjde statens utlandsskuld med ca 10 miljarder kronor genom den 16-procentiga devalveringen. Nog finns det skäl att återkomma till historien, herr Gadd, men jag tycker det är meningslöst, eftersom vi i dag resonerar om den situation som vi befinner oss i.

Herr Gadd påstår också att lönekraven, såsom regeringen antyder i sin proposition, kommer att stanna vid ca 5 %. Vad är det, herr Gadd, som får er inom majoriteten av finansutskottet att tro något sådant? Jag kan konstatera att Statsanställdas förbund i sin tidning säger att omförhandlingen drar ut på tiden och fortsätter:

”Omförhandlingen på den statliga sidan pågår och tycks fortsätta. Parterna har hittills träffats ett par gånger, men man har inte nått någon uppgörelse.

I dagsläget är det mycket som talar för att det kommer att ta tid innan man når en lösning med anledning av omförhandlingsklausulen, som de offentligt anställda har i sin avtalsuppgörelse från våren 1984.

Förväntningar från Rosenbadssamtalen om att parterna på den svenska arbetsmarknaden snabbt skulle komma överens om lönerna för 1985 – tycks komma på skam. Parterna på den privata sidan har inte heller kommit fram till en lösning för hur 1985 års löner ska se ut.”

Detta tycker jag talar sitt tydliga språk hur svårt det kommer att bli att hålla 5-procentsnivån. Allt talar för att konjunkturinstitutets bedömning är riktig, nämligen att det blir ytterligare 2 % ökning. Vi vet inte detta i dag, men allt talar som sagt för att löneuppgörelsen inte kommer att hålla sig inom den angivna marginalen.

Sedan sade herr Gadd att centern alltmer glidit från den politik som man haft genom historien. Låt mig påminna herr Gadd om att centerpartiet alltid hållit sig till den marknadsekonomiska sfären. Vi har alltid sagt att vi vill ha en socialt inriktad marknadsekonomi, att vi vill slå vakt om de svaga grupperna i samhället och att vi vill ha en omfördelning. Därmed inte sagt annat än att när i dag 70 % av våra samlade produkter, dvs. BNP, hänförs sig till den offentliga sektorn, måste vi sätta oss ned och fundera över om vi skall kunna göra en avvägning och få en annan inriktning mot den privata sektorn. Den offentliga sektorn i vårt land är den ojämförligt största i hela västvärlden.

Anf. 9 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Herr talman! När finansutskottets ordförande finner verkligheten alltför påträngande och därför har svårt att tala om dagens ekonomiska situation flyr han med förkärlek tillbaka till åren 1976–1982 och nämner några fantasisiffror. Han råkade nämna siffran 90 000 miljoner i underskott

1976/77. Eftersom finansutskottets ordförande så gärna talar om den här perioden, skulle jag vilja ta fram några relevanta siffror från den tiden. Erfarenheterna från mitten av 1970-talet har nämligen betydelse i dag. Då lät Sverige det inhemska kostnadsläget raka i höjden långt mer än andra länder, och vi vet resultatet: högre relativpriser, försämrade konkurrensförmåga, förlorade marknadsandelar för vår export och ett stort underskott i vår handel med utlandet. Det ledde i sin tur till utslagning av industrier, till ökad arbetslöshet och till behov av statliga subventioner till enskilda företag.

Lärdomen från 1970-talet är naturligtvis att det finns ett entydigt samband mellan å ena sidan kostnadsutveckling och inflation och å andra sidan välstånd och sysselsättning.

Ett litet utrikeshandelsberoende land som Sverige kan aldrig laga ihop en egen inflation och lägga den ovanpå världsinflationen utan att det får verkningar på konkurrensförmågan och på näringslivets möjligheter att överleva.

Om vi skall kunna hålla arbetslösheten nere, måste den svenska industrins kostnadsutveckling anpassas till kostnadsutvecklingen i våra konkurrentländer. Detta är den viktiga lärdom vi kan dra av vad som hände på 1970-talet. Risken finns att vi i dag, tio år senare, gör samma misstag. Det är nämligen så, att produktionskostnaderna i Sverige i dag stiger snabbare än de gör i andra industriländer. Inflationsbekämpningen har misslyckats och trovärdigheten i regeringens anti-inflationspolitik har gått förlorad.

Detta, herr Gadd, är den viktiga lärdom man drar, om man gör en jämförelse när det gäller utvecklingen under åren 1976–1982. Det är nämligen så, Arne Gadd, att inflationen och arbetslösheten i dag är mycket värre än tidigare. Jag vill helt kort göra några jämförelser.

År 1982, före regeringsskiftet, låg den svenska inflationen på ungefär samma nivå som genomsnittsinflationen i de europeiska industriländerna. I dag, år 1984, ligger inflationen långt över genomsnittet i industriländerna. Det är naturligtvis den jämförelsen som är relevant i detta sammanhang – om nu kammarens tid skall tas i anspråk för historiska jämförelser. På samma sätt förhåller det sig med arbetslösheten. År 1982 – i en lågkonjunktur – låg arbetslösheten rent av på en lägre nivå än den gör i dag då det är högkonjunktur.

Den viktiga slutsatsen av detta, herr talman, är att inflationen och arbetslösheten, i ett historiskt perspektiv, i dag är högre än under de borgerliga regeringsåren.

Anf. 10 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag efterlyser fortfarande besked från finansutskottets socialdemokratiska talesman om hur man ser på möjligheterna att sänka räntenivån i Sverige. I USA genomfördes häromdagen en sänkning av diskontot med 0,5 %. LO-ekonomerna har i en nyligen presenterad konjunkturöversikt betonat den stora betydelse som en räntesänkning har även när det gäller statsskulden och budgetunderskottet. Med en statsskuld på 550 miljarder kronor betyder en enda procents ränteskillnad på sikt 5,5 miljarder

kronor i minskade statsutgifter. Det är mycket pengar, även om vi har inflationen att ta hänsyn till. Naturligtvis dröjer det flera år innan effekterna av en räntesänkning slår igenom. Men LO-ekonomerna räknar med att en ränteskillnad på 1% motsvarar närmare 2 miljarder kronor i minskade statsutgifter redan efter ett år. Hur ser då finansutskottets majoritet på möjligheterna till en räntesänkning?

Inte heller har jag fått något svar från de borgerliga partierna på min fråga om hur de tänker ställa sig till vpk-förslagen om bättre kompensation för bensinskattehöjningen. Det är en oerhört viktig fråga. Från borgerligt håll bedriver man ju en våldsam agitation. Man talar om de negativa följderna av bensinskattehöjningen. Men nu finns det en möjlighet att få bort en del av dessa följder – genom att stödja vpk-förslagen. Hur kommer ni att göra?

Frågan om marginalskatterna – marginalskattesänkningen och finansieringen av denna – har dragits in i debatten. Det är ju de borgerliga partierna som kräver en fortsatt sänkning av marginalskatterna. Men en sådan sänkning gynnar framför allt de högre inkomsttagarna. Vi i vpk har hela tiden varit kritiska mot de sänkningar av marginalskatterna som redan företagits. Vi noterar därför med tillfredsställelse finansministerns förklaring i går att det nu skulle vara slut med marginalskattesänkningar. Vi tycker dock att regeringen skulle ha gått ett steg längre. Man borde ha inhyberat tredje steget i den marginalskattesänkning som man kommit överens om med mittenpartierna.

Slutligen: Det är mycket viktigt att också anlägga energipolitiska synpunkter på de förslag som nu föreligger. Den el-rea som pågått har bidragit till att den svenska energiförsörjningen bundits vid kärnkrafts-el. Vidare har el-rean försvårat avvecklingen av kärnkraften. Vi noterar med viss förvåning att centerpartiet inte observerat detta samband och att man inte velat vidta åtgärder för att lösa upp det.

Anf. 11 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Först: C.-H. Hermanssons fråga beträffande räntan kan man ge två sorters svar på. I dag diskuterar vi här i kammaren metoder för att klara bytesbalansen gentemot andra länder, och då är inte det perspektiv som C.-H. Hermansson anlägger det mest aktuella. Men det viktigare svaret är att vi här i kammaren nog inte skall diskutera sådana frågor, utan vi har i enlighet med praxis och grundlagens bokstav överlämnat till riksbanksfullmäktige att bestämma i dessa avseenden, för att förhindra spekulativa rörelser med valuta över landets gränser osv. – detta sagt som svar beträffande att vi här i kammaren skulle diskutera räntefrågan.

Björn Molin påpekade med rätt eller orätt – det har jag svårt att bedöma – att jag talade om en brist i statsbudgeten på 90 000 miljoner. Jag avsåg att säga att det gällde 1982/83, och jag beklagar om jag sade fel i detta sammanhang.

Skälet till min historiebereskrivning är att det på något sätt verkar som om ni inte vill minnas de obalanser som uppstod under de borgerliga åren. Björn Molins sätt att argumentera tycker jag är mycket charmfullt. Det innebär att

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

skälet till att de borgerliga regeringarna misslyckades 1976–1982 är den socialdemokratiska politiken tidigare och att skälet till att socialdemokratin nu lyckas är den borgerliga misslyckade politiken. Om man envisas med att se livet utifrån folkpartiets allt trängre kretsar kan man ju anlägga det perspektivet på verkligheten – men jag tror att det är litet grand långsökt.

Rolf Rämgård förvånar mig mycket. Han lever i uppfattningen att bondeförbundet-centern alltid har varit för marknadsekonomin. Jag vill erinra honom om jordbruksregleringen. Det kan ju inte vara helt främmande för dagens centerpartistiska riksdagsmän att jordbruket faktiskt är en av de mest reglerade sektorerna. Menar ni verkligen allvar med det ni säger nu? Jag kan inte tro det. Det skulle vara oerhört intressant att få ett förtydligande från Rolf Rämgård beträffande marknadsekonomin och jordbruksregleringarna.

Ytterligare något som gäller Rolf Rämgård: Kan Rolf Rämgård säga något om centerpartiets inställning till energifrågan och energibeskattningen i detta sammanhang? Har det skett någon förändring inom centerpartiets led? Det verkar ju nästan så.

Anf. 12 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Arne Gadd tog inte upp mina påpekanden – och det kan man förstå. Men hur kan han kalla den socialdemokratiska politiken ”lyckad” när statsskulden växer i en takt av 100 miljarder om året, samtidigt som han talar om ”förfall” under en period då den trots allt inte steg med ens hälften så mycket?

Jag skulle vilja fråga Arne Gadd: Vad har ni socialdemokrater egentligen emot bilister? Sedan regeringsskiftet har det beslutats om skattehöjningar på ungefär 1 1/2 miljard för bilismen. Bilaccisen har höjts, en särskild avgift på bensin har införts, bensinskatten har höjts i flera omgångar, och vi får också en höjning av fordonsskatten nästa år. Och nu kommer ytterligare en mycket kraftig bensinskattehöjning.

Bilen är ju ingen lyxartikel. Den är nödvändig för många människor. Här har tidigare talats om behovet i glesbygd, och det finns stora avstånd även i storstadsområdena, där det gäller att bilen är en förutsättning för att kunna komma till arbete och daghem och även för att kunna utnyttja sin fritid.

Var finns logiken i den socialdemokratiska politiken? Det var inte länge sedan ni avvisade vårt förslag att ta en värnskatt i ordets rätta innebörd – att med 2 öre extra i bensinskatt finansiera ett förstärkt ubåtsskydd. Det är en av de få gånger som vi har kunnat förorda en skattehöjning. Men nu höjer ni bensinskatten med 50 öre alldeles i onödan. Vad tjänar det till att bedriva denna låtsaspolitik?

Vi har nu fått en sådan ordning att prishöjningar hopar sig mot slutet av varje år. Efter valet hösten 1982 tog ni ut så mycket som var möjligt för att kunna säga, som Arne Gadd gjorde här, att det var den borgerliga politiken som bar skulden.

Regeringen ställde upp målet 4 % inflation för 1984, vilket betydde att man hösten 1983 ville ha så många prishöjningar som möjligt för att det skulle gå

lättare 1984. Nu har 4-procentsmålet spruckit, och då gör regeringen på samma sätt, dvs. tidigarelägger prishöjningar, hyresstegringar m. m. så långt man kan.

Förstår inte ni socialdemokrater att ni drar löje över talet om att stoppa inflationen med detta slags agerande? Ni underminerar därmed möjligheterna att skapa tilltro även till effektiva åtgärder för att bekämpa inflationen. Saken blir inte bättre av att finansutskottets ordförande här i talarstolen troskyldigt säger att det har kommit en långtidsutredning som visar att budgetunderskotten skall kunna föras ned till 40–50 miljarder, och simsala-bim är allt klart. Ni för inte en politik som leder fram till detta resultat.

Anf. 13 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Arne Gadd förvånar också mig. Han påstår att vi helt går ifrån våra tidigare motiv på det energipolitiska området. Låt mig då påminna om att för att uppnå någon effekt med en energipolitisk inriktning av det slag som Arne Gadd efterlyser och som framgår av regeringens förslag till skattehöjningar, måste man införa motsvarande skattesänkningar på andra områden så att andra energikällor blir billigare. Det är kontentan av detta resonemang, om man har inriktningen att det skall ske en omfördelning mellan olika energialternativ. Att höja skatterna nu är enbart ett sätt att få in pengar till statskassan.

Finansministern säger också i budgeten att vi måste försöka hålla underskottet nere på ca 70 miljarder och att det därför behövs förstärkningar.

Herr Gadd påstår att om man skall bekänna sig till marknadsekonomin kan man inte ha kvar jordbruksprisregleringarna. Det är ett märkligt resonemang. Det finns inget land i världen som helt släpper jordbrukspriserna fria, och det har att göra med en beredskap för landets förutsättningar att klara sig. Så är det även i Sverige. Men vem är det som har börjat ändra sig i fråga om denna inriktning om inte socialdemokraterna, tillsammans med några andra i livsmedelsutredningen! Att klara vår beredskap och vår egen livsmedelsförsörjning är en första förutsättning för jordbruket. Blanda alltså inte ihop äpplen och päron, herr Gadd!

Det är anmärkningsvärt att regeringen har begärt en finansfullmakt på 2 500 milj. kr. men hittills inte har tagit den i anspråk på något som helst sätt. Regeringen kommer nu att kunna använda den helt oreserverat till populära förslag om åtgärder som skall sättas in under våren och sommaren. Regeringen kanske sätter på sig spenderbyxorna för att komma med ytterligare förslag fram till valet. Dessutom har man 500 miljoner kvar i inkomster från de skattehöjningar som vi beslutar i dag. Regeringen har alltså närmare 3 miljarder kronor att spendera under våren och sommaren.

Anf. 14 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Herr talman! Låt mig först notera att finansutskottets ordförande inte svarade på min fråga, hur man skall åstadkomma de ökade realinkomster som finansutskottet i sitt betänkande säger sig kunna åstadkomma.

Vad gäller den långa historieskrivningen sade nu Arne Gadd att han tänkte på budgetåret 1982/83. Det var då det var 90 miljarder i budgetunderskott. Det är möjligt att det beloppet ligger nära den verkliga siffran, men det var ett budgetår som till tre fjärdedelar styrdes av en socialdemokratisk regering.

Sedan sade Arne Gadd också att vi nu har en kraftfull majoritetsregering, som inte besvärar av några inre tråtor. Ja, den kraftfulla majoriteten åstadkoms genom att ni förhandlar med vpk. Det är genom att ni har lyckats förmå vpk att överge sitt motstånd mot bensinskatt höjningen, på samma sätt som vpk tidigare övergav sitt motstånd mot momshöjningen, som det över huvud taget uppstår en majoritet i riksdagen.

Eftersom C.-H. Hermansson använde en del av sin repliktid till att ställa frågor till oss, skall jag svara i all korthet att vi i folkpartiet är emot höjd bensinskatt och att vi även röstar emot höjd bensinskatt, i motsats till vpk som är emot höjd bensinskatt men röstar för höjd bensinskatt. Av det skälet, C.-H. Hermansson, behöver vi inte svara på frågan hur vi ställer oss till åtgärder som skall kompensera de negativa verkningarna av bensinskatt höjningen. Vi är ju emot den höjda bensinskatten. Därigenom undviker vi de negativa verkningarna. Det är vpk som har trasslat till det för sig i den här frågan.

Anf. 15 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Arne Gadd sade, som svar på min fråga om utrymmet för en räntesänkning, att en sänkning av räntan inte har något med bytesbalansen att göra och att det är den som vi framför allt diskuterar i dag.

Det påståendet är fel på två sätt. För det första har naturligtvis räntenivån med bytesbalansen att göra. För det andra är det inte bara nästa års eventuella underskott i bytesbalansen som vi diskuterar, och det är inte heller den enda motiveringen för regeringens proposition. Finansministern har uttryckligen också nämnt frågan om budgetunderskottet. Där har räntans höjd en ännu större betydelse. Svenska folket får betala höga räntekostnader för att finansiera budgetunderskottet, och en sänkning av räntan skulle skapa större möjligheter att använda de pengarna till viktigare ändamål.

Det andra svaret som Arne Gadd gav var att man inte fick diskutera räntefrågan här i kammaren. Jag har aldrig ställt förslag om att riksdagen skulle besluta om en räntesänkning. Jag har ställt frågan om hur Arne Gadd ser på utrymmet för en räntesänkning f. n. Jag vill bara konstatera att det finns ett sakligare och mera intressant svar på frågan i finansutskottets betänkande än det som fanns i det anförande som finansutskottets ordförande höll här.

Moderaternas representant talade varmt om bilens betydelse. Det är alldeles självklart att bilen har stor betydelse för stora befolkningsgrupper, inte bara i glesbygden utan också i storstadsområdena. Desto viktigare är det då att få reda på hur de borgerliga partierna kommer att ställa sig när regeringen har fått igenom sitt förslag om höjning av bensinskatten, inte genom att vpk röstar för, utan i kraft av att det socialdemokratiska partiet är större än de borgerliga partierna tillsammans i kammaren.

Björn Molin säger: Det har vi inget med att göra, för vi har varit emot. Men detta är, herr Molin, att ställa sig helt utanför möjligheterna att påverka politiken och besluten i riksdagen. Jag måste säga att jag är förvånad över folkpartiets ståndpunkt och undrar om den är representativ för samtliga borgerliga partier.

Det kommer om ett tag att vara ett faktum att bensinskatten har höjts med 50 öre. Men det finns ju en möjlighet att, genom att rösta för vpk-reservationen, motverka en betydande del av de negativa verkningarna av denna höjning. Då säger de borgerliga partierna: Det har vi inget med att göra. – Är det på det sättet ni tar ansvar inför svenska folket?

Anf. 16 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! När herr Rämgård tog upp frågan om marknadsekomin gjorde han det genom att deklarera att centerpartiet var för marknadsekomin. Jag påminde honom då, herr talman, om att han är centerpartist och i historisk belysning borde minnas jordbruksregleringen. Det var det enda. Sedan har han bekräftat att han minns.

När det sedan gäller energiskatterna noterar jag, herr talman, att herr Rämgård i det här sammanhanget tydligen hade kunnat tänka sig att vara med på regeringens förslag om vi hade sänkt andra energiskatter. Det fanns således också något slags energipolitiskt minne hos herr Rämgård. Om det ligger något i repliken tror jag, herr Rämgård, att ett samarbete skulle kunna vara tänkbart i fortsättningen.

Sedan har herr Tobisson talat om den kraftiga upplåning som staten numera gör. Det är helt riktigt. Men herr Tobisson vet att statens räntekostnader den dag som i dag är praktiskt taget är lika stora som statens underskott i budgeten. Dessa räntekostnader har, herr Tobisson, svenska staten ådragit sig genom upplåningar under några regeringar som fanns huvudsakligen under åren 1976–1982. Det är ingen tvekan om att skiljelinjen i politiken i det här landet alltmer tydligt går mellan socialdemokraterna och moderaterna. Jag kan inte låta bli att notera den smått håfulla attityden gentemot satsningarna på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det visar vad det är för krafter bakom moderata samlingspartiet när man uttrycker sig så om regeringens politik för att klara jobben för så pass många människor, som den privata sektorn i dag inte förmår ge arbete.

Vi kommer inom en vecka eller två att få diskutera de långsiktiga perspektiven på svensk ekonomisk politik. Då får vi ytterligare ventilerat var skiljelinjen går mellan en regering som för en politik som präglas av omtanke och tankar på solidaritet och dem som avhånar arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som herr Tobisson nyss gjorde.

Talmannen anmälde att Lars Tobisson och Rolf Rämgård anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Anf. 17 KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Den långa debatten mellan finansutskottets ledamöter har klargjort hur de olika partierna rent allmänt ser på regeringens skatteköjningsförslag. Lars Tobisson har klargjort moderaternas inställning.

Man har kritiserat regeringen för att den, i stället för att förbättra flexibiliteten i ekonomin genom skattesänkningar, har föreslagit dessa omfattande skatteköjningar, och man har påpekat att köjningarna kommer att påverka samhällsekonomin negativt genom minskade investeringar i näringslivet, försämrad konkurrenskraft och minskad sysselsättning.

Enligt reservanterna i finansutskottet bör den nödvändiga åtstramningen ske genom en nedskärning av de offentliga utgifterna och inte genom skatteköjningar. Dessa kommer att få till enda resultat att de långsiktiga problemen förvärras utan att något förbättras på kort sikt. Avtalsrörelsen försvåras därmed, inflationen ökar, konkurrenskraften försämras och sysselsättningen i den privata sektorn minskar.

Mot denna bakgrund har moderaterna i skatteutskottet självfallet yrkat avslag på alla förslag om skatteköjningar som finns i proposition 45. Vi har gjort det tillsammans med centerpartiets och folkpartiets företrädare i utskottet i en gemensam reservation.

I utskottet uppnåddes enighet angående punkterna 8, 10 och 12 i utskottets hemställan. De rör avstyrkande av ett antal motioner. Det råder också enighet om punkt 2, som gäller ett förslag om att riksdagen ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande motoralkoholer. I den frågan har vi moderater i utskottet ett särskilt yttrande. Vi understryker att vår principiella inställning nu liksom tidigare är att beskattningen i huvudsak bör vara energineutral. Vi har med några ord berört motiveringen för det föreslagna tillkännagivandet. I utskottets skrivning står det bara följande: "För en särbehandling i skattekänseende av bl. a. etanol talar inte minst miljöpolitiska skäl."

Detta är allför kortfattat, och det kan vara missvisande. I första hand handlar det om samhällsekonomiska skäl. Man kan även nämna jordbrukspolitiska skäl och beredskapsskäl. Miljöskälen är egentligen av sekundär natur. Detta var en parentes rörande utskottets gemensamma förslag om tillkännagivandet under punkten 2 i utskottets hemställan.

När det gäller alla förslag om skatteköjningar tas bensinskatten upp först. Bensinskatten har diskuterats en hel del tidigare. Vi minns att det för ungefär ett och ett halvt år sedan kom ett förslag om en bensinskatteköjning på 30 öre. Energiministern hade en kort tid dessförinnan lovat bilisterna att det inte var aktuellt med någon skatteköjning på bensin. Energiministern blev överkörd av finansministern och finansdepartementet eller av partiledningen och tvingades lägga fram det förslaget.

Den gången var socialdemokraterna tvungna att dra tillbaka förslaget, därför att alla oppositionspartierna gick emot det. De skäl som då anfördes mot en bensinskatteköjning har sin giltighet även i dag. Det enda som har hänt är att vpk har lovat socialdemokraterna att inte fälla förslaget. Därmed har inte argumenten för en köjning på något sätt ändrats. Jag tycker att det

var litet ledsamt att höra Carl-Henrik Hermanssons försvar för vpk:s agerande i denna fråga. Om vpk anser att den här höjningen är olämplig och olycklig, då kan man rösta emot den och rösta efter sin övertygelse – svårare än så är det inte.

Varför är höjningen av bensinskatten inte lämplig? Först och främst är bilismen redan nu överbeskattad. Det är nödvändigt att åka bil för hundratuse ntals människor i vårt land. Kostnadsstegringen drabbar lika hårt över hela fältet, oavsett om man är höginkomsttagare eller låginkomsttagare, oavsett om man har familj med barn eller är ensamstående. Höjningen rimmar ganska dåligt med talet om en rättvis fördelningspolitik.

När det gäller fordons- och kilometerskatterna är det ju så, att vi har fastställt principer för trafikpolitiken. De fastslogs 1979 och går ut på att de körlängdsberoende trafikavgifterna skall anpassas till de samhällsekonomiska marginalkostnaderna. Vad det innebär för olika trafikgrenars kostnader och avgifter utreds nu i regeringskansliet. Därför finns det ännu inget underlag för att av trafikpolitiska skäl höja skatten på godstransporter, och skattehöjningen kan sägas stå i strid med gällande kostnadsansvarsprincip. Regeringen säger att denna höjning av praktiska skäl inte skall träda i kraft förrän den 1 mars 1985. Jag tycker att praktiska skäl och principskäl talar för att man borde vänta tills utredningen om kostnadsansvaret är klar.

I fråga om elskattehöjningen är det inte trafikpolitiska principer som sätts på undantag, utan då är det energipolitiska principer som ställs åt sidan. Skatteutskottet erinrar på s. 29 och 30 i betänkande 14 om att riksdagen hösten 1983 fattade beslut om energiskattepolitikens framtida inriktning. I det beslutet lades fast att beskattningen borde utformas så att energiinvesteringar för oljeersättning och energihushållning främjas, att hänsyn tas till olika energikällors effekter på miljön, bytesbalansen, försörjningstryggheten, sysselsättningen och den industriella utvecklingen samt att elanvändning inom industrin bör vara skattemässigt gynnad i förhållande till elanvändning för uppvärmning. I fråga om beskattningen av uppvärmningsel sades uttryckligen att den bör ha viss följsamhet mot beskattningen av olja. Det förslag som regeringen nu har lagt fram strider på praktiskt taget varenda punkt mot det beslut om energiskattepolitikens inriktning som fattades hösten 1983.

Senare har 1981 års energikommitté i betänkandet SOU 1984:61 skrivit:

”Med tanke på den osäkerhet som rådde om energiskatterna innan riksdagen 1983 fattade beslut om principerna för energibesiktningen och om de nu gällande skattesatserna, bör statsmakterna i första hand inrikta sig på att skapa förtroende för den nuvarande energibesiktningen.”

Hur skall man kunna skapa förtroende för energibesiktningen, när man lägger fram ett förslag som går rakt emot praktiskt taget varje punkt i de av riksdagen fastslagna principerna? Rent praktiskt kommer den höjning av elskatten som man föreslår att påverka konverteringen från olja till el för uppvärmning. De som redan har övergått från olja till el kan sägas ha blivit ordentligt lurade. Höjningen av elskatten torde också minska intresset för att installera små värmepumpar, och det vore mindre lyckligt.

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

För industrin innebär höjningen en mycket kraftig skatteökning. Det rör sig om 67 % – från 3 till 5 öre per kWh. Nu finns för en del av industrin möjligheter till nedsättning av energiskatten. Den får inte överstiga 1,5 % av det totala försäljningsvärdet, om man har fått tillstånd till sådan här särskild nedsättning. Men det betyder att de företag som har lyckats spara energi så att man har kommit under denna gräns drabbas av skattehöjningen, medan andra företag, som underlåtit att göra motsvarande besparing, klarar sig undan. Denna bakvända effekt är ytterligare ett exempel på att nyckfullheten i svensk energibeskattnings saboterar en vettig energiplanering.

För oss moderater råder det inget tvivel om att förslaget till elskattehöjning direkt motverkar det uppgivna syftet att förstärka bytesbalansen. Förutsättningarna för fortsatt minskning av oljeförbrukningen genom övergång till elvärme kommer att försämrats. Vi kommer att få större oljeimport och därmed försämrade bytesbalans. En stor del av industrin och en del andra elkonsumenter i Norrland kommer att drabbas hårdast.

Fortsatt elvärmeexpansion har ansetts vara en av de säkraste vägarna till minskad oljeförbrukning. 1981 års energikommitté konstaterar att elvärme i småhus synes vara en ur både ekonomisk och miljömässig synpunkt fördelaktig uppvärmningsform, även på längre sikt. Kommittén anser att elskatten inte bör höjas för att motverka elvärmens utveckling. Regeringen har inte tagit nämnvärd hänsyn till vad kommittén har sagt.

Den procentuella skattebelastningen på elenergin med det nya förslaget blir för industrin ca 35 % och för elvärmekonsumenterna ca 30 %. Det innebär att elenergin blir hårdare beskattad än alla övriga energislag inkl. den importerade oljan.

Höjningen är också olycklig ur fördelningspolitisk synvinkel därför att den drabbar barnfamiljerna hårt. Av landets drygt 1,6 miljoner småhus är ca 1 miljon utrustade för elvärme. De får en genomsnittlig kostnadshöjning på ca 500 kr. per år. Flertalet barnfamiljer finns i den kategorin. Ökningen blir också störst i Norrland på grund av att uppvärmningsbehoven där är större än i andra delar av landet.

De starkt stigande energiskatterna enligt det nya förslaget innebär en klar diskriminering av elenergin samt medför en ökning av oljeimporten och en försämring av bytesbalansen. Därför finns det all anledning att avstyrka förslaget.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen i skatteutskottets betänkande.

Anf. 18 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 14 behandlas ett antal förslag som innebär höjningar av bensinskatt, kilometer- och fordonsskatt, skatt på elkraft samt reseskatt. Den socialdemokratiska regeringen fortsätter sin skattehöjningspolitik, och i detta paket innebär de ökade skatterna ett ytterligare skatteuttag på 3–4 miljarder.

Regeringen tycks tro att man kan fortsätta och plocka ut alltmer av den enskilde individen. Många protesterar, en del högljutt, en del genom att välja

andra vägar för att få behålla en större andel av sin inkomst. Respekten för samhällets beslut trubbas av när man jämt och ständigt kräver att alltmer av den enskildes inkomster skall inlevereras till stat och kommun. Vi måste på något sätt bryta denna utveckling och på nytt få den enskilda människan att känna glädje över sin insats i arbetet och sin behållning också rent ekonomiskt.

Socialdemokraternas vägran att se realistiskt på denna sak är beklaglig, både för den enskilde och för vårt land. Inflationen som år från år blir dubbelt så hög som beräknats, ger snart vårt land nya problem. Vi kan inte fortsätta att ha en dubbelt så hög inflation i vårt land som våra konkurrenter i västvärlden. Den effekt som uppnåddes genom devalveringen 1982 håller på att försvinna på grund av regeringens bristande förmåga att begränsa den inhemska prisstegringen och ständiga skatthöjningar. Skatthöjningar på över 25 miljarder på två år visar klart socialdemokraternas övertro på att skatthöjningar är ett medel man ständigt kan tillgripa.

I den proposition som vi nu behandlar höjs bensinskatten med 50 öre, elskatten med 2 öre, osv. Konsekvenserna blir ökade transportkostnader, ökade resekostnader som särskilt hårt drabbar glesbygderna. Regeringens bristande hänsyn till glesbygden var så pass kraftig att socialdemokratiska riksdagsledamöter själva protesterar. Resultatet blir förmodligen nu en större höjning av avdraget på fordonsskatten än vad regeringen föreslog. Men glesbygd finns inte bara inom dessa områden. Glesbygd, där bilen är nära nog det enda trafikmedlet finner vi på många andra håll i vårt land och där ges ingen kompensation. Energiskatten på elkraft utgår nu med 4,2 öre per kWh för vissa i lagen angivna kommuner, framför allt i de nordligaste länen, och med 5,2 öre per kWh i övriga delar av landet. För elkraft som förbrukas i industriell verksamhet utgår elskatten med 3 öre per kWh.

Nu föreslås att elskatten höjs med 2 öre per kWh över hela fältet, en skatthöjning som skärper skattetrycket med miljarder. Även denna skatthöjning är inflationsdrivande och kommer sannolikt också att försämra industrins exportmöjligheter.

Enligt vår uppfattning bör den nödvändiga åtstramningen ske genom en nedskärning av utgifterna och inte genom skatthöjningar. Det enda resultatet av regeringens åtgärder blir att de långsiktiga problemen förvärras utan att någonting förbättras på kort sikt. Avtalsrörelsen försvåras, inflationen ökar, konkurrenskraften försämras och sysselsättningen i den privata sektorn minskar.

Centern har i sin partimotion nr 113 yrkat avslag på samtliga skatthöjningar som föreslagits i propositionen. Vi gör detta inte minst av den anledningen att vi tidigare i år anvisat andra vägar för att minska budgetunderskottet. Vi kan inte höja skatten ytterligare. I sin kommentar till långtidsutredningen säger regeringen att det knappast finns något större utrymme för ett ökat skattetryck. Samma dag som man säger detta lägger regeringen fram ett förslag om skatthöjning på ca 4 miljarder.

På en punkt i centerns partimotion har skatteutskottet samlat sig till ett enigt ställningstagande, nämligen i frågan om etanolen. I motionen ställs

kravet att inhemskt bränsle producerat av inhemsk råvara – t. ex. etanol – ej bör beskattas. Utskottet instämmer gärna i syftet med motionen och skriver bl. a. att för en särbehandling i skattehänseende av bl. a. etanol talar inte minst miljöpolitiska skäl. Utskottet förutsätter därför att regeringen ingående prövar möjligheterna att skapa reella ekonomiska förutsättningar för utnyttjande av alternativa drivmedel och frågan om skattefrihet för motoralkoholer producerade av inhemska råvaror.

Från centerns sida hälsar vi detta ställningstagande med stor tillfredsställelse och hoppas att regeringen snabbt vidtager de åtgärder som ett enigt utskott har uttalat sig för och föreslagit riksdagen ge regeringen till känna.

Men ingen glädje utan någon malört. Trots ett enhälligt utskottsbetänkande har moderaternas representanter i utskottet i ett särskilt yttrande uttalat att de inte har något att erinra mot att regeringen utreder frågans skattepolitiska aspekter. Moderaterna understryker dock att moderaternas principiella inställning är att beskattningen i huvudsak bör vara energineutral.

Vad menar egentligen moderaterna? Dels har de ställt sig bakom ett enhälligt utskottsbetänkande, dels uttalar de i ett särskilt yttrande starka betänkligheter mot vad man egentligen tillstyrkt i utskottsbetänkandet. Man har ingenting emot att frågan om beskattningen utreds, men man står kvar vid sin principiella inställning att beskattningen skall vara energineutral. Hela det särskilda yttrandet präglas av en stor tveksamhet, och Karl Björzéns inlägg stärker intrycket av tveksamhet ännu mer. Jag måste fråga: Stöder moderaterna den åsikt som präglar skatteutskottets enhälliga uttalande, som inleds med ett instämmande i centerns motion 113, i vilken yrkandet är ett borttagande av skatten på inhemska bränslen, producerade på inhemska varor, t. ex. etanol – eller är det på det sättet att man accepterar att frågan prövas men i princip motsätter sig en skattebefrielse? Ett svar på denna fråga skulle vara värdefullt.

Herr talman! Som jag redan har sagt yrkar jag avslag på alla skattehöjningar som föreslagits i propositioner och därmed bifall till den reservation som fogats till skatteutskottets betänkande. Jag vill dock säga att jag yrkar bifall till mom. 7 i utskottets hemställan om kompensation för bensinskattehöjningen endast under förutsättning att mom. 1 har vunnit riksdagens bifall.

Anf. 19 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Herr talman! Stig Josefson frågar om innebörden i vårt särskilda yttrande. Det är inte så svårt att ge honom svar på det.

Vi säger att vår principiella inställning nu liksom tidigare är att beskattningen i huvudsak bör vara energineutral. Det är ingen nyhet, för det har vi sagt upprepade gånger här i kammaren. Man kan dock göra undantag från neutraliteten om det finns särskilt starka skäl. När regeringen nu skall se över hela frågan om motoralkoholer, hoppas vi få fram ett bättre underlag för att bedöma om skälen i detta fall är tillräckligt starka för att göra avvikelser från huvudprincipen.

Vad det är fråga om här är ju inte bara etanol utan motoralkoholer över

huvud taget, som kan produceras på olika sätt och med olika inhemska råvaror. Det är främst möjligheterna att få samhällsekonomiska fördelar som gör att man intresserar sig för detta. Om vi kan få en förbättring av bytesbalansen, minska oljeberoendet och få bättre beredskap, vore det ju bra. Om det sedan skulle visa sig att det även är förmånligt på så sätt att den bästa processen är framställning av etanol ur jordbruksprodukter, blir det naturligtvis också ett jordbrukspolitiskt intresse, som kan väga tungt. Vi är ju båda intresserade av att hålla åkermarken öppen och av de miljövärden som räddas genom att behålla det öppna landskapet.

Anf. 20 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Med många ord och med många om och men kan man förvillia allmänheten om vad man egentligen menar. På den konkreta fråga jag ställde – är man för den utredning som föreslås eller inte, och är man för vad som står i utskottsbetänkandet eller inte – fick jag inget som helst svar.

Jag anser att det är beklagligt att moderata samlingspartiet inte helhjärtat kunde sluta upp kring detta enhälliga uttalande, som jag förmodar att riksdagen kommer att ställa sig bakom. Det hade tjänat saken väsentligt mer om man ärligt hade uttalat sig antingen för eller emot, i stället för att avge ett särskilt yttrande som kan tolkas nära nog hur som helst.

Anf. 21 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Herr talman! Det är ett enigt utskott som föreslår ett tillkännagivande till regeringen på denna punkt. Det innebär naturligtvis att vi moderater stöder förslaget. Vi har i ett särskilt yttrande understrukit den huvudprincip som vi håller på när det gäller energibeskattningen. På Stig Josefsons fråga har jag förklarat sammanhanget mellan vårt stöd till utskottets förslag och vår huvudprincip när det gäller energibeskattningen.

Svårare än så är det inte.

Anf. 22 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Detta innebär att moderaterna instämmer i centerns motion, i vilken yrkandet är borttagande av skatten på inhemska bränslen, producerade av inhemska råvaror, t. ex. etanol. Detta yrkande stöder man gärna. Samtidigt gör man i ett särskilt yttrande ett uttalande där man understryker att man står kvar vid samma principiella inställning nu som tidigare, nämligen en neutral energibeskattning.

Det är att vara delad i sin uppfattning. Allmänheten får avgöra om den kan förstå moderata samlingspartiets inställning. Jag har inte kunnat få något klart besked på den punkten.

Anf. 23 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! För varje dag som går framstår bilden av den socialdemokratiska skattepolitiken allt klarare. Den enda tydliga målsättning som kan konstateras i regeringens skattepolitik är att skatterna skall höjas till varje pris.

Det verkar nästan som om man på finansdepartementet hade försett sig med ett tombolahjul, ur vilket man varje vecka drar en ny skatt eller skattehöjning. I dag är det fråga om ett åtstramningspaket för att begränsa köpkraften, som det heter. Därför har man tydligen förrättat stordragning. En hel knippa skatter föreslås höjas i det betänkande vi nu behandlar.

Dammsugningen av hela det ekonomiska fältet efter nya skatter och gamla att höja fortsätter med oförminskad intensitet. Denna socialdemokratiska skattehöjarpolitik har för länge sedan förlorat alla inslag av principer och rena linjer.

Regeringen inser – i varje fall tycks något enstaka statsråd inse – att marginalskatteproblemen måste åtgärdas. Likväl springer man ifrån trepartitöverenskommelsen om marginalskatteerna.

Regeringen inser att krånglet i skattesystemet måste minskas. Likväl får vi praktiskt taget varje vecka nya krångliga och invecklade regler på skatteområdet.

Regeringen inser att fördelningspolitiken kräver radikalt nya grepp inom skattepolitiken, inte minst för att klara en mycket besvärlig ekonomisk situation för barnfamiljerna. Likväl lägger man fram förslag som slår hårt – och blint, vill jag säga – mot vissa grupper. Jag tänker på bensinskatten och elskatten i det paket vi nu behandlar, och jag tänker naturligtvis också på fastighetsskatten.

Skattepolitikens yttersta uppgift är givetvis att ta fram de medel som staten behöver för åtgärder av olika slag. Men skattepolitikens utformning är förvisso inte likgiltig. En väl utformad skattepolitik kan – även vid ett relativt högt skattetryck – fungera som olja i maskineriet. Tyvärr kan vi konstatera att regeringens onyanserade skattehöjningsfilosofi fungerar som grus i maskineriet.

Bevisen för detta blir allt vanligare. De kommer som propåer från riksskatteverket att exempelvis slopa viss beskattning, där administrationen – dvs. kostnaderna för att driva in skatten – är högre än eller inte står i rimlig proportion till de intäkter som staten erhåller.

Bevisen kommer också i form av allt frekventare förslag om särregler och särbehandling i skattehänseende av olika grupper av skattskyldiga.

Vad jag senast nämnt utgör varningssignaler till oss politiker – i själva verket mycket allvarliga sådana. Det lapptäcke som vårt skattesystem utgör är allvarligt nog. Det får inte bli så, att vi till detta fogar ett lapptäcke av särregler för och särbehandling av vissa grupper skattskyldiga. Då hamnar vi i anarki på skatteområdet.

Så till de skattehöjningar som man på finansdepartementet dragit fram ur finansministerns lyckohjul vid den senaste stora dragningen.

Låt mig börja med bensinskatten. Som bekant utgår redan i dag kompensation till människor inom 36 kommuner, huvudsakligen i Norrlandslänen. Denna kompensation föreslås nu bli utökad med den för den oinvidge outgrundliga summan av 156 kr. per år.

I propositionen heter det att kompensationen är avsedd att säkerställa att den som bor i glesbygd inte får en i förhållande till andra försämrad situation

genom de höjda drivmedelsskatterna.

Vad man än kan säga om regeringsförslaget, inte säkerställer det någon form av rättvisa mellan olika skattskyldiga. Nej, tvärtom ligger det i åtgärdens karaktär att rättvisa aldrig kan skapas vid en så här kraftig höjning av bensinskatten. Naturligtvis blir utfallet allvarligt för den som bor i glesbygd, bl. a. i Norrland, och har långa körsträckor till sitt dagliga arbete. Men vi behöver faktiskt inte ge oss upp till Norrland för att hitta människor som kommer att drabbas mycket kännbart av bensinskatt höjningen.

Sådana människor kan vi hitta över hela landet. Jag behöver faktiskt inte ge mig iväg någonstans, utan kan stanna i min egen hemkommun Strängnäs. Från Strängnäs kommun arbetspendlar varje dag hundratals anställda till Södertälje-Stockholmsregionen.

Beroende på att möjligheter att ta sig till Stockholm med tåg saknas tvingas dessa människor använda bilen. Genom att de arbetar på olika håll i storstadsregionen måste de ofta åka ensamma, för att inte behöva ge sig iväg alltför tidigt om morgnarna. En enkel beräkning visar att kostnaderna för dessa människor för att ta sig till jobbet kommer att öka med över 1 500 kr. om året. Även med hänsyn tagen till bilavdraget för arbetsresor, kommer deras nettolön att minska med inemot 900 kr. om året.

Den i propositionen föreslagna kompensationsnivån, 80 kr. per år, sägs bygga på en undersökning av regionala skillnader i personbilarnas körsträckor, som 1979 genomfördes av statens vägverk. Man fann därvid att medelkörsträckorna i vissa regioner i Norrlands inland låg ca 235 mil över riksgenomsnittet.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att en sådan undersökning har ett mycket begränsat värde. Det handlar om genomsnittstal, och de säger ingenting om de individuella fall som döljer sig bakom siffrorna. För att vi skall kunna dra långtgående slutsatser av en dylik undersökning måste man nämligen också utreda hur körningen fördelar sig på vad som kan kallas nöjeskörning och på nyttokörning, exempelvis de arbetsresor som jag nyss har talat om.

Det verkar sannolikt att den relativt lilla skillnaden i medelkörsträckor i tätort och på landsbygd beror på att de som har långa arbetsresor tvingas avstå från nöjesresor i högre grad än andra. Slutsatsen av detta skulle då bli att de med längre arbetsresor har svårare att dra in på nöjesresor och att på så sätt undvika nya ekonomiska påfrestningar.

Herr talman! Några få ord också om höjningen av skatten på elektrisk kraft: Som framgår av reservationen är ca 1 miljon småhus i dag utrustade för elvärme. Eftersom vi vet att två tredjedelar av alla barn bor i småhus, är det lätt att inse att elskatt höjningen kommer att belasta en mycket stor grupp av barnfamiljerna extra hårt. Ovanpå detta kommer i många fall verkningarna av bensinskatten.

Till detta skall också läggas effekterna av andra skattehöjningar, exempelvis höjningen av fastighetsskatten.

Slutsumman av hela den socialdemokratiska skattehöjningspolitiken – som totalt saknar fördelningspolitisk stringens – blir en mycket kraftig extra

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

skattebelastning på barnfamiljerna.

Framträdande representanter för Landsorganisationen har på senare tid hävdad att mervärdeskatten borde sänkas för att åstadkomma en reallöneökning under 1985.

Jag måste därför ställa följande fråga till finansministern, som visserligen har lämnat salen men som jag hoppas lyssnar i kulisserna:

Är det de av mig redovisade slumpvisa punktbelastningarna på barnfamiljer och på människor i glesbygd som skall användas för att ge hela svenska folket en generell sänkning av mervärdeskatten nästa år?

I så fall måste jag konstatera att regeringen bedriver vad som skulle kunna kallas en omvänd fördelningspolitik.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen i skatteutskottets betänkande nr 14. Jag ansluter mig också till det yrkande som Stig Josefson framförde då det gäller punkt 7 i hemställan i reservationen.

Anf. 24 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Propositionen om ekonomisk-politiska åtgärder som regeringen lade fram i oktober syftar bl. a. till att skapa ett ekonomiskt utrymme för bekämpande av arbetslösheten. Regeringen vill dock skapa detta utrymme med en – enligt vpk:s mening – i grunden felaktig fördelningspolitik. Likaså är åtgärderna för bekämpandet av arbetslösheten endast av s. k. akutkaraktär, dvs. de föreslagna åtgärderna skapar inte varaktiga arbeten. Den frågan kommer senare att diskuteras i en särskild debatt. Jag har därför ingen anledning att här gå in på den.

Den fördelningspolitiska profil som präglar propositionen – och även regeringens politik i övrigt – har inte sin udd riktad mot de stora monopolen, de miljardvinstgivande företagen, aktiespekulationen eller de stora förmögenheterna. Detta är allvarligt, då det efter arbetarrörelsens gemensamma seger i valet 1982 ställdes förväntningar på just en politik som angrep dessa stora kapitalintressen. I stället har regeringen valt att beskatta de vanliga inkomsttagarna och fria – ja, i vissa fall t. o. m. gynna – dem med höga inkomster, oavsett om inkomsterna kommer från arbete eller från spekulation. Dessa huvudlinjer i den socialdemokratiska regeringspolitiken har starkt kritiserats av vänsterpartiet kommunisterna.

I en motion med anledning av regeringsförslaget – samt i direkta överläggningar med regeringen – har vpk i stället förordad att aktieomsättningskatten höjs till 2 % och att en engångsskatt tas ut på stora förmögenheter. Vi har vidare föreslagit en snabbtredning om hur en beskattning av realvinstsräntor – i likhet med den som finns i Danmark – skall genomföras. En sådan skatt bör kunna bli giltig fr. o. m. den 1 juli 1985.

Genom överläggningarna med regeringen kunde vpk utverka vissa förbättringar. Bensinskattehöjningen begränsades till 50 öre per liter i stället för 1 kr., som var regeringens utgångspunkt.

I överläggningarna förekom också propositionen om införandet av en fastighetsskatt. Genom vpk:s medverkan kunde kompensationer framtvingas dels för de sämst ställda pensionärerna vad gäller fastighetsskatten, dels

för glesbygdsmilisterna beträffande bensinskattehöjningen. Den senare är dock för liten enligt vår mening. Vidare blev det fråga om överförande av medel till hyressektorn för att hålla tillbaka hyreshöjningarna för 1985, ett förslag som vpk sedan länge har drivit bl. a. i riksdagen.

Vänsterpartiet kommunisterna ansåg dessa lösningar vara av sådan vikt att vi förklarade att vi inte skulle fälla det kommande regeringsförslaget. Vi delgav också vår avsikt att fortsätta att driva den fördelningspolitik som vi alltid gjort samt att verka för ytterligare förbättringar för glesbygdsmilisterna och för att de som har långa arbetsresor skall kompenseras fullt ut för bensinskattehöjningen.

Herr talman! Omsättningen på aktiebörsen kommer i år enligt prognoserna att uppgå till ungefär samma nivå som förra året eller t. o. m. bli högre. Ca 80 000 milj. kr. väntas omsättas på börsen under 1984. Med en höjning av den omsättningsskatt som förra året genomfördes efter vpk:s modell – till 2 % – skulle en del av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kunna betalas. Vidare skulle en engångsskatt på stora förmögenheter ge ett så pass stort tillskott i statsfinanserna att det gott och väl skulle täcka behovet för åtgärderna mot arbetslösheten. Det skulle även bli ett tillskott för att täcka budgetunderskottet, samtidigt som det skulle vara en politik med en helt annan fördelningspolitisk profil. Detta borde, herr talman, vara förenligt även med socialdemokratiska idéer.

Så vill jag också ta upp frågan om compensationen till vissa grupper som hårdare än andra drabbas av höjningen av bensinskatten. Det gäller dels dem som bor i s. k. glesbygd, dels de människor som har långa arbetsresor.

För glesbygdsmilisterna blir varje höjning av bensinpriset mer kännbar än för folk i övrigt, oavsett om höjningen sker genom skattehöjning, uppåtgående dollarkurser eller på grund av att de stora bensinmonopolen höjer priserna för att utvinna högre profiler. Därmed inte sagt att glesbygdsmilisterna endast återfinns i norra Sverige, vilket man kan få ett intryck av om vi väljer att genom en lägre vägtrafikskatt kompensera dem som bor i stödområdena A och B. Utan tvivel finns det människor som bor i andra delar av landet som tvingas till långa resor med bil. Men vi har inom vpk valt att använda samma teknik som tidigare, nämligen att ge en högre compensation än den av regeringen föreslagna till de boende i stödområdena A och B. Vi föreslår här att nedsättningen av vägtrafikskatten totalt blir 370 kr., dock maximerad till den för fordonet normalt utgående skatten. Det finns dock en vädjan från myndigheterna att nedsättningen skall vara jämnt delbar med 12, varför jag också föreslår att nedsättningen bestäms till 372 kr.

Man kan ställa sig frågan varför just glesbygden skall ha skattelättnader, som till viss del kompenserar bensinskattehöjningen. Vi har sett detta utifrån det faktum att de glesbygdsmilisterna inte har möjlighet att välja mellan att nyttja bilen eller kollektiva färdmedel – för dem finns som regel inget val; de tvingas att använda bilen då inga kollektiva färdmedel finns att tillgå eller i vart fall i mycket begränsad omfattning. Låt mig, herr talman, citera vad en norrlänning från inlandet sade till mig för en kort tid sedan: "Vi som bor i skogen väljer inte att ta bilen, vi är tvingade till det." Detta uttalande

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

sammanfattar ganska bra vad det egentligen rör sig om.

Men det finns även andra kategorier som vi har anledning att kompensera för bensinskattehöjningen. Dessa utgörs av dem som har långa arbetsresor. De nuvarande reglerna uppställer vissa krav för att den som använder bilen till och från arbetet skall få göra avdrag för detta vid beräkningen av skatten. Härför krävs att man måste tjäna minst två timmar jämfört med att använda kollektiva trafikmedel. De som då kommer i fråga får f. n. göra avdrag med 10,20 kr. per mil för de första 1 000 milen. Därefter reduceras beloppet till 6,50 kr. I det förstnämnda beloppet, som riksdagen tidigare fattat beslut om att frysa, ingår både rörliga och fasta kostnader – i det senare endast rörliga kostnader. Den föreslagna bensinskattehöjningen med 50 öre resulterar i att schablonbeloppet för de 1 000 första milen höjs med 45 öre per mil. Omräknat i skatt blir det ca 25 öre eller motsvarande halva bensinskattehöjningen. Vpk föreslår, både i partimotionen och i den motion som väckts med Sven Henriesson som första namn, att en ytterligare kompensation görs, så att den resterande delen av bensinskattehöjningen elimineras. Vi anser att detta är en rimlig kompensation för dem som har långa resor till och från arbetet, och vi utgår från att även de borgerliga partierna kommer att stödja ett sådant yrkande.

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna föreslår dessutom att förslaget om skattehöjning på etanol och gasol skall avvisas. Vi gör det utifrån energipolitiska överväganden. Vi finner det nämligen från miljömässiga bedömningar angeläget att just miljövänliga drivmedel får en förmånligare beskattning än andra. Detta skulle underlätta en övergång till miljövänliga bränslen, samtidigt som en inhemsk produktion av dessa kan stimuleras. Detta får betydelse för såväl jordbruket och miljön som handelsbalansen.

Nu visar det sig att det f. n. är svårt att i praktiken i beskattningshänseende åtskilja etanol från andra motoralkoholer. Av den anledningen lägger vi fram ett särskilt yrkande, där vi tar hänsyn till detta faktum. Vi förutsätter att detta går ihop med den borgerliga reservationen under punkterna 3 och 4, varför riksdagen om någon timme kommer att besluta att undanta motoralkoholer och gasol från den föreslagna höjningen. Det särskilda yrkandet, som kommer att delas ut till kammarens ledamöter, har följande lydelse:

7. *beträffande kompensation för bensinskattehöjningen*

att riksdagen – vid bifall till utskottets hemställan under mom. 1 – med bifall till motionerna 1984/85:120 yrkandena 1 b och 2 och 1984/85:124 yrkandena 6 och 7 samt med avslag på propositionen i motsvarande del och motionerna 1984/85:108 yrkande 1, 1984/85:116 yrkande 2 och 1984/85:122 beslutar

- a) att nedsättning av fordonsskatten inom de områden som i dag är berättigade till kompensation skall ske med 372 kronor
- b) att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionerna 1984/85:120 och 1984/85:124 sägs om höjt avdrag för resor mellan bostad och arbetsplats

12. *beträffande omsättningsskatten på aktier, förmögenhetsskatten m. m.*

att riksdagen bifaller motion 1984/85:124 yrkandena 2, 3 och 4

13. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen – vid bifall till utskottets hemställan under mom. 1 – beslutar att med godkännande av utskottets hemställan i övrigt anta följande

a) förslag till ändrad lydelse av 2 § lagen (1961:372) om bensinskatt

2 §

Skatt utgår med 1 krona 93 öre per liter, om annat inte sägs i andra eller tredje stycket.

För metanol, etanol och högre alkoholer utgår skatten med 46 öre per liter. Ingår sådan alkohol i en blandning som avses i § 1 första stycket a) eller b) utgår skatten för den inblandade alkoholen med 46 öre per liter och med 1 krona 93 öre per liter för blandningen i övrigt.

För gasol utgår skatten med 39 öre per liter.

Skatten beräknas – – – av volymen.

b) förslag till ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen om lagerskatt på viss bensin

2 §

Lagerskatt tas endast ut för varor som är skattepliktiga enligt 1 § första stycket a) lagen (1961:372) om bensinskatt och för vilka skattskyldighet enligt den lagen har inträtt före den 1 december 1984.

4 §

Lagerskatten utgör 50 öre per liter.

Ingår metanol, etanol eller högre alkoholer i en blandning som avses i 1 § första stycket a) lagen (1961:372) om bensinskatt tas lagerskatt inte ut för den inblandade alkoholen.

c) förslag till ändrad lydelse av 12 a § vägtrafikskattelagen (1973:601)

12 a §

Fordonsskatten för en personbil skall utgå med ett 372 kronor lägre belopp per år än som anges i bilaga 1 till denna lag, om bilen hör hemma i en kommun som anges i bilaga 3 till denna lag. Detta gäller dock inte om skatten för bilen skall beräknas enligt 12 b §.

En personbil – – – i bilregistret.

Den lägre – – – vid efterbeskattning.

d) förslag till lag om ändring i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper.

Häriigenom föreskrivs att 4 § lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper skall ha nedan angivna lydelse.

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Skatten utgår med en procent av överlåtelssumman (vederlaget). I vederlaget inräknas inte courtage, därmed jämförlig ersättning eller skatt. Har vederlaget bestämts i utländskt myntslag räknas det om till svenska kronor enligt bankernas noterade säljkurs på avslutsdagen.

—
Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985 och tillämpas på avslut som sker efter ikraftträdandet.

Herr talman! Jag vill avsluta med några frågor som jag hoppas få svar på under debattens gång.

Först till de borgerliga företrädarna. C.-H. Hermansson hade en debatt i finansrundan med de borgerliga företrädarna om vilken ställning de skulle ta när bensinskattehöjningen väl är beslutad i fråga om kompensationen till glesbygdsmilister och andra som har långa arbetsresor. Något svar kunde han inte få. Därför vill jag ställa frågan: Kommer ni efter det att beslutet är fattat att fullfölja er kritik och att i största möjliga utsträckning lindra verkningarna av bensinskattehöjningen genom att stödja vpk:s krav på en högre kompensation för glesbygdsmilisterna? Stig Josefson gav nyss en förklaring, där han sade att centerpartiet kommer att stödja ett förslag om kompensation till glesbygdsmilisterna.

Vidare: Kommer ni också att stödja vårt krav på att också ge full kompensation för dem som har långa resor till och från arbetet? Om ni verkligen menar någonting med er kritik och verkligen tänker på dem som nu får de ökade kostnaderna, borde ert handlande bli att ni stödjer de förslagen. Om inte, visar det att ert handlande mer är betingat av partitaktiska hänsyn än av omtänksamhet om dem som har långa arbetsresor.

Jag hade vidare tänkt ställa en fråga till finansministern, men eftersom han inte befinner sig i kammaren förefaller det ganska meningslöst att göra det.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de båda vpk-motionerna och till det särskilda yrkande som föranletts av dessa motioner.

Anf. 25 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Under de senaste fem sex åren har den ekonomiska debatten i Sverige kretsat kring den alltför låga investeringsnivån, kring arbetslösheten, inflationen och underskotten i statens budget och i bytesbalansen. Förklaringen är mycket enkel: i samtliga dessa avseenden förvärrades tidigare läget för varje år som gick, och vårt land gled allt djupare ned i den ekonomiska krisen. De borgerliga, som då hade regeringsmakten, upprepa- de år efter år: Den enda vägen till ekonomisk återhämtning går över nedskärningar i statens utgifter och genom minskade skatter.

Så lanserades, högljutt och ihärdigt, begreppet sparpaket. Och till ackompanjemang av detta ökade statens budgetunderskott, arbetslösheten, inflationen och underskottet i bytesbalansen.

Efter två års socialdemokratiskt regeringsinnehav har nu utvecklingen vänt. Genom devalveringen och strategiskt inriktade investeringsprogram

har svensk industris konkurrenskraft stärkts, efterfrågan har ökat och investeringarna har skjutit fart. Industrisysselsättningen ökar. Samtidigt har bytesbalansen åter kommit i jämvikt, och om vi inte haft att dras med de enorma räntor på statsskulden som de borgerliga regeringarnas lössläppta budgetpolitik förde med sig, hade även statens utgifter och inkomster varit i balans som en följd av både en mycket stram utgiftspolitik och förstärkta statsinkomster. Därmed inte sagt att krisen är övervunnen. Men detta visar att medan den borgerliga ekonomiska politiken ledde till en allt sämre ekonomisk utveckling har den socialdemokratiska politiken gett påtagliga, positiva resultat.

Jag trodde därför, herr talman, att de borgerliga nu hade lärt sig sin läxa och skulle ta chansen att föra en annan, konstruktiv, oppositionspolitik. Av detta blev intet. Det gemensamma borgerliga alternativet är fortfarande den ensidiga åtstramningspolitiken.

Nå, den borgerliga frontens samstämda budskap ger ändå några viktiga besked till väljarna inför nästa års val: Den politik som de borgerliga med så förödande resultat förde under sina år vid makten, skall föras också av en eventuell ny borgerlig regering. Jag tror att väljarna är tacksamma för att få det beskedet *före* valet.

Åtstramningspolitikens mest cyniska inslag – att de arbetslösa, de sjuka och pensionärerna skulle betala den borgerliga krispolitiken – hann dess bättre inte få någon större effekt. Valet och den socialdemokratiska regeringen förhindrade detta. Men uppenbarligen är de borgerliga beredda att pröva samma medicin igen. Jag tror att också det beskedet tacksamt mottas av väljarna före valet.

Herr talman! Det finns flera oroande tecken inför nästa år som vi nu med kraft måste möta. Prognoserna över utvecklingen 1985 pekar mot att resursanvändningen kommer att vridas över från årets klara inriktning på export och investeringar till ökad konsumtion och därmed ökad import. Samtidigt förväntas exportökningen bli något mindre i år. Detta skulle leda till både ökat inflationstryck och försämrad bytesbalans.

Dessutom pekar allt på att bytesbalansen och statsbudgeteten försämrats ytterligare på grund av högre räntekostnader för statsskulden.

De starkaste skälen till de skattehöjningar vi i dag diskuterar är alltså ekonomisk-politiska och enligt utskottsmajoritetens mening nödvändiga.

De föreslagna skattehöjningarna står emellertid också i samklang med viktiga samhällsmål på andra politiska områden, framför allt i fråga om energi- och miljöpolitiken.

För ungefär ett år sedan behandlade vi här i kammaren den långsiktiga inriktningen av energibesattningen. Kammaren ställde sig då bakom regeringens förslag, som innebar att ordningen med punktskatter på energi skulle bibehållas. Utformningen av energibesattningen skulle medverka till att i första hand nå det energipolitiska målet att minska oljeanvändningen. Utvecklingen av varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan skulle främjas.

De samfälliga energipolitiska åtgärder, inkl. beskattningen, som hittills

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

vidtagits för att minska oljeanvändningen har utan tvivel lett till mycket positiva resultat. Den minskade oljeanvändningen i uppvärmningssektorn och i industrin är en av de viktigaste orsakerna till förbättringen av miljön, vilket bl. a. kan utläsas av att halterna av svaveldioxid i luften nu minskat mycket kraftigt. Den minskade oljeanvändningen har också starkt bidragit till förbättringen av bytesbalansen. Utan oljeersättningspolitiken skulle vi i dag ha haft flera tiotal miljarder kronor högre kostnader för oljeimporten.

På ett område har emellertid oljeersättningspolitiken misslyckats. Det gäller transportsektorn. Där ökar oljeförbrukningen. I avvaktan på introduktionen av alternativa drivmedel måste oljeersättningen i transportsektorn i första hand ske genom ökad energihushållning, dvs. bl. a. bensinsnålare bilar, bättre vägar och en minskad privatbilism.

Prisinstrumentet, för samhällets del drivmedelsbeskattningen, är ett av de viktigaste instrumenten för att påskynda energihushållningen i transportsektorn. Skattechöjningarna på drivmedel och höjningen av kilometerskatten kan alltså med fog sägas vara både miljöpolitiskt och energipolitiskt motiverade.

Därtill måste man hålla i minnet att bensinpriserna och bensinskatten i Sverige tillhör de absolut lägsta i Europa. Även med den nu föreslagna höjningen på 50 öre litern kommer de svenska bensinpriserna att internationellt sett vara relativt låga.

För att höjningarna av drivmedelsskatten inte skall slå alltför ojämnt ges en viss kompensation till människor i vissa glesbygdskommuner, främst Norrlands inland. Kompensationen, som sker i form av nedsättning av bilskatten, infördes vid en tidigare bensinskattehöjning 1980. Nedsättningen bestämdes till 120 kr. per år. Regeringen föreslår nu att den kompensationen höjs med 80 kr. Med hänsyn till att kompensationen legat stilla sedan 1980, trots att bensinskatten höjts flera gånger sedan dess, anser utskottet att kompensationen bör höjas något mer än vad regeringen nu föreslår. Utskottet föreslår därför att nedsättningen av bilskatten bestäms till sammanlagt 276 kr. Kompensationen föreslås omfatta de kommuner som nu har sådan, alltså de 36 kommunerna.

I den energiskatteproposition som jag tidigare nämnde ställde sig riksdagen också bakom principen att skatten på motoralkoholer, med hänsyn till sitt lägre energiinnehåll, vid framtida bensinskattehöjningar bör höjas med ca hälften av höjningen av skatten på bensin. Det innebär att framför allt etanol, vars energiinnehåll är ca 70 % av bensinens, beskattas något lindrigare än t. ex. metanol som har ett energiinnehåll motsvarande 50 % av bensinens.

För motorgas angavs motsvarande skattechöjning till ca 75 %. I energiskattepropositionen uttalades också att om och när vi senare tar ställning till en bredare introduktion av alternativa drivmedel, bör frågan om stöd i någon form, t. ex. skattelättnader, prövas.

När det gäller drivmedel framställda ur inhemska råvaror, framför allt etanol, har etanolens fördelar ur miljö- och försörjningssynpunkt påpekats på senare tid. Man har samtidigt påpekat att användningen av etanol som

drivmedel skulle kunna bli lönsam under förutsättning att etanolen befrias från skatt.

Fru talman! Utskottet anser att regeringen ingående bör pröva möjligheterna att skapa reella ekonomiska förutsättningar för utnyttjande av alternativa drivmedel och frågan om skattefrihet för motoralkoholer producerade av inhemska råvaror.

Vi tycker väl alla att det vore bra om vi kunde minska oljeberoendet och därmed importberoendet även på drivmedelsområdet. I den debatt som har förts på senare tid kring etanolanvändningen har en del debattörer gett intryck av att vi genom en skattebefrielse av etanol skulle lösa jordbrukets överskottsproblem samtidigt som vi minskar vårt oljeberoende och minskar bilismens miljöproblem. Fru talman! Om det nu vore så enkelt skulle nog ingen tveka om att skattebefria etanolen. Men det finns en rad frågetecken som behöver rätas ut innan vi ger oss in på detta.

För det första måste vi få klarlagt hur hela den ekonomiska bilden för etanolframställningen ser ut – inkl. råvaruproduktionen. Räcker en skattebefrielse för att göra etanolframställningen konkurrenskraftig, eller krävs det utöver detta subventioner även till odlingen av råvaran, alltså vetet?

Vi måste också få hela energibudgeten för etanolframställning ur vete klarlagd – hur mycket energi går det åt för framställning av gödning, sådd, skörd och transporter, jämfört med hur mycket energi man kan få ut ur etanolen?

Vi måste få veta om etanolframställning ur vete är konkurrenskraftig jämfört med andra metoder. Eller med andra ord – blir det jordbruket eller skogsindustrin som gynnas av en skattebefrielse på etanol?

Dessutom finns det olika uppfattningar om värdet av låginblandning av etanol i bensinen, både ur miljösynpunkt och då det gäller den oktanhöjande effekten. Även på den punkten krävs det klarlägganden.

Det är ett praktiskt taget enigt utskott som står bakom detta uttalande till regeringen, och såvitt jag förstått har regeringen redan uppdragit till en interdepartemental arbetsgrupp att närmare utreda just dessa frågor.

Moderaterna har uppenbarligen en något kliven inställning i just denna fråga. Det var måhända det som Stig Josefson påpekade i en replik till Karl Björzén. Det är ju ett känt liberalt dilemma att vara kliven. I det här fallet kan man alltså konstatera att moderaterna är mer liberala än de vanligtvis klivna folkpartisterna. De som inte förstår vad jag menar kan kanske än en gång fråga Karl Björzén varför han fann sig föranlåten att avge ett särskilt yttrande i just denna fråga. Det kanske inte i första hand handlar om att tävla med folkpartiet om att vara mest liberalt kliven utan mera om att tävla med centerpartiet om vem som bäst tillvaratar storböndernas intressen.

Fru talman! När det gäller förslaget i propositionen om en generell höjning av energiskatten med 2 öre/kWh så ställer sig utskottsmajoriteten bakom förslaget.

Vi tror att höjningen kommer att ytterligare öka intresset för att spara energi. Och de farhågor som så ofta framhållits, att en höjning av elskatten i påtaglig omfattning skulle minska takten i konverteringen från olja till el.

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

tror vi är betydligt överdrivna.

Således vidhåller vi 1983 års energipolitiska beslut och förutsätter också att regeringen uppmärksam följer effekterna av den nya elskatten och föreslår de ändringar av energiskatterna som kan visa sig motiverade. Till detta har ju regeringen redan föreslagit riksdagen bl. a. att skatten på kol höjs och att en skatt införs på naturgas. Från utskottets sida kommer vi senare att återkomma till kammaren om detta.

Fru talman! När nu borgerligheten avvisar vårt ekonomisk-politiska program skulle det vara minst sagt klädsamt om borgerligheten nu, när den är så enig, kunde presentera ett alternativ.

Ni blir inte betrodna genom att skjuta upp den presentationen.

Hur mycket skulle ni satsa på arbetsmarknadspolitiken? Vi har redovisat vårt belopp och även redovisat hur vi skall finansiera detta.

Vad har ni för alternativ till bensinskattehöjningen? Bensinpriset kommer trots allt fortfarande att ligga 50 öre under den nivå som den borgerliga regeringen i Norge – utan budgetunderskott – anser sig behöva.

Vi lider fortfarande av sex borgerliga regeringsår. Med en handfast ekonomisk politik är vi på väg att minska budgetunderskottet. Vi kanske inte kan begära att de borgerliga förstår den typ av åtgärder vi vidtar. Ni har ju bara varit med om att våldsamt öka budgetunderskottet. Den enda utväg ni hittade var att låna utomlands.

Fru talman! Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 14 och avslag på reservationen och på vänsterpartiet kommunisternas yrkande.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 26 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Bo Forslund började sitt anförande med ett långt avsnitt som snarast berörde finansutskottets betänkande. Jag skall avstå från att gå in i polemik med honom på den punkten, eftersom en debatt om dessa frågor strax kommer att föras med finansministern.

Beträffande den del av debatten som berör skatteutskottets betänkande sade Bo Forslund bl. a. att motivet för bensinskattehöjningen var att vi har fått en ökning av drivmedelsförbrukningen. Men, Bo Forslund, det är väl allmänt känt att den ökningen framför allt hänför sig till en ökad inhemsk bilturism och ett ökat antal utländska bilturister som kommit till vårt land. Jag tror att man kan dra den slutsatsen, att om skattehöjningen skulle få någon dämpande effekt på förbrukningen, kommer den dämpningen att ske på just dessa områden. Detta får i så fall ett annat slag av negativa effekter för vårt land, vilket inte är särskilt lyckat.

Bo Forslund uppehöll sig länge vid det energipolitiska beslutet hösten 1983 och principerna för energipolitiken och energibeskattningen. Han sade att allting gått så bra, eftersom vi sparat så mycket olja. Mitt påstående om att förslaget att höja elskatten går tvärs emot alla de principer som riksdagen har

fastslagit bemötte Bo Forslund egentligen inte alls. Men den ensidiga höjningen av skatten på el, utan att man samtidigt förändrar skatten på olja, måste innebära att man går tvärtemot dessa principer.

När det gäller det särskilda yttrandet från oss moderater hade Bo Forslund tydligen i sitt manus skrivit en fråga som riktade sig till mig, dvs. innan jag svarade på de frågor jag fick från Stig Josefson. Bo Forslunds fråga är väl därför i stort sett besvarad, men jag kan tillägga att jag tyckte det var värdefullt med den förklaring som Bo Forslund gav rörande innebörden av utskottets enhälliga förslag om ett tillkännagivande till regeringen på den här punkten.

Anf. 27 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Återigen har vi fått höra hur väl allting lyckas när socialdemokraterna sitter i regeringen och hur allting misslyckades när de borgerliga partierna hade regeringsansvaret. Det verkar fortfarande inte som om socialdemokraterna – inte heller Bo Forslund – tar någon som helst hänsyn till de konjunkturförhållanden som råder i omvärlden. Jag tycker att de så småningom borde kunna inse att dessa har betydelse i sammanhanget. När Bo Forslund i ett avsnitt av sitt anförande kom in på framtidsutsikterna varnade han för att det kan bli en sämre konjunktur ute i världen. Men då måste han också kunna erinra sig att vi under 1970-talets sista hälft hade en mycket besvärlig lågkonjunktur, som drabbade hela västvärlden. Den medverkade i hög grad till den situation som vi då fick uppleva, där Sverige liksom andra länder drabbades hårt.

Som redan sagts i debatten om finansutskottets betänkande är det inte på det sättet att allt gått så fantastiskt väl under de två senaste åren. Ser vi på inflationen finner vi att den under åren 1981–1982 var lägre i Sverige än i de länder som vi mest konkurrerar med. Under de senaste åren, sedan socialdemokraterna fick regeringsmakten, har det varit tvärtom.

Sedan kom Bo Forslund in på resonemanget om oljeanvändningen och underströk vikten och värdet av att vi har kunnat minska oljeberoendet. Jag tänkte då: Nu får vi väl ändå höra ett berömande ord om den borgerliga regeringen, som ju gjorde en kraftfull insats för att minska oljeberoendet. Men nej, det sades ingenting om detta. Jag kan inte låta bli att ställa frågan: Vad gjorde socialdemokraterna under sitt tidigare långa regeringsinnehav för att minska vårt oljeberoende? Det är sannerligen inte lätt att hitta någon åtgärd i det syftet. Det är i stället tack vare framför allt centerns envisa strävan mot en annan energipolitik som vi har kunnat konstatera ett minskat oljeberoende. Det är centern som ställt krav på att vi i större utsträckning skall utnyttja de inhemska bränslena och bättre än tidigare utnyttja den energi som finns tillgänglig.

När det gäller etanoltillverkningen noterar jag med tillfredsställelse att socialdemokraterna menade allvar med sitt yttrande. Jag hoppas att det skall kunna leda till att vi i etanol skall få ett värdefullt alternativ i framtiden.

Vi har lagt fram ett budgetalternativ, och det kan vi inte ändra efter den socialdemokratiska politikens ändrade inställning under ett budgetår. Vårt

alternativ står vi för; vi kan inte bara höja skatterna, utan vi får framför allt se till att stimulera näringslivet och att spåra. Det är två viktiga ting som jag anser måste vara riktmärken.

Anf. 28 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Bo Forslund talade om den åtstramningspolitik som borgerliga regeringar skulle ha fört. Det var väl snarast så att man var litet för lössläppt med statens finanser. Om vi skall vara ärliga får vi väl erkänna att vi inte förde en för hård åtstramningspolitik. Den kritiken, Bo Forslund, passar dessutom illa just nu när det faktiskt är ett åtstramningspaket som vi diskuterar.

Jag måste med bestämdhet invända mot Bo Forslunds uttalande att det hade varit de arbetslösa och de sjuka som hade fått betala besparingsåtgärderna. Det var faktiskt så, att förslaget om besparingar beträffande karensdagar och beträffande statsbidraget till arbetslöshetskassorna skulle ha drabbat dem som har arbete. Ingen arbetslös skulle ha drabbats av detta. Ersättningen utgår nämligen till de arbetslösa. Däremot skulle de som hade ett jobb ha fått betala en något högre avgift till arbetslöshetskassan. Den kritiken är således helt felaktig.

Jag skulle tro att vi om en stund får höra finansminister Kjell-Olof Feldt tala om hur stram den socialdemokratiska politiken har varit.

Sedan menade Bo Forslund att såväl energiskatthöjningarna som de energisparande åtgärderna har varit framgångsrika. Jag vill ansluta mig till det som Stig Josefson sade och påpeka för Bo Forslund att det faktiskt var under borgerliga regeringar som denna politik i allt väsentligt utmejslades, introducerades och lades fast. Det ni har gjort är att ni har ärvt den politiken från den tiden, och ni har fullföljt den. Det har ni heder av. Men, som sagt, energisparandet skedde i allt väsentligt under det borgerliga regeringsinnehavet, och politiken för detta utmejslades också under den borgerliga tiden.

Sedan talade Bo Forslund om att bensinskatt höjningen skulle ha vidtagits av miljöskäl. Det går emellertid inte riktigt ihop med det resonemang som förs i propositionen. Där står det faktiskt att man infört denna skatthöjning för att få in mer pengar till staten.

Om detta skulle innebära ett kraftigt minskat bilåkande – därmed sjunker ju bensinförbrukningen kraftigt – bortfaller inte bara den femtioöring som vi nu skall fatta beslut om utan också all skatt på varje insparad liter bensin. Då kommer ekonomin, som sagt, inte att förbättras på det sätt som finansministern räknar med. Ni får således lov att bestämma er i detta avseende. Antingen förstärker ni statskassan eller också gör ni det här till en miljöfråga. Ni kan alltså inte göra båda delarna.

Anf. 29 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga några ord beträffande motoralkoholerna. Det finns faktiskt anledning, Bo Forslund, att ordentligt titta på dessa frågor. Utgångspunkten när det gäller vårt nej till en höjning av skatten på etanol och gasol samt i det här fallet även övriga motoralkoholer är bl. a. att

det finns möjligheter till inhemsk produktion. Vidare är motoralkoholerna miljövänligare än andra drivmedel, och användningen av motoralkoholer innebär fördelar för bytesbalansen.

Vad som naturligtvis också utgör en viktig bakgrund i detta sammanhang är de olika resonemang som av och till förts beträffande etanol- och metanolframställning i Sverige. Det har funnits, och det finns fortfarande, ett intresse för metanolframställning. Exempelvis Nynäshamnskombinatet kan nämnas i detta avseende. Utvecklingen på skatteområdet och även när det gäller t. ex. subventioner kan bidra till att en sådan framställning kommer till stånd. Det skulle vara bra om det vore möjligt.

När det gäller att välja en sådan åtgärd som en bensinskattehöjning, eller någon annan åtgärd, är det självfallet smakligare för vänsterpartiet kommunisterna att svälja en bensinskattehöjning än att exempelvis medverka till ett återinförande av karensdagarna i sjukförsäkringen eller till en försäkring av arbetslöshetsförsäkringen etc.

I fråga om kompensationen till dem som har lång väg att färdas med egen bil till och från sitt arbete vill jag framhålla att det är en underlig politik som bedrivs. Å ena sidan vill ni nämligen inte att bilisterna skall drabbas av ytterligare kostnader. Å andra sidan är ni inte konsekventa i ert handlande – dvs. ni är inte beredda att kompensera framför allt dem som tvingas ta bilen på dagarna för att komma till och från sitt arbete.

Vad socialdemokraterna och de borgerliga partierna gör, om man inte väljer att kompensera bilisterna, är att de offerar arbetare som tvingas till långpendling med bil för att kunna utföra sitt arbete. När vårt förslag – det bästa förslaget – bortfallit har vi från vänsterpartiet kommunisternas sida alltid stött det näst bästa förslaget. Det tycker jag borde vara en ledstjärna även för de andra partierna.

Anf. 30 BO FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Jag vill först säga följande till Karl Björzén, som ondgjorde sig över att jag litet sent ställde min fråga om moderaternas särskilda yttrande. Nej, det var inte sent. Jag vill framhålla att Stig Josefson hade samma fundering som jag. Ändå framstod svaret lika oklart för mig. Jag kan dock ha viss förståelse i detta sammanhang. Kanske har man även från moderaternas sida kommit till insikt om att man vill slå vakt om de starka oljeintressen som finns i vårt samhälle. Kanske är det av den anledningen som man gjort den här lilla kullerbyttan – dvs. kanske är det därför som man avgett det mycket märkliga särskilda yttrande som fogats vid skatteutskottets betänkande.

Kjell Johansson var också irriterad över att jag sade att det var de arbetslösa och sjuka som skulle få stå för kalaset. Men så är det ju – det har vi bevis för. Och tack vare den socialdemokratiska regering som kom 1982 lyckades vi förhindra just det åtgärdsprogram som ni var i färd med att sätta i sjön.

Kjell Johansson tycker att bensinskattehöjningen är inkonsekvent och menar att det inte är en miljöpolitisk åtgärd. Jag vill påstå att det är en miljöpolitisk åtgärd. Om vi kan begränsa bilåkandet – måhända en hel del onödigt bilåkande – måste det givetvis förbättra miljön. I stadskärnor och

centra upplever man det som ett utomordentligt stort dilemma med de bilavgaser som släpps ut. Men jag ser givetvis bensinskattehöjningen inte bara miljöpolitiskt utan också ekonomiskt, med tanke på de extra slantar till statsbudgeten som vi får in. Det kommer måhända också att bli en minskad import av olja.

Det finns alltså en rad förtjänster med bensinskattehöjningen.

Så vill jag något mer kommentera bensinskattehöjningen. Karl Björzén sade att bilen är överbeskattad. Jag rekommenderar honom att tala med sina högervänner i Norge – de har säkert en helt annan uppfattning.

Tommy Franzén tycker att kompensationen för glesbygden borde vara betydligt bättre. Jag kan förstå honom. Han har säkert talat med många inlandsbor. En skattehöjning av det här formatet känns självfallet besvärande. Men utskottet har ändå tagit vissa hänsyn, genom kompensation till de glesbygdsbilister som är mest drabbade. Glesbygdsbilisterna och de som har långa avstånd till sina arbetsplatser kommer att kompenseras – som Tommy Franzén mycket riktigt sade – för skattehöjningen. Vi tycker att utskottet har tillmötesgått dessa krav åtminstone en bra bit.

Till sist vill jag säga: De borgerliga höjde under sina sex år bensinskatten med mer än det dubbla, jämfört med de socialdemokratiska regeringarnas höjningar under åren 1954–1976. Jag tycker alltså det är en överdriven argumentation som man ger sig i kast med. Och säg inte att socialdemokratin är fientlig gentemot bilismen!

Anf. 31 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Bo Forslund tog åter upp frågan om moderaternas särskilda yttrande och försökte misstänkliggöra oss för någon sorts omsorg om oljebolagen. Men om någon skall misstänkas för att värna om oljebolagens intressen är det väl socialdemokraterna, som föreslår en kraftig elskattehöjning utan att samtidigt förändra skatten på olja. Det måste ju applåderas av oljebolagen.

I vårt särskilda yttrande har vi sagt att det är nödvändigt med vissa principer när det gäller energibesattningen och att vi vidhåller vår princip om i huvudsak energineutral beskattning. Det vore bra om socialdemokraterna inte bara föreslog och fick igenom beslut i riksdagen om principer för energibesattningen utan också följde de principerna sedan. Men här lägger regeringen fram förslag som på varje punkt strider mot de principer som den själv tidigare har föreslagit och riksdagen har antagit.

Jag sade tidigare att bilismen är överbeskattad, och Bo Forslund hänvisade därför till förhållandena i Norge. Men det är ju så – det gäller även jämförelser mellan bensinpriserna i olika länder – att den beskattning av bilismen som vi har i Sverige bara delvis grundas på bensinskatten. Det finns en mängd andra skatter, t. ex. fordonsskatt, fordonsaccis osv. Jämförelsen med Norge haltar därför. Om vi ser på summan av de skatter som tas in på bilismen i Sverige och de beräknade kostnaderna för bilismen framgår det klart att det föreligger en överbeskattning på åtminstone ett par tre miljarder kronor.

Anf. 32 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Jag blev något förvånad över Bo Forslunds resonemang om att skälen till bensinskattehöjningen skulle vara miljöpolitiska. Höjningen beror snarare på att regeringen vill stärka statens finanser, och de miljöpolitiska motiven ligger ganska långt borta. Om skälen är miljöpolitiska, vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att underlätta transportförhållandena och trafiken i övrigt?

Bo Forslund jämför bensinskattehöjningar under åren 1976–1982 med höjningar under tidigare år. Det vore bättre om Bo Forslund jämförde den genomsnittliga bensinskattehöjningen under åren 1976–1982 med vad som har skett under de två åren efter att socialdemokraterna kom till makten. Skattehöjningen blir väsentligt mycket större vid den senare jämförelsen.

När det gäller elskatthöjningen måste jag fråga om också den görs av miljöpolitiska skäl. Varför görs det en justering av energibeskattningen, när det utan tvivel finns en risk för att övergången från olja till el kommer att hämmas? Det kan t. o. m. bli en utveckling i motsatt riktning. Under sådana förhållanden kan skälen inte vara miljöpolitiska.

Anf. 33 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi har bevis för att de arbetslösa skulle få betala om ert förslag genomfördes, sade Bo Forslund. Jag vill då fråga: Skulle arbetslöshetsersättningen tas bort eller minskas enligt vårt förslag? Svaret är att den skulle höjas. De som skulle betala var de som hade arbete. De skulle få betala något mer, dock väsentligt mindre än vad exempelvis de som bor i glesbygd nu får betala för det kalaset med höjningen av bensinskatten. Så såg vårt förslag ut.

Bo Forslund sade att de borgerliga höjde bensinskatten dubbelt så mycket. Detta är intressant, och låt mig stanna ett ögonblick vid det. Vid den tidpunkten hade vi en energikris och en svensk ekonomi som var otroligt hårt drabbad av oljepriserna. Ni socialdemokrater gick då emot bensinskattehöjningen. Hur var det då med miljöintresset och intresset för den svenska ekonomin? Hur var det med energisparintresset? Nu, när vi inte längre har någon energikris utan sjunkande oljepriser, lägger ni fram ett förslag om höjd skatt på bensin. Var finns konsekvensen i socialdemokratisk politik?

Anf. 34 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Fru talman! Bo Forslund sade att socialdemokraterna har tagit vissa hänsyn och kompenserar dem som är mest drabbade. Det är en sanning med mycket stor modifikation. När det gäller kompensationen för glesbygdsbilisterna har utskottet gått ett steg längre än vad regeringen har gjort. Vpk anser emellertid inte att steget är tillräckligt långt, och därför har vi yrkat bifall till vårt yrkande, som återfinns i motionen.

Kompensationen för arbetsresor, Bo Forslund, blir inte större än 25 öre per mil i skattehänseende. Tittar man på hur det ser ut i landet upptäcker man att det är vanligt även på andra orter än de inom det s. k. kompenserade stödområdet att exempelvis byggjobbare kör 2 000 mil eller mer per år mellan sin arbetsplats och hemmet. Den ökade kostnad som de drabbas av

Nr 38

Ondsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

genom bensinskattchöjningen blir 1 000 kr. eller mer. Men enligt Bo Forslunds och regeringens förslag kompenseras de inte med mer än ungefär 250 kr., alltså bara till en fjärdedel. Detta kan väl, Bo Forslund, inte ses som speciellt mycket till kompensation, framför allt inte som en kompensationsnivå som det finns anledning att känna glädje över, vilket jag tyckte att Bo Forslund gav uttryck för. Jag tror att det vore riktigare att stödja med en kompensation fullt ut för dem som har långa arbetsresor. Det förslaget återfinns i vpk:s yrkande.

Fru talman! Jag anmodar även den socialdemokratiska gruppen att stödja det förslaget vid voteringen.

Anf. 35 BO FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Jag vill förklara en sak för Stig Josefson, så att det inte uppstår några missförstånd. När jag sade att bensinskattchöjningen hade miljöpolitiska värden menade jag att höjningen hade betydelse för miljöpolitiken samtidigt som statens finanser stärktes. Förhoppningsvis får vi också en begränsning av oljeimporten. Dessa tre saker tillsammans tycker jag utgör en rätt bra argumentation.

Tommy Franzén går in ytterligare på kompensationen. Vpk:s yrkande gäller en fordonsskattereduktion på 370 kr. Det bör åtminstone till protokollet antecknas att den lägsta fordonsskatten är 355 kr. Om ett yrkande som vpk:s om en kompensation på 370 kr. skulle vinna bifall i riksdagen, kan man säga att det inte skulle gälla bilar med fordonsskatt på 355 kr., eftersom det är den lägsta fordonsskatten.

Hela denna diskussion visar att allt som har med kompensation att göra alltid är avvägningsfrågor. Ingen kan heller hitta formler för att påvisa någon direkt rättvisa. Det finns alltid problem när man utformar generella kompensationsregler. Det har inte minst vi i utskottet märkt vid behandlingen av de motioner som vi haft att ta ställning till.

Jag vill, fru talman, bara säga att de borgerliga åren kostade landet 8 miljarder kronor varje år i ökade ränteutgifter. Det är räntorna på de 400 miljarder som man lånade upp under de år man skröt med att man, enligt alla sina löften i valet, skulle sänka skatter och minska utgifterna. Vi är på rätt väg med vår ekonomiska politik, men, fru talman, det är ett mödosamt arbete.

Förste vice talmannen anmälde att Tommy Franzén och Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 36 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Oppositionen hävdar som den har gjort alltsedan den 8 oktober 1982 att regeringens ekonomiska politik är en katastrof för vårt land. Den utmärks av en serie misslyckanden, av oavåtliga och onödiga skattchöjningar och en närmast vildsint lust att reglera bort tillväxt och förnyelse i näringslivet. Den här beskrivningen skulle i särskilt hög grad

rättfärdigas av de förslag om vissa punktskattehöjningar som riksdagen i dag skall besluta om.

Inför de här attackerna är det nödvändigt att påminna om vissa ting. Den regering som tillträdde i oktober 1982 ställdes inför kravet att finna en lösning på inte mindre än fem svåra problem, som de tidigare regeringarna hade lämnat efter sig.

Det första problemet var att Sverige sedan flera år hade ett underskott i sina affärer med omvärlden, som 1982 var över 20 miljarder eller 3,5 % av vår bruttonationalprodukt.

Det andra problemet var att den offentliga sektorn hade ett enormt finansiellt underskott, som 1982 motsvarade 6 % av bruttonationalprodukten.

Det tredje problemet var en snabbt växande arbetslöshet. På ett år hade arbetslösheten ökat med 50 %.

Det fjärde problemet var att svensk industri hade tappat sin växtkraft. Produktionen gick tillbaka, investeringarna rasade enbart under 1982 med ytterligare nära 20 %.

Det femte problemet var att inflationen under de sex borgerliga regeringsåren hade fastnat på nivån 10 % – noga räknat 10,5 % per år i genomsnitt.

Det ohyggligt svåra var att alla de här fem problemen måste lösas i stort sett samtidigt om vi skulle kunna nå målet för vår politik, som kan sammanfattas i orden full sysselsättning och stigande välfärd.

Var är vi då i dag, efter två år? Är Sverige på rätt väg, som vi socialdemokrater hävdar?

För det första kommer våra utlandsaffärer i år att vara i balans. För första gången sedan 1976 kan vi säga att svenska folket genom eget arbete klarar av inte bara att försörja sig utan också att betala de räntor till utlandet på över 20 miljarder som vi har dragit på oss under tidigare år.

För det andra har den offentliga sektorns finansiella underskott nästan halverats mellan 1982 och 1984. Det har minskat från 6 % av bruttonationalprodukten till ca 3,5 %.

För det tredje: Arbetslösheten tredje kvartalet 1982 var 3,6 %. Samma period i år var den 3,3 %. I absoluta tal har arbetslösheten sjunkit med 11 000 personer. Under samma tid har antalet sysselsatta stigit med 60 000. Jag har observerat att i den borgerliga reservationen till finansutskottets betänkande hävdar man motsatsen, nämligen att sysselsättningen skulle ha sjunkit med 5 000 personer mellan tredje kvartalet 1982 och tredje kvartalet 1984. Jag finner det ganska uppseendeväckande, fru talman, att inte ens riksdagens utskottsbetänkanden är fria från den enklare agitation som jag sedan har hört utvecklas från den här talarstolen, där samma lögn upprepades, nämligen att sysselsättningen skulle ha sjunkit och arbetslösheten stigit sedan tredje kvartalet 1982. Och det tredje kvartalet 1982, fru talman, var månaderna juli, augusti och september – dvs. de senaste tre månaderna under den borgerliga regeringsepoken.

För det fjärde: Industrins produktion har sedan 1982 ökat med ungefär 15 %. Exporten av svenska varor och tjänster har växt med uppemot 20 %. I

år ökar för första gången på flera år industrins investeringar – antagligen med ungefär 20 %. Och industrins lönsamhet har fördubblats sedan 1982.

För det femte: Den kraftiga devalveringen 1982 betydde ofrånkomligen att prisstegringstakten i Sverige skulle komma att stiga. Det var oundvikligt därför att syftet med en devalvering är att göra de importerade varorna dyrare. Ändå har inflationstakten pressats ned under de 10 % per år som vi har levt med sedan mitten av 1970-talet. Det är sant att vi inte i år når den låga inflationstakt på 4 % som regeringen ställde upp som mål, men också här är vi på rätt väg. Inflationstakten var 10 % år 1982 men den blev trots devalveringen 9,5 % år 1983, och den sjunker i år till drygt 7 %. Och om enigheten kring inflationsmålet 3 % för 1985 står sig genom avtalsrörelsen, blir 1985 det år då den långa perioden av hög inflation i Sverige slutgiltigt bryts.

Fru talman! Balans i utrikeshandeln, lägre budgetunderskott, uppgång i industrin, lägre arbetslöshet och lägre inflation är alltså resultaten av en misslyckad ekonomisk politik. Då vill jag be de tre borgerliga företrädarna att redovisa hur en lyckad ekonomisk politik skulle se ut.

I dag skall riksdagen ta ställning till höjningar av bensin-, el- och charterskatt och sprit- och tobaksskatt. Frågan är varför de borgerliga partierna säger nej till höjning av bensin-, el- och charterskatten. Uppenbarligen är det inte därför att man tycker att statsbudgeten är för stark, att vi har för stora inkomster i förhållande till utgifterna. Tvärtom är det ju ett av våra misslyckanden enligt den borgerliga agitationen att budgetunderskottet inte har sjunkit betydligt mycket mer. 20 miljarder i minskning av budgetunderskottet räcker inte, förkunnar man överallt för dem som vill höra på.

Nej, felet är enligt de borgerliga att regeringen vill höja skatterna. I sin reservation till finansutskottets betänkande uttalar man å det allra bestämdaste att det bara finns en väg till bättre statsfinanser, nämligen att skära ner utgifterna. Dessa utgiftsnedskärningar skall dessutom vara så stora att de räcker till att inte bara ge ett lägre underskott än det regeringen nu redovisar utan också till att sänka skatterna, vilket sägs vara den enda metoden att minska arbetslösheten. Sänkt skatt är det enda som ger lägre arbetslöshet i Sverige enligt borgerlig teori.

Inför det här är ett antal frågor oundvikliga. Om man nu anser att budgetunderskottet är för stort och att något borde göras men att skatten icke får höjas, måste frågan ställas: Varför föreslår man inga som helst utgiftsnedskärningar i de motioner och reservationer man nu har lagt fram?

Den andra frågan riktar sig till centerpartiet; jag vet inte om det är Rolf Rämgård eller Stig Josefson som skall svara. Centerpartiet har nu skrivit på – för vilken gång i ordningen vet jag inte – att utgiftsnedskärningar är nödvändiga och skattehöjningar omöjliga. Då frågar jag mig: Hur kan centerpartiet, som man gjorde i förrgår, utfästa sig att öka statsutgifterna med 9 miljarder och höja skatterna med 4 miljarder? Det framgår av den redovisning som partiordföranden Fälldin gjorde i förrgår. Ändå stod Rolf Rämgård för en stund sedan i denna talarstol och sade: Vi i centerpartiet tror inte att skattehöjningar är möjliga. Varför lade ni då två dagar tidigare fram förslag som ni själva anser är omöjliga? Är inte det någonting att begrunda,

herrar Rämgård och Josefson?

Jag har också en fråga till Björn Molin. Han säger nu tillsammans med Lars Tobisson att en minskad offentlig sektor är nödvändig och att de största besparingarna måste göras i den kommunala sektorn. Hur kan då partiordföranden Westerberg med, vill jag påstå, ett visst känslomässigt engagemang lova varje åldring på våra vårdanstalter ett eget rum? Betyder inte det fler anställda i den offentliga sektorn? Betyder det inte möjligen också fler rum, fler lokaler? Är inte det en utbyggnad av den offentliga sektorn? Eller skall det vara vårdhem utan personal och några imaginära lokaler, uppfunna i folkpartiets kansli?

Och om ni vill minska den offentliga sektorn, varför slår ni er då för bröstet och säger att ni inte bara är det enda parti som vill höja u-hjälpen till 1 % av bruttonationalprodukten, utan nu skall ni höja den till 2 %? Det är 8 miljarder till i ökade statsutgifter, Björn Molin. Jag hörde inte ett pip på folkpartiets landsmöte om att ni skulle skära ner offentliga utgifter. Partiordföranden Westerberg fick glada applåder för alla sin löften om ökade statsutgifter.

Så måste man ju fråga moderaterna: Ni har åtagit er att skära ner statsutgifterna med minst 20 miljarder. Nu har ni skrivit ihop er med centern och folkpartiet om detta. Men har ni då ingenting att säga om de här uppvisningarna i en enligt min mening fullständigt vettlös budgetpolitik som centern och folkpartiet ägnar sig åt, i varje fall utanför den här kammaren?

Fru talman! Jag kan inte dra någon annan slutsats än att till alla dessa mysterier finns det bara en förklaring. Oppositionens tal om utgiftsnedskärningar och motstånd mot skatthöjningar är rena luftpastejerna – för att inte på ett enklare och något vulgärare språk säga ren bluff.

I skatteutskottets betänkande sägs att om tillräckligt stora utgiftsnedskärningar hade genomförts i våras, så hade vissa skatter kunnat sänkas under detta budgetår – dvs. ni hade inte bara kunnat avstå från skatthöjningar, utan dessutom hade ni kunnat föreslå sänkningar av skatten. Jag vill endast erinra om att de bestående effekterna av era förslag från i våras var att det moderata budgetalternativet skulle ha gett en positiv saldoeffekt på 2 miljarder kronor. Varför föreslår ni då inte en upprepning, så att ni också kan förorda sänkning av skatterna? Men centern hade en negativ saldoeffekt på 6 miljarder. Budgetunderskottet skulle ha blivit större enligt centerns s. k. budgetalternativ. Saldot enligt folkpartiets förslag – det som var den bestående effekten – var en ökning av underskottet med 5 miljarder.

Det som hände i går var ytterst upplysande när det gäller tillståndet i det borgerliga lägret. Vad jag syftar på är det som sades angående regeringens förslag att samma avgifter skall tas ut i förlossningsvården som vid annan sjukhusvistelse. De borgerliga partierna har ju nu i årtal hävdade att *avgifter* är lösningen på den offentliga sektorns problem. Det skall inte vara några skatter eller åtminstone lägre skatter, men det skall vara avgifter. Jag behöver bara citera ur moderata samlingspartiets handlingsprogram. Det antogs för några veckor sedan, så det är väldigt färskt, och t. o. m. Lars Tobisson måste kunna erinra sig vad som står i programmet. Det heter:

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

”Avgiftsfinansiering bör i ökad utsträckning användas i stället för skattefinansiering. Genom avgiftsfinansiering får medborgarna information om vad den offentliga servicen kostar.”

Detta har partiordförande Adelson i otaliga varianter predikat för SAF:s direktörer och alla han träffat på. Detta är moderaternas linje.

Men nu, fru talman, räckte det med ett inslag i Morgonekot och en rubrik på Expressens förstasida. Då hoppar ni av från alltihop. Jag får säga till Lars Tobisson: Spara 20 miljarder i teorin kan ni, men när det gäller att spara 19 miljoner i praktiken är det omöjligt.

Fru talman! Jag måste säga att jag tycker att det här är direkt ynkligt. Det gäller principer som ni säger er ha slagits för länge, men bara för att det uppstår en massmedial bris, så välter hela skutan. Vem kan längre tro på vad ni säger? Vem kan längre tro på att ni representerar något trovärdigt alternativ till den politik vi driver?

Den handlingskraft ni har visat i fråga om besparingar har haft ett helt annat innehåll. Förslagen har riktats mot grupper som ni av politiska skäl bekämpar. Ni har velat införa – och vill fortfarande, såvitt jag vet – karensdagar enbart för industrins arbetare. Ni vill avskaffa rätten till avdrag för fackföreningsavgifter, därför att det just nu passar – det är trendigt – att gå emot fackföreningar, och då är det bra att slå mot fackföreningarnas medlemmar. Ni går emot de arbetslösa genom att försöka stoppa en vettig sysselsättningspolitik. Ni fifflar med pensionernas värdesäkring. Sådant håller ni på med.

Egentligen är det enda substantiella i allt ert tal om besparingar att ni vill ta pengar från kommunerna. Men det betyder i nio fall av tio, precis som det betydde under den borgerliga epoken, när ni höll på med sådant här, att socialdemokratiska kommunalmän får hålla i yxan. Det var de som fick ta de obehagliga besluten. De fick träda fram inför medborgarna och tala om, att här måste vi spara, här måste vi skära ner. Själva smet ni undan bakom konfiskatoriska fiskala åtgärder, riktade mot kommunala skattemedel.

Den skattehöjning som nu föreslås skall enligt de borgerliga reservanterna driva på inflationen, bl. a. genom att den driver upp lönekraven. Jag skall återkomma till det.

Det andra som är fel gäller att man inte skall beskatta bilismen. Bilismen har aldrig haft så många vänner i denna kammare som i dag, såvitt jag förstår. Här har redan tagits upp detta märkliga att under den borgerliga regeringstiden höjdes bensinskatten med nästan 1 krona. Jag hörde Lars Tobisson säga att den enda bensinskattehöjning som moderaterna har varit med om var de 6 öre varmed skatten höjdes i våras. Lars Tobisson har åtskilligt mer på sitt samvete.

Det var någon som sade – jag vet inte i vilket av de borgerliga inläggen här – att nu när bensenpriserna faller är det fel att höja bensinskatten. Jag vill bara påminna om att riksdagens energipolitiska beslut gick ut på att vi skulle hålla uppe de reala energipriserna för att motivera sparande och hålla tillbaka importen. Det förslag vi lägger fram är i enlighet därmed.

Motivet för skattehöjningarna är alltså att det reala bensenpriset har fallit

och att bensinförbrukningen har ökat påtagligt, vilket har gett kraftiga effekter på vår import. Vi räknar med att vi har dragit på oss ökad import för ett par miljarder genom den ökade bensinförbrukningen. Och som har påpekats flera gånger är även efter denna skatthöjning de svenska bensinpriserna lägre än bensinpriserna i nästan alla andra västeuropeiska länder.

När det gäller höjningen av elskatten är det flera talare som hävdar att den skulle försämra exportindustrins konkurrenskraft. För det första har Sverige även efter det här beslutet världens lägsta elpriser. För det andra är exportindustrin garanterad att dess energiskatter aldrig överstiger 1,5 % av omsättningen. Detta gör att dess konkurrenskraft rimligen bör bestå, eftersom det inte blir någon skatthöjning ovanför den nivån.

Det tredje agumentet – vilket jag redan har berört – mot det här förslaget är att skatter över huvud taget inte skall höjas. Det sägs vara det borgerliga adelsmärket, eller hederstecknet, att borgerliga partier aldrig höjer skatter. Jag tror det var Lars Tobisson som här sade – och även Björn Molin upprepade det med en röst som han försökte få att darra av fasa och vämjelse – att sedan 1982 har den socialdemokratiska regeringen höjt 70 skatter med sammanlagt 30 miljarder. Detta, fru talman, är en ytterst bedräglig beskrivning av vad som har hänt. Det är sant att vissa skatter har höjts, men vi genomför samtidigt den största sänkningen av inkomstskatterna någonsin.

Skall man mäta vad som har hänt med skattetrycket i Sverige, så vill jag säga att vi i allmänhet har varit ense om ett mått på hur skattebördan förändras, nämligen den totala skatte- och avgiftssummans andel av bruttonationalprodukten. Då tycker jag verkligen att det är av ett visst intresse att konstatera att 1975 – det sista hela socialdemokratiska regeringsåret före det borgerliga maktövertagandet 1976 – var skatteandelen av bruttonationalprodukten 43,7 %. 1981 – eller om man möjligen vill räkna på 1982 – var samma andel 50,5 %. Dessa partier som så hatar skatthöjningar hade alltså på sex år lyckats höja skatteandelen av bruttonationalprodukten med sju procentenheter. Det betyder i dagens penningvärde en skatthöjning på 50 miljarder kronor netto för svenska folket. Jag tycker att våra insatser förbleknar inför dessa prestationer när det gäller att höja skatterna.

För 1985 kommer nu inkomstskatten att sänkas med minst 4 miljarder kronor. Det betyder att 1982 års skattereform slutförs. Jag vill ta tillfället i akt och bara konstatera att därmed kommer vi att ha högst 50 % marginals katt upp till inkomster på 125 000 kr. Företrädare för TCO har konstaterat att därmed får 90 % av löntagarna högst 50 % i marginals katt. Det anser jag vara i full överensstämmelse med de mål som sattes upp av de tre partier som slöt denna uppgörelse, nämligen att huvudparten av de heltidsarbetande löntagarna skall ha högst 50 % i marginals katt. Det bör vi nå med god marginal.

Den skattepolitik vi bedriver är i hög grad ett uttryck för att vi lägger om skattebördan från inkomster på arbete och sparande till skatt på konsumtion.

Jag tycker att den borgerliga skattepolitiken egentligen bara innehåller ett element. De utfästelser som nu görs handlar om att sänka marginals katten, sänka förmögenhetsskatten, sänka vinstskatten, ta bort omsättningsskatten

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

på aktier och ta bort fastighetsskatten. Det finns ett enda genomgående drag: att ta från de fattiga och ge till de rika.

Jag undrar hur länge centerpartiet skall kunna hålla i snöret när det borgerliga fåget drar i gång. Centerpartiet har ännu en gång utfäst sig att tillsammans med moderaterna genomföra en sänkning av marginalsatserna. Det skall tydligen bli det stora vallöftet. Jag måste påminna Stig Josefson, som var med om våra skatteäventyr 1981 och 1982, om hur det gick förra gången när centerpartiet tillsammans med moderaterna och folkpartiet, som det var då, trädde fram med förslag om sänkt marginalsatt. Minns Stig Josefson möjligen vad som hände i centerpartiet? Hur snabbt man fick gå till reträtt och försöka hitta en skattereform som kunde accepteras även av centerpartiets väljare? Jag undrar om man så noga tänkt igenom vad löften om sänkta marginalsatser i detta läge innebär när det gäller att uppnå en rimlig fördelning.

Samtidigt har det för oss inte varit en lätt väg. Vi har under tidigare årtionden kunna hävda att det skall vara rejäla vinster i industrin, men också rejäla löner till dem som jobbar i industrin och annorstädes.

Genom det som hänt under 1970-talet måste vi nu säga, att det får bli rejäla vinster innan det kan bli rejäla löner. Men liksom under tidigare perioder ställer vi krav på företag och kapitalägare. De får inte bara ett enkelt besked om att vinsterna får gå i höjden. Det ställs krav på dem som hanterar vinsterna att de används på ett sätt som gynnar även löntagarkategorin.

Av de totala vinsterna i industrin i år kommer ungefär 30 miljarder att på ett eller annat sätt påverkas av samhällets åtgärder, och det gäller någonting sådant som två tredjedelar av det totala överskottet. De dras antingen in till samhället, överförs till löntagarfonder i form av vinstdelningsskatt eller styrs till investeringar. Såvitt jag kan se på utvecklingen av investeringarna börjar denna politik att ge resultat.

Nästa år kommer förnyelsefonderna att börja verka. Det blir ytterligare en form för att se till att de betydande överskott som finns i företagen används på ett sätt som gagnar fler än bara företagsägarna.

Insatserna mot spekulatören har framför allt bestått i att vi skärpt beskattningen vad gäller aktiemarknadens omsättning och reavinster och begränsat avdragsrätten för underskott.

Jag kommer slutligen till frågan om inflationen. Här sägs att om vi 1984 har en prisstegringstakt på 7 % så är det ett allvarligt misslyckande för Sverige. I och för sig är det en påtaglig nedgång av prisstegringstakten. De senaste siffrorna är att i fjol steg priserna mellan januari och oktober med 7,5 %. I år har de stigit med 5,5 % under samma tid. Prisstegringstakten har alltså sjunkit med 2 %. Men det är riktigt att jämfört med vår omvärld är dessa siffror för höga – och vi har aldrig gjort någon hemlighet av det. I våra resonemang med bl. a. arbetsmarknadens parter har vi med viss styrka hävdat att vi måste ta oss ur den här situationen.

För dem som förespråkar en helt annan ekonomisk politik vore det hedersamt om de, när de gör jämförelser med utlandet, ändå säger ett ord om arbetslösheten i andra länder. Om man har 10, 15 eller 20 % arbetslöshet,

som man har i vissa andra länder, är naturligtvis den ekonomiska politiken i långt högre grad inriktad på ett enda mål: att bekämpa inflationen. Vi har däremot tagit oss före att samtidigt som vi ytterligare minskar arbetslösheten, som redan är lägst i Västeuropa, skall vi försöka få ned inflationen till samma nivå som i de länder där arbetslösheten är tre fyra gånger så hög. Att ambitionsnivån är hög i vårt land beror på – och jag trodde också detta mål delades av oppositionens partier – att vi inte kommer att tillåta att arbetslösheten växer igen.

För 1985 har vi ställt upp ett inflationsmål på 3 %. Enligt oppositionspartierna omöjliggörs detta mål nu om riksdagen beslutar att höja de skatter vi nu talar om. Enligt min uppfattning är det tvärtom. Det betyder att finans- och penningpolitiken kan föras med precis den stramhet som krävs för att inflationen inte skall börja öka igen. Vi har dessutom en låg importerad inflation.

Vidare föreslår vi ingen höjning av arbetsgivaravgifterna nästa år. Man skulle tro, fru talman, att åtminstone det förhållandet att vi inte lägger på produktionen ytterligare kostnader skulle uppskattas av de borgerliga företrädarna. De har ju hävdats att ökningen av arbetsgivaravgifterna har varit en av de allvarligaste faktorerna bakom både inflationen och arbetslösheten. Men nu får jag höra av Lars Tobisson att detta är ytterligare en manipulation. Det är för att dölja påfrestningarna på ATP-systemet som vi inte föreslår höjda arbetsgivaravgifter. Det tyder på en nästan sjuklig misstänksamhet att inte kunna godta ett enda motiv sådant som det redovisas av en politisk motståndare. Det gör debatten onödigt trist. Vårt motiv är alltså att vi anser att ATP-systemet klarar sig gott och väl 1985 och flera år framöver med de höga realräntor som vi nu har. Dessutom ville vi inte spå på kostnadsökningen genom höjda arbetsgivaravgifter 1985.

Det har hävdats att även om allt detta är sant, kommer skattehöjningarna att driva upp lönekraven. Det var särskilt Rolf Råmgård och några andra som uppehöll sig vid detta. Då kan jag bara konstatera att avtalen för 1985 är klara för hela den offentliga sektorn. De ligger på femprocentsnivån, i vissa fall t. o. m. därunder. Hela det privata tjänstemannaområdet inom industrin har ett avtal på 5 % för 1985. Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen börjar i morgon förhandla inom femprocentsgränsen.

Fru talman! Jag tror att vi tvärtom mycket snabbt är på väg att uppnå en av de väsentligaste förutsättningarna för att få bukt med inflationen, nämligen att regeringens mål beträffande kostnadsutvecklingen uppnås och att vi får avtal över hela arbetsmarknaden som ligger inom den ramen.

Vidare ingår också att marknadsräntorna sjunker tack vare det sjunkande budgetunderskottet. De har redan sjunkit påtagligt under hösten. Särskilt C.-H. Hermansson efterlyste sjunkande räntor. Jag kan bara konstatera att han är bönhörd i så måtto att räntorna på obligations- och penningmarknaderna nu sjunker. Däremot är det omöjligt för oss att göra några förutsägelser på längre sikt med hänsyn till vårt beroende av den internationella räntenivån. Att en fortsatt förbättring av budgetunderskottet, som jag nu ser

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

fram mot, kommer att öka förutsättningarna för fortsatt räntefall är en annan sak.

Till det som förbättrar utsikterna att få ner inflationen nästa år hör även de hyresavtal som nu har slutits för hela det allmännyttiga området. Här kommer konspirationsteorin fram: Dessa hyreshöjningar genomförs redan i år, men på något sätt skall vi försöka manipulera med prisindex för 1985. Jag vill bara påminna om att hyresuppgörelsen inte har slutits av regeringen utan av parterna på hyresmarknaden. Dessutom innebär uppgörelsen att de lokala och regionala avtalen skall stanna vid en hyreshöjning för 1985 på i genomsnitt 3,5 %. Det är faktiskt den lägsta hyreshöjning vi har haft på över tio år.

C.-H. Hermansson uttryckte oro över att de regionala hyresuppgörelserna skulle komma att överstiga 3,5 %. Vi har inhämtat upplysningar i den frågan från bostadsföretagen och hyresgäströrelsen. Vi har fått bestämda besked om att hyreshöjningarna för 1985 ligger väl inom marginalen 3,5 %. Vad som kan ha skapat föreställningar att så inte är fallet kan vara att vissa avtal omfattar även november och december 1984, dvs. 14 månader i stället för 12 månader. Men för 1985 är beskeden att hyreshöjningarna begränsas till i genomsnitt 3,5 %.

Fru talman! Om riksdagen antar de förslag som regeringen nu framlagt kommer enligt vår mening grunden att läggas för en fortsatt återhämtning och en bättre balans i svensk ekonomi, trots att världskonjunkturen mattas av nästa år. Vår strävan är att öka sysselsättningen och produktionen. Det har vi goda förutsättningar att göra. Strävan är också att få lägre inflation och mindre budgetunderskott. Det har vi också goda förutsättningar att uppnå. Vidare är strävan att förbättra levnadsstandarden för folkets flertal, och det skall vi med gemensamma krafter uppnå. Om riksdagen fattar beslut i enlighet med förslagen har ytterligare ett steg tagits på den väg som vi nu anvisar.

Anf. 37 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Det länder faktiskt finansministern till heder att han försökte hålla ett försvarstal, medan hans eftersägare eller snarare försångare Gadd och Forslund ägnade sig åt skrytvalser.

Det här omspannar stora områden. Låt mig börja med den senaste detaljen, nämligen förlossningsavgiften. Jag vill påminna Kjell-Olof Feldt om att det här inte rör sig om någon besparing. Det är fråga om att byta en avgift mot en annan avgift. Det rör utvidgad pappaledighet. Vi anser att förslaget är felaktigt, avvisar det och har därmed inget finansieringsbehov för åtgärden, vilket regeringen har. Dessutom grundas vårt motstånd på regeringens och socialministerns försök att smyga igenom ändringen. Den har inte utretts och inte remissbehandlats. Jag tror att det är mycket psykologiskt att lägga fram ett sådant här förslag utan föregående korrekt beredning.

Finansministern uppehåller sig mycket vid skattetrycket. Förut brukade han säga att det inte hade höjts under senare år. Nu har han fått fram att det

höjdes under de borgerliga åren från 43 % år 1975 till 50 % år 1982. Då skall vi vara på det klara med att 1976 och även 1977 bestämdes skattepolitiken i socialdemokratiska beslut, och då var skattetrycket över 50 %. Det var då som den verkliga skärpningen genomfördes. Sedan låg det oförändrat under de borgerliga åren. Vi har under de senaste åren haft betydande skattechöjningar. Att detta inte har registrerats i form av någon större uppgång i skattekvoten beror på att vinstandelen i ekonomin under dessa senare år har ökat på löneandelens bekostnad – och vinster är lägre beskattade än löner.

Nu fick vi i går höra från finansministern att han inte ser något skäl att ytterligare sänka marginalskatterna. Därmed fullbordas bilden av skatteuppgörelsen 1981 som ett taktiskt spel från början till slut. Först lockade man med fagert tal i en partimotion våren 1981. I uppgörelsen med mitten beslöt man sedan att genomföra marginalskattesänkningar. Priset var reducerat inflationsskydd och avdragsbegränsningar. Nu har resterna av indexregleringen avskaffats, och skatteskalorna skall alltså enligt finansministern i fortsättningen ligga stilla. Därmed kan den inflation som finansministern bara för ett låtsaskrig mot alldeles som i gamla tider smyghöja skatten, och avdragsbegränsningen ligger kvar och biter allt hårdare, träffar allt fler efter hand som marginalskatterna drivs i höjden på en och samma realinkomst. Misstror verkligen finansministern sina möjligheter att med denna politik höja skattetrycket?

Anf. 38 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Fru talman! Finansministern påstår att centerpartiet inte är trovärdigt. Låt mig då konstatera att regeringen byggde mycket av sin ekonomiska politik när det gäller årets budget på att få ned inflationstrycket. Både för kommuner och för landsting skulle det innebära förutsättningar för att de skulle kunna hålla en låg utdebitering samt att de skulle kunna begränsa sina kostnader. Samtidigt skulle regeringen, vilket man hade sagt i valrörelsen, minska arbetslösheten.

Låt mig då förklara vari trovärdigheten ligger. Under hela förra året med en uppåtgående konjunktur låg arbetslösheten månad efter månad högre än under lågkonjunkturåret 1982. Samtidigt ökade omfattningen av olika former av beredskapsarbeten. Först i år, högkonjunktursens toppår, har sysselsättningen ökat något, och den öppna arbetslösheten har sjunkit ner mot de nivåer som gällde under 1982. Årets minskning av arbetslösheten beror emellertid till dominerande del på att nästan 40 000 ungdomar fått kommunala beredskapsarbeten i s.k. ungdomslag, som vi f.ö. här i riksdagen i hög grad från centern har bidragit till att skapa.

Antalet människor som antingen är arbetslösa eller i någon form av AMS-sysselsättning har hittills utvecklats betydligt ogynnsammare än under de närmast föregående högkonjunkturåren 1978–1979. I oktober 1984, för att ta ett exempel, har vi 250 000 arbetslösa, inkl. dem som är föremål för AMS-åtgärder. I oktober 1982 var 215 000 arbetslösa, inkl. dem som var föremål för AMS-åtgärder. Det är alltså 35 000 fler nu. Även den öppna arbetslösheten är alltså större i oktober 1984 än den var i oktober 1982, dvs.

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

vid regeringsskiftet. Då kan man tala om trovärdighet, herr finansminister!

Finansministern påstår att vi inte var trovärdiga när vi lade fram ett förslag om vårdnadsersättning tidigare denna vecka. Finansministern påstod att vi i och med detta försämrade finanserna med 9 miljarder, om detta skulle finansieras med skatter. Det är inte sant! Vi går ut med ett förslag om en beskattningsbar vårdnadsersättning. Det innebär att vi tar in 3 miljarder kronor. Vi har för vår del också lämnat ett förslag innebärande besparingar på 2 miljarder. Dessa besparingar skulle åstadkommas genom en minskning av statsbidragen till kommunerna. Eftersom det egentligen rör sig om 4 miljarder som blir över, måste man finansiera detta med 1 % på barnomsorgsavgiften. Jag återkommer till detta senare.

Anf. 39 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! I diskussionen om huruvida regeringen har varit lyckosam eller inte var finansministern i dag något mera blygsam än han var i somras, när han på Gotland sade att regeringen varit unikt framgångsrik genom att den kunnat minska inflation och arbetslöshet samtidigt.

Det uttalandet var av flera skäl oriktigt. Det är ju bl. a. så att många länder i världen lyckats med att få ned både inflationen och arbetslösheten.

Låt oss börja med att se på arbetslösheten! Jag tror att Kjell-Olof Feldt och jag kan vara överens om att vi för tredje kvartalet i år jämfört med tredje kvartalet 1982 har en ungefär oförändrad arbetslöshet. Frågan är: Är detta en framgång? Åren 1982 och 1984 uppvisar helt olika konjunktursituationer. Är det förhållandet att den socialdemokratiska regeringen i dag, i en högkonjunktur, redovisar samma arbetslöshet som vi hade under lågkonjunkturen för två år sedan ett uttryck för en framgångsrik sysselsättningspolitik av socialdemokratisk modell?

När det gäller inflationen kan vi konstatera att den har sjunkit i hela världen. Det avgörande är att socialdemokraterna under sin tid i regeringen har lagat ihop en egen inflation, som de lägger ovanpå världsinflationen, medan vi 1982 hade en inflation i Sverige som låg på en nivå motsvarande genomsnittet för industriländerna i Europa. När man nu ser att inflationen i år kan bli dubbelt så hög som det inflationsmål som finansministern ställde upp och som han försvarade intensivt i början av det här året, då måste man väl ändå kunna få säga att detta är ett misslyckande. Jag förmodar att finansministern ångrar det uttalande han gjorde på Gotland i somras om att han och hans regering skulle ha varit framgångsrika på ett sätt som var unikt i världen när det gäller att bekämpa både inflation och arbetslöshet.

Den intressanta frågan är naturligtvis: Hur i all världen skall regeringen klara inflationsmålet 3 % för nästa år? Jag vill alltså på nytt fråga hur regeringen har tänkt sig att komma ner till en inflation på 3 %. Jag sade tidigare att ett flertal bedömare gissar att inflationen nästa år kan komma att ligga på 6–7 %. Vilka metoder tänker regeringen använda för att få den stanna vid 3 %? Det är väl ändå inte så att alla dessa olika skattehöjningar skall vara ett medel för att få ned inflationen?

Jag noterade att finansministern på den här punkten diskuterade i ett

historiskt perspektiv. Vi kan konstatera att skattekvoten har ökat med en dryg procent under den tid vi har haft en socialdemokratisk regering. Jag tycker verkligen inte att man kan använda marginalskatteformen som någon sorts alibi för att försvara övriga skattehöjningar. F. ö. urholkades ju marginalskatteformen bl. a. på grund av att inte ens det överenskomna inflationsskyddet förverkligades.

Sanningen är naturligtvis att många skatter har höjts till höga belopp under den socialdemokratiska regeringstiden. Denna kontinuerliga skattehöjningspolitik kommer att misslyckas. Den kommer icke att bidra till en lägre inflation. Den kommer icke att bidra till att dämpa lönehöjningskraven.

Anf. 40 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Finansminister Feldt sade i sitt anförande, som jag vill återkomma till i ytterligare en replik, att hyreshöjningarna 1985 enligt uppgifter som han inhämtat väl skulle hålla sig inom ramen 3,5 %. Som han påpekade är detta en mycket lägre siffra än vad som under många år varit vanligt när det gäller hyreshöjningar. Jag noterar denna deklaration från regeringens sida.

Bakgrunden till att jag ställt den här frågan är som bekant att regeringen i överläggningarna med vänsterpartiet kommunisterna dels om fastighetsskatten, dels om ekonomisk-politiska åtgärder, gav uttryck för den inställningen att man skulle lägga ut kompensation för fastighetsskatten på ett sådant sätt att hyreshöjningarna för 1985 kunde begränsas till omkring 3 %. SABO och Hyresgästernas riksförbund har sedan, i överläggningar med bostadsministern, förklarat sig beredda att medverka till en sådan begränsning, och de har träffat en central överenskommelse med riktlinjer för 1985 års hyror vilken innebär en begränsning av hyreshöjningarna till genomsnittligt 3,5 %. Detta har möjliggjorts genom de förslag som regeringen lade fram för riksdagen i propositionerna nr 85 och nr 70. För de allmännyttiga bostadsföretagens del innebär dessa förslag att man för 1985 får bidrag och låtnader för de flesta företagen i storleksordningen 20 kr. per m² eller 8–10 %. Därmed föreligger enligt vår mening förutsättningar att undvika hyreshöjningar över 3,5-procentsnivån.

Det är inte så konstigt om vi från vår sida tillmäter frågan om begränsningar i hyreshöjningarna för år 1985 mycket stor betydelse. Hyran är nämligen en väldigt tung post i de flesta familjers budget. Vi gläder oss verkligen över att vi verksamt kunnat bidra till att höjningarna för landets hyresgäster kan beräknas bli mindre än hälften av vad de annars eventuellt skulle ha blivit.

Det finns emellertid vissa problem kvar här – det finns lokala avvikelser från denna överenskommelse som möjligen kan bero på att man varit alltför försiktig i sina beräkningar då det gällt omfattningen av det direkta och indirekta stöd som regeringsförslagen innebär. Vi menar att i de fall uppgörelser träffats som avsevärt överskrider den centrala överenskommelsen, bl. a. beroende på bristande information angående sakförhållandena, måste det vara möjligt att genomföra nya överläggningar som ger ett bättre resultat ur hyresgästernas synpunkt.

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Anf. 41 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! När finansministern här säger att man redan 1985 kan uppnå målsättningen för skatteöverenskommelsen blir jag faktiskt förvånad över detta uttalande. Jag vill gärna titta på den statistik eller de beräkningar som man gjort. Vid överenskommelsen utgick man nämligen ifrån att brytpunkten 1985 skulle vara högre än vad den verkligen kommer att vara. Man har inte heller gjort den uppjustering av basenheten som förutsättningarna byggde på. Hur man då kan komma fram till att målsättningen skulle vara uppnådd är för mig svårt att förstå. Men den saken får vi diskutera närmare när vi studerat statistiken i dess helhet.

När finansministern säger sig känna oro för centerns målsättning för skattepolitiken vill jag erinra om att vi två gånger tidigare i höst här i riksdagen har diskuterat just dessa frågor. Vi har därvid sagt att centerns främsta mål är att kunna förverkliga det som man var överens om 1981 – 50 % skatt för 90 % av inkomsttagarna. Det är den målsättning vi har haft. Vi vill dessutom att det resultatet skall bli bestående, och jag måste fråga om det är finansministerns avsikt att sedan detta mål en gång nåtts låta inflationen skärpa skatterna.

Samtidigt känner jag en ganska stark oro över vad som avses när man alltmer börjar diskutera att gå in och lätta på skattebördan för vissa grupper. Det föreligger en proposition beträffande forskare, och det finns ett utredningsförslag i samma stil. Kan detta vara riktigt? Den sortens skattepolitik – åtminstone om den skall få någon större omfattning – tar i varje fall jag bestämt avstånd ifrån. Detta kan väl inte få vara ett riktmärke för skattesystemet i framtiden?

Till sist: Finansministern sade att centern kräver en fortsatt sänkning av marginalskatten. Jag har under det senaste året i pressen sett ett liknande uttalande av finansministern, att också finansministern räknar med att vi även i framtiden måste sänka marginalskatten. Skillnaderna kanske inte är så förfärligt stora när det gäller vår syn på framtiden i det avseendet.

Anf. 42 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Rolf Rämgård är en tapper soldat. Han går till motattack och strör omkring sig en skur av siffror avsedda att verka som kulor. Men de var litet illa smidda. Jag förstår inte vad Rolf Rämgård talar om. Han säger nämligen att den öppna arbetslösheten i oktober i år omfattade 250 000 personer. Motsvarande siffra i oktober 1982 var 215 000 personer. Men det är siffror som är hämtade från fantasins värld. Arbetslösheten i oktober i år omfattade ungefär 130 000 personer. Den exakta siffran för oktober 1982 känner jag inte till. Det rörde sig definitivt inte om 215 000 personer. Så hög arbetslöshet hade vi inte då. Ladda bössan bättre, så att det är någon mening att diskutera arbetslösheten! Det enda faktum som är obestridligt är att arbetslösheten har sjunkit sedan de sista borgerliga regeringsmånaderna 1982 och att sysselsättningen ökat med 60 000 arbetstillfällen.

Sedan beträffande centerns budgetalternativ. Vi har redan gått igenom det många gånger. Saken kommer inte i ett bättre läge genom att Rolf Rämgård

plockar ut några siffror. Men det var egentligen inte det jag åsyftade när jag talade om centerns trovärdighet utan det var det märkliga utspelet i förrgår. Man talade om att dela ut 9 miljarder till alla barnfamiljer och att höja skatterna med 4 miljarder. Men samtidigt hade Rolf Rämgård skrivit under en reservation från centern, i vilken det sägs att skattehöjningar är omöjliga. Han upprepar samma sak i talarstolen i dag. Hur kan man göra så? Rolf Rämgård måste förstå att folk hör med båda öronen. Dessa båda uttalanden går ju inte att förena med varandra.

Sedan vill jag säga följande till Stig Josefson beträffande marginalskatterna. Det är riktigt att jag anser att marginalskatterna på sikt bör sänkas. Jag har dock aldrig drömt om att genomföra en sådan reform tillsammans med Lars Tobisson och hans kompisar. Men det tänker centern tydligen göra. När det gäller den reform som Stig Josefson, Rolf Wirtén och jag tillsammans genomförde är ju den stora skillnaden att vi då införde den begränsning av avdragsrätten som Lars Tobisson vill avskaffa och som betydde att de högre inkomsttagarna inte fick de våldsamma skattelättnader som Lars Tobisson vill ge dem. Jag vill fråga: Är det på det sättet centern vill gå vidare? Vill ni sätta er i samma bur som den ni satt i vid det aktuella tillfället våren 1981? Då bröt ni er till yttermera visso ur, och så småningom föll den borgerliga regeringen. Borde inte herrarna Rämgård och Josefson vara litet försiktigare när det gäller valet av de dokument som ni undertecknar – det gäller ju vad ni skall vara med om eller inte – just för att centern skall bevara sin trovärdighet?

Det som gör att jag är litet uppretad är att Thorbjörn Fälldin gång på gång det senaste året anklagat oss socialdemokrater för att bedriva en mycket orättvis fördelningspolitik. Han har sagt att vi låter aktieägarna bli rikare och rikare alltmedan vi tar från småfolket. Men samtidigt har hans parti – jag antar att Thorbjörn Fälldin fortfarande får anses tala för centerpartiet – uttalat att man vill avskaffa de skatter som vi har lagt på dem som har tillgångar, förmögenheter och kapital. Dessutom vill ni förena er med moderaterna när det gäller en ny marginalskattesänkning. Någon måste ändra sig i detta avseende, antingen Stig Josefson eller Thorbjörn Fälldin. Det brukar vara Stig Josefson som får ändra sig. Jag hoppas att det blir så. Men samtidigt måste ni också ändra de förslag som ni lagt fram här i riksdagen.

Sedan vill jag säga följande till Björn Molin beträffande det uttalande som gjorts på Gotland och som Björn Molin upprepat många gånger. Jag såg inte Björn Molin bland publiken vid det aktuella seminariet. Jag antar därför att hans uppgifter är andrahandsuppgifter. Men det måste ha uppstått ett fel på vägen. Uttalandet i fråga gjordes nämligen icke av mig utan av docenterna Villy Bergström och Hans T:son Söderström. De sade: Om regeringen lyckas pressa ned både inflationen och arbetslösheten, är det internationellt sett en unik framgång. Det var, som sagt, inte jag som gjorde det uttalandet. Tvärtom sade jag att vi ännu inte har kommit i det läget att vi uppnått både lägre inflation och lägre arbetslöshet. Nu tror jag att vi börjar vara där, även om jag inte vill utropa segern som vunnen innan den har hämtats hem.

Låt mig upprepa, eftersom Björn Molin nu ställde frågan varför inflationen egentligen skulle minska nästa år: Det är fyra faktorer som talar för detta.

Den första är den strama finans- och penningpolitik som vi bedriver, som för närvarande t. o. m. tillåter räntorna att falla. Det är en stramare politik än som bedrivits i det här landet på mycket länge.

Den andra är att vi fortfarande gynnas av den låga inflation som utlandet har, dvs. att den importerade inflationen är låg.

Den tredje är de hyresavtal som har slutits och som ligger mycket nära nivån 3 %.

Den fjärde är att såvida inte något helt oförutsett inträffar, kommer löneavtalen att stanna på nivån 5 %. Jag kan vänta med att påstå att det är ett faktum tills jag ser det, men sannolikheten ökar för varje dag, och i morgon börjar de avgörande förhandlingarna mellan Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen. Jag anser mig stå på relativt god grund när jag säger att vi står ganska nära att på allvar bryta med den långa perioden av svår inflation i Sverige.

Om igen beträffande högskattepolitiken: Vad jag borde tillagt i mitt inlägg var att medan skatteandelen av bruttonationalprodukten under den borgerliga perioden – till Lars Tobisson vill jag säga att ni 1977 måste ha kunnat sänka skatterna, för ni tillträdde ju i oktober 1976 och hade tio mandats majoritet i riksdagen – ökade kraftigt med 7 procentenheter, har skatteandelen faktiskt sjunkit sedan 1981, och i år blir den 50,3 %. Hur man än räknar är det ett lägre skattetryck än under den tid som de borgerliga regerade.

Lars Tobisson hade en mängd funderingar om skatteskalorna och skattepolitiken för 1986. Men Lars Tobisson vet ingenting om vad regeringen avser att göra med skatteskalorna och skattepolitiken för 1986. Vi har bara velat befria oss från den tvångströja som den borgerliga riksdagsmajoriteten – utan att konsultera oss – lade på oss i samband med skattereformen 1982, nämligen att indexregleringen av skatteskalorna skulle baseras på en inflation som var 12 eller 18 månader gammal. Det tyckte vi var fel, och vi tycker fortfarande att det är fel. Vi ville alltså ha frihet att anpassa basenheten, som styr skatteuttaget, till den inflations- och inkomstutveckling som vi faktiskt får under 1985 och som vi kan förutse för 1986.

I det sammanhanget kanske jag skall säga till Stig Josefson: Om vi klarar skattereformen med högst 50 % i marginalsatt för inkomster upp till 125 000 kr. beror det antagligen på att inkomstutvecklingen i kronor räknat inte har varit så stark under den här perioden.

Lars Tobisson hade ett besynnerligt försvar för att säga nej till förlossningsavgifter – att moderaterna inte tycker om pappaledighet. Jag ser inte riktigt sambandet. Men trovärdigheten i den moderata politiken får en intressant belysning i ett dokument av en herr Egardt vilket vi på något sätt kommit över och vilket behandlats i moderaternas förtroenderåd den 6 november. Där säger moderaterna – eller i varje fall denne Egardt – att man tror att vi kommer att redovisa ett budgetunderskott på ungefär 70 miljarder i budgetpropositionen. Det betyder att moderaterna måste spara 20 miljarder,

säger man. Som slutsats anger man: "Det bör vara möjligt att bedriva besparingsarbetet på samma sätt som i fjol. Ramarna för de olika departementen kommer dock att behöva justeras något. Kommunerna måste ta en väsentligt större del av besparingarna." Med detta menar man att man måste ta mer än 8 miljarder från kommunerna. En motivering för detta är märkligt nog Dagmaruppgörelsen, som moderaterna hatar så innerligt. Den är nu motiv för att ta ifrån kommunerna ännu mer pengar. Och sedan slutar man – och där tycker jag det intressanta ligger: "Något utrymme för att väsentligt öka på besparingarna på andra områden finns inte. Det vore dessutom politiskt oklokt." Det säger denne Egardt, som jag antar är något slags politiskt sakkunnig inom moderata samlingspartiet.

Är det så, Lars Tobisson, att ni möjligen inser att alla dessa stolta uttalanden om att skära ned utgifterna med 20 miljarder snabbt kommer att skrumpna ihop – lika effektivt som beslutsamheten beträffande att införa avgifter inom den offentliga servicen?

Anf. 43 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att finansministern har sagt att det inte skall finnas något automatiskt inflationsskydd. Han har vidare sagt att man inte skall sänka marginalsatserna, åtminstone inte på kort sikt. Det betyder, såvitt jag förstår, oförändrade skattesatser reallt sett och höjda marginalsatser på en oförändrad inkomst.

Kjell-Olof Feldt citerade ur ett dokument och ondgjorde sig över att moderaterna enligt detta inte tänkte föreslå mer än 20 miljarder i utgiftsnedskärningar. Kan Kjell-Olof Feldt prestera de 20 miljarderna är det beundransvärt, med hänsyn till hans partis ideologiska blockeringar. Jag hoppas och ser fram emot att han har grund för att förlöjliga litenheten i denna summa. F. ö. har regeringen i samband med Dagmarreformen gjort indragningar av statsbidrag till kommunerna.

Kjell-Olof Feldt ifrågasatte i sitt anförande uppgifter om arbetslösheten i den borgerliga reservationen. De uppgifter som finns där är korrekta. Där står: "Tredje kvartalet i år sysselsattes enligt AKU 4 201 000 människor på den reguljära arbetsmarknaden jämfört med 4 206 000 för två år sedan." De som sysselsatts genom AMS-åtgärder är således vid båda tillfällena undantagna.

Eftersom Kjell-Olof Feldt inte mindes hur det var i oktober 1982, när han själv kom till makten, vill jag tala om för honom att antalet öppet arbetslösa då var 127 300. I oktober 1984, som är den senaste månaden vi har statistik för, är antalet 138 000, dvs. 11 000 fler. Ser vi på det totala antalet arbetslösa, dvs. även de som omfattas av AMS-åtgärder, finner vi att arbetslösheten mellan dessa båda månader har gått upp med 82 000 personer.

Slutligen måste jag återvända till uppgiften om att man skall kunna garantera en reallönehöjning vid 5 % lönestegring. Jag undrar hur det skall gå till. Jag har redan i mitt första anförande redovisat att det inte blir någon sådan reallöneökning före skatt, även om inflationen skulle stanna vid 3 %. Vad tänker regeringen göra? Tanken snuddar vid att regeringen faktiskt vill

åstadkomma detta genom att sänka skatterna. Marginalskatterna skall inte sänkas, så tydligen är det fråga om skatter på konsumtionen. Skall regeringen alltså sänka de skatter som den nu höjer för att se till att lönehöjningarna inte blir så stora att det blir ett överskott på köpkraft nästa år? Detta är rena snurren. Kan finansministern förklara för mig hur det hänger ihop?

Anf. 44 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Fru talman! Nej, herr finansminister, jag bollar inte med siffror i luften. Jag sade faktiskt att det var 215 000 arbetslösa plus AMS-sysselsatta i oktober 1982 och 250 000 arbetslösa plus AMS-sysselsatta 1984. Hur man än räknar framgår det att arbetslösheten totalt var högre i oktober 1984 än vid regeringsskiftet 1982. Det är ett faktum.

Tillbaka till frågan om vår vårdnadsersättning, som tydligen har engagerat finansministern. Visserligen föreslår vi en höjning av barnomsorgsavgiften, som jag nämnde i mitt tidigare inlägg, med drygt 1 % för att ge barnfamiljerna en vårdnadsersättning på 24 000 kr. per familj och år. Det innebär en arbetsgivaravgiftshöjning med ca 4 miljarder kronor. Samtidigt föreslår vi att en rad skatter skall tas bort. Bara avvecklingen av vinstdelningsskatten motsvarar i år 4 miljarder kronor. Vi vet nog vilka förslag vi har skrivit under.

Det är uppenbart att 1984 blir ett nytt förlorat år i kampen mot kostnadsökningarna. I detta läge satsar regeringen desperat på att få en hyfsad statistik att visa upp för väljarna under valåret 1985. Prishöjningar som man bedömer vara oundvikliga läggs på denna sida den 15 december i år för att inte påverka den statistiska redovisningen av inflationen under 1985. Jag har tidigare redovisat dessa exempel: höjda SJ-taxor den 1 november, höjda hyror den 1 december, höjda skatter på bensin – 50 öre per liter – och el, 2 öre per kWh – och den 1 december och den 3 december höjs portot på vanliga brev med 10 öre till 2 kr., det är en höjning med 6 %. Det är ett faktum att bara för att dessa höjningar kommer redan nu, blir de inte lättare att bära under 1985 för den som drabbas. Det blir inte billigare att leva 1985 för att priserna höjs redan den 15 december i år.

Det proklamerade målet att nå ned till 3 % inflation under 1985 har inte stor trovärdighet, trots de envetna försök man nu gör för att rensa statistiken för detta enstaka år. Före valet 1982 deklarerade man i en valpamflett att med ett handfast och konkret program skulle inflationen med en socialdemokratisk politik kunna pressas ned till 5–6 % år 1983. När 1983 var till ända tvingades man konstatera att inflationen det året blev 9,4 %. När det stod klart att 1983 skulle bli ett förlorat år i inflationsbekämpningen proklamerades 1984 som det avgörande året i kampen mot prisstegringarna. Då skulle inflationen ned till 4 %. Nu pekar allt på att den kommer att bli närmare 8 %. Då utpekades i stället 1985 som det stora inflationsbekämpningsåret då man skall klara att komma ned till 3 %. Det kommer inte att lyckas, och det kommer att märkas i människornas plånböcker.

Anf. 45 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Efter att ha misslyckats med inflationsbekämpningen både 1983 och 1984 försöker finansministern nu få oss att tro att han skall klara den 1985. Låt oss för Sveriges skull hoppas att regeringen klarar detta. Men jag tror att man utan att behöva beskyllas för svartmålning kan få lov att sätta ett frågetecken i kanten för den prognosen. Man kan göra det mot bakgrund av att ett antal oberoende bedömare, bl. a. Nils Lundgren i PK-banken, förutser en mer än dubbelt så hög inflation nästa år.

Finansministern sade att ett av skälen till att vi skulle tro på hans inflationsprognos för nästa år var den strama finanspolitik som förs. Vi tycker inte att den är stram. Vi skulle önska mer av nedskärningar i de offentliga utgifterna. Detta får vi naturligtvis anledning att återkomma till när finansministern presenterar förslaget till statsbudget i januari.

Finansministern hade läst referatet om folkpartiets landsmöte, och det var bra. Om han hade läst i själva landsmöteshandlingarna, hade han funnit att det där skisseras en ekonomisk politik som i längden säkrar välstånd och sysselsättning. Det är en politik som kan komma att kräva uppoffringar på kort sikt och som inte ger några omedelbara effekter i form av ökad sysselsättning. Den ger emellertid, i motsats till regeringens politik, den svenska industrin en chans för framtiden, en möjlighet att anpassa sig till förändrade förhållanden på världsmarknaden. Den ger därmed möjligheter att på lång sikt säkrare finansiera en angelägen offentlig sektor. Till en sådan angelägen offentlig sektor räknar jag både möjligheten till ett eget rum för sjuka och handikappade och rätten till en kostnadsfri förlossningsvård. Detta är viktiga sociala åtgärder av omsorgskaraktär, och de kan förverkligas endast om man i övrigt är återhållsam med offentliga utgifter. Detta har, fru talman, varit ett återkommande inslag i vår kritik av den socialdemokratiska regeringens ekonomiska politik. Man har inte tillräckligt hållit igen på de offentliga utgifterna. Vi har i våra motioner till riksdagen presenterat förslag till besparingar som riksdagsmajoriteten därefter har avvisat.

Anf. 46 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Frågan om marginalskatterna och en eventuell ny marginalskattesänkning har förekommit flera gånger i debatten. Det verkar som om en del partier är så fångna i sin egen propaganda att de inte kan tänka sig andra former för skattesänkning än en nedskärning över hela linjen av marginalskatterna, som har den nackdelen att den ger de största fördelarna till höginkomsttagarna och mycket små fördelar eller inga alls till låginkomsttagarna.

Jag vill peka på att det finns andra möjligheter att sänka skatterna. Man kan sänka den direkta statskatten i de lägre skikten, för låg- och medelinkomsttagare, utan att därmed också behöva ge en skattesänkning till höginkomsttagare. Vi tycker att det skulle vara förträffligt om det skulle vara möjligt att genomföra den åtgärden under nästa år.

Det finns också den möjlighet som exempelvis Landsorganisationens ekonomer har pekat på, nämligen att man kan sänka mervärdesskatten –

antingen den totala mervärdeskatten eller den på livsmedel, på sätt som vpk länge har argumenterat för. Det skulle vara en skattesänkning som vi också skulle se på med stor sympati och som skulle betyda en förbättring av realinkomsterna för stora grupper i samhället.

De båda möjligheterna är sådana som regeringen väl måste överväga när den har förklarat att den vill medverka till en höjning av reallönerna under nästa år.

I debatten har finansminister Feldt tagit upp och gått vidare på ett tema som jag var inne på redan i mitt inledningsanförande, nämligen hur de borgerliga partiernas krav var direkt riktade mot löncarbetarna, både arbetare och tjänstemän, och mot fackföreningsrörelsen. När de påstår att de driver ekonomisk politik är det i själva verket fördelningspolitik – till de rika gruppernas fördel och löncarbetarnas nackdel. Det är också intressant att se hur deras teorier helt och hållet anpassas till detta syfte.

Jag påtalade i mitt inledningsanförande hur folkpartiet och moderaterna utvecklade den helt galna teorin att arbetslösheten beror på löneutvecklingen och den lika galna teorin att egentligen alla ekonomiska problem eller alla samhällsproblem över huvud taget har att göra med skatterna. Men jag vill tillägga att vi anser den teori lika felaktig som säger att lönerna och deras utveckling är det enda som påverkar inflationen.

Anf. 47 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Det är egentligen en ganska egendomlig debatt. Finansministern konstaterar att även han har sagt att marginals-katten borde sänkas ytterligare. Det har också centern gjort. Han angriper centern mycket hårt för att vi har sagt det och gjort ett uttalande liknande det från moderata samlingspartiet. Egentligen har ju anförts från tre håll att marginals-katterna bör sänkas – och det borde finansministern hälsa med tillfredsställelse i stället för att angripa det ena partiet. Det finns inga belägg för att vi skulle acceptera att ha en gemensam linje med moderaterna när det gäller skattepolitiken – det framkom inte minst i den debatt vi hade här för några veckor sedan om inriktningen av den framtida skattepolitiken.

Men när det gäller denna punkt, marginals-kattesänkning, har vi sagt att vi vill gå vidare, utan att närmare precisera hur det skulle ske. Man kan nog säga att inget parti har hållit fast vid den 1981 träffade skatteuppgörelsen så hårt som vi. Det är vår avsikt att göra det också i fortsättningen. Det gäller även de principer som ligger till grund för uppgörelsen. Det är onödigt att här misstänkliggöra centern. Om något parti har stått vid överenskommelser är det vårt!

Anf. 48 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jag blev inte mycket klokare på det Rolf Rämngård sade i vad gäller de här siffrorna. Om man säger som Rolf Rämngård sade, att man räknar med en öppen arbetslöshet på 250 000 plus dem som är i AMS-åtgärder, tolkar åtminstone jag det som att AMS-åtgärder inte ingår i de 250 000. Men kanske Rolf Rämngård menar en annan sak med plus, dvs.

samma sak som jag menar med minus och tvärtom.

Rolf Rämgård får mig att tänka på Richard Nixon, en annan person som hade problem med sin trovärdighet. Han sade en gång när han var hårt trängd följande i svensk översättning: Jag vet att ni tror att ni förstår vad ni tycker att jag sade, men jag är inte helt säker på att ni inser att vad jag sade inte är vad jag menade.

Något kom ändå fram ur det här meningsutbytet med herrarna Tobisson och Rämgård om hur man har beskrivit sysselsättningsutvecklingen i reservationen till finansutskottets betänkande. Tydligt tänker man – i varje fall i den enklare agitationen, där man inte utsätts för viss kontroll och bevakning – beskriva arbetsmarknadsläget som om sysselsättningspolitiken över huvud taget icke existerade. Man rensar alltså ut ur alla siffror över sysselsatta dem som jobbar i beredskapsarbeten, dem som går på AMS-utbildning, dem som finns i ungdomslag osv. Det är möjligt att det är taktisk smarthet att göra så, men det fyller mig med viss förstämning och säger mig någonting om inställningen till arbetsmarknadspolitikens betydelse för den enskilda individen. Det vore mycket svårt att komma ut till dem som nu jobbar med det här och säga: Ni är egentligen inte sysselsatta. Enligt borgerlig uppfattning är ni arbetslösa. På det viset kom det fram något.

Vi kan i det oändliga hålla på att slänga fram olika månader. Jag menar att skall man göra någon rimlig jämförelse måste man åtminstone ha ett kvartal som underlag för att se hur sysselsättningsutvecklingen har varit.

Rolf Rämgård sade någonting annat som också var litet förbluffande. Det jag försökte få klarhet i var hur det kan komma sig att centern på en onsdag i riksdagen kommer att rösta för ett riksdagsuttalande om att höjda skatter är omöjliga när man i måndags har lagt fram ett förslag om en skattehöjning på 4 miljarder. Jo, det förklaras, säger Rolf Rämgård, av att det är barnomsorgsavgiften man höjer. Då blir allting plötsligt klart och upplyst. Men en höjning av barnomsorgsavgiften är faktiskt detsamma som en skattehöjning. I varje fall kommer de som betalar den att beskriva den så, det lovar jag Rolf Rämgård.

Jag har inte hört att något annat borgerligt parti ställer upp på den här centerpartistiska uppvisningen i familjepolitiken, men jag tycker att den är betecknande för hur man inför det hägrande valet försöker spela på många fler instrument än vad man egentligen förfogar över.

Till Björn Molin vill jag säga att om man nu vill hävda att vi misslyckas med inflationsbekämpningen i år må man gärna göra det. Men tala då samtidigt om, att om vi klarar en prisstegringstakt i år på drygt 7 % är det lägre inflation än vad vi hade under något av de år då de borgerliga regeringarna huserade här i landet. I varje fall är det inte rimligt att beskriva inflationsbekämpningen som ett misslyckande i ett sådant perspektiv.

Björn Molin säger att man skulle önska mera nedskärningar, men det kommer man tydligen inte att lägga fram några förslag om nu, utan det väntar man med till i januari. All right, jag ser med spänning fram emot vad folkpartiet skall åstadkomma samtidigt som man skall klara sina löften till

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

dem som vårdas inom långvården, sina löften om höjt bistånd osv. Det blir intressant.

Till Stig Josefson vill jag säga: Jag försöker inte misstänkliggöra centerpartiet – det tycker jag att centerpartisterna själva är utomordentligt duktiga på att göra, så det behövs inte. Vad jag vill ha klargjort är om centerpartiet, när man skriver på en motion om skattepolitik gemensamt med moderaterna, också avser att hänga med i moderaternas uppläggning. Den skiljer sig ju på ett mycket avgörande sätt från det som centerpartiet och vi inom socialdemokratin var ense om 1981 och 1982, nämligen att om vi skall sänka marginalsatserna måste vi också begränsa avdragsrätten. Moderaterna vill ju avskaffa t. o. m. den avdragsbegränsning som vi införde. Jag tycker att Stig Josefson i sitt inlägg borde ha klargjort hur han ställer sig till den moderata skattepolitiken, för det är en helt avgörande skillnad därvidlag.

Det är möjligt att Stig Josefson menar allvar när han säger, att centern accepterar ingen gemensam skattepolitik med moderaterna. Det blir då en ganska besynnerlig regering, där man accepterar moderaterna som det ledande regeringspartiet, med statsministerpost och alltihopa, men där ni skall föra en helt egen skattepolitik. Men det är väl ungefär vad vi kan vänta oss, att den regeringen kommer att linka och halta och snubbla, om den nu skulle sätta sig i rörelse någon gång.

Jag försökte inte, Lars Tobisson, göra mig lustig över att moderaterna bara vill skära ner utgifterna med 20 miljarder, utan poängen var en helt annan, nämligen följande.

Man har bestämt sig för att under alla förhållanden – det gäller i varje fall den här Egardt, och jag förmodar att förslaget antogs av moderaternas förtroenderåd – skall man redovisa ett budgetunderskott som är 12 miljarder lägre än regeringens. Men för att komma dithän måste ni – eftersom ni samtidigt vill sänka skatterna med 8 miljarder enligt det här papperet – skära ner utgifterna med 20 miljarder, och det var då Egardt stötte på svårigheter. Han konstaterade nämligen att en del av era förslag från i våras har blivit för gamla – vad han nu menar med det. Andra har redan genomförts, och då har han bara kommunerna kvar. Därför räcker det inte med att dra av kommunerna 9 miljarder. Man måste upp mera i kommunala indragningar. Att gå fram på andra områden vore "politiskt oklokt", för då kan ju moderaterna själva få ta ansvar för någonting. De skulle kunna tvingas stå för en för medborgarna kanske mindre smaklig politik.

Nå, vi får se vad den här strategin möter för öde, när moderata samlingspartiet skall skriva sina motioner i januari. Men vi känner nu till förutsättningarna; vi har så att säga facit, och vi får stämma av motionerna mot facit.

Slutligen, fru talman, vill jag bara säga att jag med stort intresse kommer att läsa de motioner där man i januari 1985 yrkar på att bensinskatten skall sänkas med 50 öre och att elskatten skall sänkas med 2 öre! De motionerna kommer jag som sagt att med intresse studera.

Förste vice talmannen anmälde att Stig Josefson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 49 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! När den proposition som vi nu diskuterar aktualiserades, skrev jag tillsammans med åtta andra moderater en motion, där vi först och främst yrkade avslag på hela propositionen. Skulle det yrkandet inte bifallas ville vi att kompensationsförfarandet skulle ändras. Tyvärr har det ytterst fatala inträffat, att motionen försvunnit i den interna partihanteringen, så jag kan inte yrka någonting här i dag. Däremot har jag tänkt ta tillfället i akt och säga några ord om den problematik som vi hade för avsikt att föra fram i motionen.

Vi började med att citera en artikel i tidningen Motor och skrev: "År 1980, under en borgerlig regering, uttalade socialdemokraternas partiledare, numera statsminister Olof Palme, att den då aktuella höjningen av bensinskatten inte borde genomföras. Som skäl åberopades bl. a. att en bensinskattehöjning var orättvis och att den drabbade de sämst ställda i samhället."

Givetvis har vi ingen anledning att på den punkten säga emot statsministern.

Vi förstår ju att man i dag kommer att genomdriva beslutet att öka bensinskatten med 50 öre. Men vi är kritiska mot den form av kompensation som finns inbyggd i det här förslaget. Man vill nämligen att de som bor i Norrlands inland och de s. k. skogslänen skall kompenseras i form av sänkt fordonsskatt. Då kan det inträffa att den person som bor i en tätort i Norrlands inland men som inte behöver använda sin bil för att komma från och till sitt arbete, ändå får sänkt fordonsskatt. Den person som däremot pendlar mellan Malmö och Sjöbo varje dag får inte sänkt fordonsskatt. Vi vågade t. o. m. påstå att det kan vara lika besvärligt, om inte mer besvärligt, att pendla mellan Sjöbo och Malmö som att pendla motsvarande sträckor i Norrlands inland. Därför menade vi att kompensationen borde ändras i så måtto att den skulle utgå till dem som pendlar i Sverige, oavsett var man är bosatt.

Den här tänkta motionen undertecknades av Sten Andersson i Malmö, Rune Rydén, Olle Aulin, Nic Grönvall, Per Stenmarck, Margit Gennser, Bo Arvidson, Allan Åkerlind och Ingrid Sundberg.

Fru talman! Jag skrev denna motion av två skäl – dels därför att jag var kritisk mot höjningen, dels därför att jag tyckte att kompensationsinslagen var felaktiga.

Vi har ibland haft en något egendomlig debatt i den här kammaren när det gäller problematiken i glesbygden. Jag är medveten om att det finns problem i vårt lands glesbygder. Och skulle jag inte ha känt till detta förut, så har jag fått veta det efter att ha lyssnat till debatterna i denna kammare.

Jag är helt på det klara med att den kommunala och privata servicen i många glesbygder ibland är bristfällig. Kommunikationerna är på många håll dåligt utbyggda. Många medborgare i nämnda områden saknar jobb, och de som har förmånen att ha ett sådant tvingas ofta pendla med bil långa sträckor.

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Vidare kan man säga att kulturutbudet inte är stort i många glesbygder.

Trots detta, fru talman, vill jag påstå att man i denna kammare ensidigt har debatterat de problem som finns i landet. Jag är väl medveten om de problem som finns i glesbygderna men vågar ändå påstå att många och stora problem finns i storstäder och tätorter som inte är geografiskt placerade i glesbygder. Den proposition vi nu behandlar är enligt min uppfattning ytterligare ett bevis på att vi inte fokuserar de problem som finns i storstäderna och andra tätorter på samma sätt som när det gäller problemen i glesbygderna.

Som boende i Malmö, som efter svenska mått får betecknas som en storstad, måste jag tillstå att visst finns det många fördelar med en sådan mantalsskrivningsort. Vi har ett väl utbyggt nät av olika servicefunktioner. Men – och det måste kraftigt poängteras – det finns också stora problem, och det i sådan omfattning att de enligt min åsikt inte alltid får den prioritet som de borde ha i debatten.

Det finns många problem som man enbart kan finna i storstäder och andra tätorter. Stress och jäkt är i många fall sammankopplade med tätortsboende, och detta kan knappast anses öka välbefinnandet. Till skillnad mot i glesbygderna är miljön i många städer mycket dålig ur rent fysisk synpunkt, detta framför allt beroende på en hög trafikintensitet och på de utsläpp som kommer från många företag i städerna.

Den på många orter starkt förekommande kriminaliteten orsakar ofta en stor oro och ängslan bland tätorternas innevånare. Den ytterst tivelaktiga möjligheten att bli utsatt för övergrepp mot sig själv och de sina är en problematik som ofta blir aktualiserad i tätorterna.

Den anonymitet som finns t. ex. i Malmös förstäder Gullviksborg, Holma m. fl. områden måste anses vara mycket deprimerande. Tyvärr förekommer det alltför ofta att man i städernas höghusområden inte har en aning om vem den närmaste grannen är. Det saknas av många skäl anledning att ta ett steg tillbaka i utvecklingen, men det är uppenbart att de boendeformer som fanns förr i städerna, där man kände sina grannar, trots allt hade sina fördelar.

Det har generellt påståtts att storstäderna i jämförelse med glesbygderna har större förmåga att erbjuda sina innevånare arbetstillfällen. För Malmö del vill jag bestämt bestrida denna generalisering. Tyvärr ligger Malmö kommun mycket högt på listan över antalet arbetslösa, och detta finns det ingen anledning vara glad för. Trots dessa negativa siffror verkar det ändå som om man "norr om landsvägen" har svårt att fatta den akuta situationen.

Man har i denna kammare vid olika tillfällen beslutat om stimulansåtgärder till glesbygderna i form av lättnader för företagsamheten i nämnda områden. På så vis har man skapat en besvärlig konkurrens till företag i t. ex. Malmöhus län. Under mitten av 1970-talet då jag var regionalt skyddsombud vid Metall-Fyran i Malmö träffade jag många företagare som högljutt beklagade den förda politiken. Man menade att man kunnat klara sig hyggligt tidigare. Nu plötsligt hade dock företag inom samma bransch men på andra ställen i landet fått olika stödformer som innebar att företag i t. ex. Malmö fick det mycket besvärligt och måste välja mellan att sluta eller att dra ned på verksamheten. Det är beklagligt att företag måste sluta med sin

verksamhet därför att riksdagen beslutar om stimulansåtgärder till företag i andra delar av landet. Det är trots allt de företag som klarar sig själva som vi bygger vårt välstånd på.

Jag vill till sist betona att jag är medveten om att problem finns på många håll i vårt land och det är tyvärr alltför stor omfattning. Ändå anser jag att problemen i glesbygderna hamnat i blickpunkten på ett sådant sätt att problemen i städer och tätorter inte fått den belysning som de borde ha fått.

Anf. 50 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Det skulle i och för sig vara intressant att ta upp en debatt om de problem föregående talare nämnde. Jag är inte säker på att jag delar hans uppfattning på alla punkter. Men jag skall enbart uppehålla mig vid förslaget om höjningen av bensinskatten.

För befolkningen i glesbygdsregionerna kom förslaget om en höjning av bensinskatten med 50 öre som en kalldusch. Och till glesbygd räknar jag inte bara de s. k. skogslänen. Glesbygdsområden finns också i andra delar av landet än i Norrland.

Går förslaget igenom – vilket jag tror att det dess värre gör – kommer det att slå ett stort hål i glesbygdsbefolkningens plånböcker. Det blir en extra börda, utöver alla de andra som man blivit pålastad under de senaste åren.

Jag vill påminna om att socialdemokraterna tidigare drivit igenom ett beslut om att slopa det statliga stödet till prisutjämning på drivmedel. Man har minskat stödet till enskilda vägar. Detta drabbar främst befolkningen i våra glesbygder. Så sent som i våras motsatte sig socialdemokraterna ökade anslag till glesbygdsstödet. Nu kommer man alltså med en höjning av bensinskatten.

Fru talman! Jag tvekar inte att säga att det inte tycks finnas någon bortre gräns för socialdemokraternas glesbygdsfientliga politik. Ingenjörerna bakom dråpslaget mot glesbygden torde ha mycket liten förståelse och känsla för de problem som människor i glesbygden lever med. Förslaget har utformats av politiker med bostadsorten i närheten av Rosenbad – i vissa fall på gångavstånd.

Alla är vi medvetna om problemen med statens finanser, men befolkningen i glesbygdslänen skall inte bära en större andel av bördorna än andra. Den effekten får dock höjningen av bensinskatten.

Tidigare i dag har Bo Forslund – som dess värre inte är inne i kammaren just nu – försvarat höjningen. Jag gick tillbaka till riksdagsprotokollet från den 11 december 1979. Bo Forslund sade om den då aktuella höjningen på 25 öre: "Den är en straffskatt som drabbar glesbygdens folk, och den är ytterst en förmån för dem som bor i storstäderna." Om höjningen 1979 var en straffskatt, måste ju dagens höjning vara en dubbel straffskatt, men det berörde han inte. För många med långa resor till arbetet, affären, vårdcentralen, skolan, föreningslivet eller kulturaktiviteterna innebär höjningen bortåt 2 000 kr. i ökade utgifter per år.

Det är allmänt känt att kritiken mot bensinskattchöjningen varit våldsam även inom de socialdemokratiska leden, och vissa socialdemokratiska

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

riksdagsmän har ställt sig i spetsen för s. k. protestaktioner.

Men vad får vi bevittna i dag? Var är kritikerna nu? Jag tvingas konstatera att det i dag är glest mellan glesbygdskämpande socialdemokrater i denna kammare. Den som påstod sig leda aktionen för att rädda glesbygden kanske även i dag prioriterar landstingsmötet där hemma. Vad händer nu? Jo, man har endast lyckats utverka 76 kr. i ökad kompensation utöver regeringens förslag. Då har kritiken tystnat. Det har man nöjt sig med, trots att man är väl medveten om att kompensationen inte på långt när täcker de ökade utgifterna till följd av bensinskattehöjningen.

För 18 liter bensin ställer man in sig i ledet och tänker tydligen rösta igenom finansministerns förslag. För 18 liter bensin säljer man glesbygdsbefolkningens krav. Längre än så sträckte sig alltså inte det politiska modet. Det enda riktiga hade varit att avslå regeringens förslag, vilket centern föreslår.

Bensinskattehöjningen får många andra negativa effekter, utöver dyrare arbetsresor och resor till affärer, sjukvård och skolor. Jag hävdar att den kommer att slå hårt mot gamla människor i glesbygdregionerna och på sikt kan bidra till en ökad avfolkning.

Många ungdomar som flyttat från glesbygden till tätorterna i exempelvis Norrlands kustland reser varje helg och under ledigheter hem till sina gamla föräldrar. Man åker hem för att hjälpa till med fastighetsunderhåll, för att hjälpa till med omsorgsverksamhet och för att bli avbytare för hemsamariter inom hemsjukvården. Man åker hem för att man vill ha kvar kontakten med sina anhöriga.

För de gamla människorna där ute i glesbygden är det en trygghet att regelbundet få besök av sina barn. Man känner den sociala tryggheten. Men höjs nu bensinskatten, kommer de ekonomiska möjligheterna för dessa människor att åka hem att begränsas.

Varje resa till hemmet i glesbygden från kusten blir nu 50 öre dyrare per mil. På ett år blir det stora belopp. Avståndet mellan kust och inland och avståndet mellan generationerna ökar. Orkar barnen av ekonomiska skäl inte – jag har exempel på det – resa hem, är risken uppenbar att den åldrande modern eller den åldrande fadern mot sin vilja tvingas in på ålderdomshem eller till annan institutionsvård. Institutionsvården kommer att få ta över där de anhöriga annars hade kunnat göra en insats. Jag tror att detta är ett problem som förslagsställarna bakom bensinskattehöjningen inte reflekterat över. Men jag vill påstå att jag, som lever i ett glesbygdslän, ständigt upplever detta problem och detta dilemma för många människor. Problemen kommer inte att minska med regeringens förslag. Tvärtom – bensinskattehöjningen kommer att tvinga fram en snabbare avfolkning.

Det finns många unga människor och familjer som varit beredda att bosätta sig på landsbygden, att flytta ut till glesbygden. För dem kan bensinskatten bli ett streck i räkningen. Man börjar tveka att flytta ut, eftersom resekostnaderna kommer att bli oöverkomliga för många. Jag tror att det är viktigt att de som tar ansvar för denna dramatiska höjning tänker på det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen i skatteutskottets betänkande.

Med detta anförande, vari Stina Eliasson (c) instämde, var överläggningen avslutad.

Finansutskottets betänkande 5

Mom. 1 (de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken)

Först biträdades reservation 1 av Lennart Blom m. fl. med 138 röster mot 17 för hemställan i reservation 2 av Carl-Henrik Hermansson. 147 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 146 röster mot 139 för reservation 1 av Lennart Blom m. fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (uttalande om sänkning av räntan)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 17 för hemställan i reservation 3 av Carl-Henrik Hermansson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 4 av Lennart Blom m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Skatteutskottets betänkande 14

Mom. 1 (skatten på bensin)

Utskottets hemställan bifölls med 148 röster mot 140 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del. 14 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (höjningen av skatten på etanol m. m.)

Reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del bifölls med 154 röster mot 147 för utskottets hemställan.

Mom. 4 (skatten på gasol)

Reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del bifölls med 156 röster mot 147 för utskottets hemställan.

Mom. 5 (höjningen av kilometerskatten och fordonsskatten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (kompensation för bensinskattehöjningen)

Utskottets hemställan bifölls med 166 röster mot 18 för det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del. 119 ledamöter avstod från att rösta.

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
28 november 1984

Handikappfrågor

Mom. 8 (regional prisutjämning)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 17 för motion 120 av Sven Henriesson m. fl. i motsvarande del. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (skatten på elektrisk kraft)

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 138 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 11 (skatten på vissa resor)

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 137 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 12 (omsättningsskatten på aktier, förmögenhetsskatten m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 17 för det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del.

Mom. 13 (lagförslagen)

Utskottets hemställan bifölls med den ändring som föranleddes av att kammaren vid mom. 3 och 4 bifallit reservationen. I dessa delar kvarstod lagförslagen a) och b) i det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Fortsattes behandlingen av socialförsäkringsutskottets betänkanden 1984/85:2 och 3 (forts. från prot. 34).

Handikappfrågor (forts. SfU 2)

Anf. 51 INGEGERD ELM (s):

Fru talman! Eftersom vi återupptar behandlingen av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 2 efter ett uppehåll på nästan sex dygn, tycker jag att det finns skäl att något rekapitulera vad betänkandet innehåller. Därför kanske jag måste tala ett par minuter längre än jag ursprungligen anmält mig för.

Jag vill först säga att betänkandet innehåller fem motioner från den allmänna motionstiden i år. I två av motionerna begärs en ökad ekonomisk kompensation till psoriasis sjuka. Och i en motion begärs en översyn av samhällets kompensation till diabetiker. Vpk och moderaterna har gemensamt reserverat sig till förmån för dessa tre motioner. Eftersom Gullan Lindblad och Nils Carlshamre i motion 619 anför att psoriatiker missgynnas vid bedömningen av rätt till handikappersättning, fann utskottet det lämpligt att sända motionen till riksförsäkringsverket, försäkringskassförbundet, försäkringsöverdomstolen och HCK. Till Försäkringskassförbundets yttrande har fogats yttranden från 17 allmänna försäkringskassor. Till HCK:s

yttrande har vidare fogats yttrande från Svenska psoriasisförbundet.

Den skildring av verkligheten och de åsikter som kan utläsas i detta omfattande remissmaterial kan inte sägas styrka påståendena i motion 619. Efter vad jag kan förstå har moderaterna dragit samma slutsats. I reservation nr 1 lämnar de nämligen därhän det som var huvudtemat i motionen, dvs. att psoriater sär- och felbehandlas vid prövningen av rätt till handikappersättning. Moderaterna har också fått klart för sig att en schablonbedömning av psoriasissjuka är en felaktig metod. I stället ansluter de sig nu till vad Försäkringskassförbundet framhåller som ett sätt att öka antalet ersättningsberättigade, nämligen att införa en ytterligare, lägre ersättningsnivå inom handikappersättningen. Införandet av ytterligare en ersättningsnivå förutsätter emellertid en lagändring, som innebär att ersättningsnivån gäller för alla grupper av handikappade.

Herr talman! Den lagändring som moderaterna och vpk nu förespråkar kan vi inte orserveserat ställa oss bakom. I praktiken skulle en sådan ändring få till följd att antalet ersättningstagare med ersättning enligt den nya, lägre nivån ökade på bekostnad av antalet ersättningstagare med ersättning enligt den lägsta nivå som tillämpas i dag. Vi skulle troligen få en utökad skara ersättningstagare som är psoriater, men samtidigt en ökning av antalet övriga handikappade med ersättning enligt den lägre nivån. En sådan försämring för de handikappade kan vi inte ställa oss bakom.

Av vad jag nu sagt framgår att vi från utskottsmajoritetens sida inte har funnit belägg för att bedömningen av psoriater sker på andra grunder än för övriga handikappade. Vi menar också att utskottet inte bör göra något generellt uttalande om rätt till handikappersättning för psoriasissjuka. Men jag vill här framhålla att regeringen i februari 1984 gav statens handikappråd i uppdrag att göra en allsidig kartläggning av det ekonomiska stödet till handikappade. För regeringens framtida beredning av frågan pågår alltså nu ett arbete i handikapprådet. Kartläggningen skall gälla såväl stödet från den allmänna försäkringen som statligt och kommunalt stöd, inkl. skattelättnader. Översynen avser alla grupper av handikappade, alltså även psoriasissjuka och diabetiker.

Enligt min mening är det ett viktigt arbete som nu utförs för att vi skall få en klar bild av hur det ekonomiska stödet till de handikappade fungerar och för att man i det arbete som ständigt pågår inom regeringskansliet skall kunna vidta rätt åtgärder.

Mot bakgrund av de skäl jag här redovisat avstyrker utskottet motionerna 619, 1200, yrkande 1, och 1599. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under mom. 1.

Herr talman! Jag skall nu gå över till de övriga två motioner som har behandlats i betänkandet. Båda dessa motioner gäller bidrag till bil till handikappade. Emellertid skiljer sig kraven åt i motionerna. Som Elver Jonsson sade för några dagar sedan kräver han och hans medmotionärer ett bättre bilstöd med bilstödskommitténs förslag som grund.

I vpk:s motion begär man däremot att bilen skall erkännas som tekniskt hjälpmedel till handikappade. Med undantag för Margó Ingvardsson, vpk, är

vi eniga i utskottet när vi i detta betänkande förutsätter att regeringen inom en snar framtid lägger fram förslag om förbättrat bilstöd till handikappade. I avvaktan på ett förslag finner vi ingen anledning att uttala oss för någon av dessa två motioner. Vi menar att det material som behövs finns på departementet och att vi inte nu har anledning att från riksdagens sida ta ställning till dessa två motioner.

Vi hemställer därmed om avslag på motionerna 1589 och 780. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan, mom. 2 och 3.

Jag vill härefter, herr talman, något gå in på de åsikter som Elver Jonsson förde fram här i kammaren i torsdags eftermiddag. Elver Jonsson sade beträffande bilstödet att under den tid som detta ärende behandlats i regeringskansliet har bristerna i stödet förstärkts. Ja, det är till viss del riktigt, Elver Jonsson, därför att under den tid som bilstödskommittén arbetade – över tre år – skedde ingen förbättring av det nuvarande bilstödet, medan regeringen därefter har föreslagit i budgetpropositionen för i år att stödet skall justeras uppåt i avvaktan på att ärendet får en slutlig lösning. Därmed vill jag säga att de siffror som Margó Ingvardsson nämnde i torsdags inte var riktigt överensstämmande med verkligheten.

Man kan hävda att det är en otillräcklig uppräknings, men då skall man ha klart för sig att det har gått flera år sedan en uppräknings skedde och att man får lov att anpassa åtgärderna efter verkligheten. Jag är övertygad om att också denna fråga skall få sin slutliga lösning, men det som Elver Jonsson framförde gällde förhållandena under de borgerliga åren. Elver Jonsson har tidigare talat om – det skriver han även i motionen – att denna fråga har varit aktuell sedan början av 1970-talet. Jag vill då påpeka att det ju har funnits tillfällen för Elver Jonsson närstående partier att vidta åtgärder i ett bra mycket tidigare skede. Dessutom har ju Elver Jonsson själv haft alla möjligheter att påverka tiden för behandlingen av bilstödskommitténs arbete.

Jag vill också ta upp ett utdrag ur Elver Jonssons anförande som jag tycker är i det närmaste oförskämt. Han sade nämligen: "Det är märkligt, men det ser ut som om regeringen enbart har bråttom när det går de handikappade emot." Jag tycker att detta är att ta litet väl stora ord i sin mun, Elver Jonsson har varit ledamot av kammaren under flera år och vet att socialdemokraterna sedan de på nytt fick regeringsmakten har vidtagit en rad åtgärder. Vi har beslutat undanröja karensdagarna, som infördes under den borgerliga tiden. Vi har återställt de tidigare reglerna för beräkning av basbeloppet. Folkpensionens grundnivå har höjts liksom pensionstillskotten till förtidspensionärerna. Handikappersättningen har höjts. Vårdbidraget för handikappade barn har också höjts. Jag skulle kunna räkna upp flera andra åtgärder som vidtagits av socialdemokraterna.

Som jag sagt tidigare i mitt inlägg pågår ett arbete beträffande bilstödet inom regeringskansliet. Elver Jonsson ville att jag skulle tillkännage vad som kommer att tas upp i budgetpropositionen, men det ämnar jag inte göra. Det hör inte till vanligheten att man från riksdagens talarstol aviserar innehållet i budgetpropositionen vid den här tidpunkten. Jag vill avsluta med att säga till

Elver Jonsson att när de ekonomiska förhållandena tillåter det kommer helt säkert ett förbättrat bilstöd att genomföras enligt den utformning förslaget kan få efter den beredning som nu pågår.

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Handikappfrågor

Anf. 52 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Nils Carlshamre och jag har i en motion framhållit det faktum att det för psoriasisjuka är mycket svårare än det är för andra behövande att få del av samhällets stöd i form av handikappersättning. I detta vårt påstående instämmer inte mindre än åtta försäkringskassor. Försäkringskassoförbundet, Svenska psoriasisförbundet och Handikappförbundens centralkommitté (HCK). Vi har tagit fasta på Försäkringskassoförbundets förslag om att dessa problem kan lösas genom att en ny, lägre grad av handikappersättning införs.

Vi har alls inte gått ifrån våra tidigare förslag. Tvärtom har vi funnit en framkomlig väg i och med Försäkringskassoförbundets förslag. Vi tycker att det är bra att man inte behöver särbehandla en speciell grupp. På detta sätt får i stället även diabetikerna och andra grupper det stöd som rätteligen borde tillkomma de människor, som har det svårt och besvärligt. Enligt min mening borde det upplevas som besvärande för Ingegerd Elm, som representerar ett parti som säger sig värna om de svaga och små i samhället, att säga nej till förslaget i fråga. Tror verkligen Ingegerd Elm att HCK och Svenska psoriasisförbundet skulle ha tillstyrkt ett förslag som innebär en försämring för de handikappade? Det är tvärtom så, att det här förslaget innebär en förbättring. Om Ingegerd Elm hade det minsta hum om hur det går till när sådana här bedömningar görs, skulle hon kanske inte yttra sig som hon gjort.

Jag har arbetat med frågor av detta slag i 15 år. Jag tror därför att jag vet vad jag talar om. Det är så, att man först och främst mäter vård- och tillsynsbehovet. Därefter görs en omräkning i kronor. Därtill läggs de reella merutgifterna. På det sättet får man fram de verkliga merkostnaderna. Om man enligt de gamla bestämmelserna har rätt till en bättre handikappersättning, får man självfallet den ersättningen. Ingen behöver uppleva en försämring. I stället blir det en väsentlig förbättring för stora grupper handikappade. Det här är en angelägen fråga.

Herr talman! Jag upprepar mitt tidigare yrkande om bifall till reservation nr 1. Jag hoppas att många av kammarens ledamöter – även ni socialdemokrater – tar tillfället i akt och visar vad solidaritet innebär.

Anf. 53 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! När vi i torsdags diskuterade frågor av detta slag efterlyste jag ett svar från utskottet på frågan om när vi kan förvänta oss förslag i fråga om bilstödet. Ingegerd Elm, som är socialdemokraternas talesman här, ägnar sig åt en genomgång av andra frågor. Men den diskussionen kan vi väl

föra vid något annat tillfälle.

Det var väl litet oförsiktigt att nämna just pensionerna, med tanke på vad som hänt efter valet i det avseendet. Som svar på frågan om när vi kan förvänta oss ett förslag i fråga om bilstödet säger Ingegerd Elm att det inte är vanligt att man svarar på en sådan fråga. Jag trodde i min enfald att det fanns åtminstone någon korrespondens mellan socialdemokraterna i utskottet å ena sidan och kanslihuset å andra sidan. Sedan ett par år tillbaka har man i kanslihuset ett utredningsförslag, men ingenting mera har hänt.

Utskottet talar om en "snar framtid". Men, Ingegerd Elm, hur skall man tolka de orden? Ja, säger Ingegerd Elm, det är detsamma som att säga "så snart de ekonomiska resurserna tillåter". Med tanke på den prioritering som regeringen hittills gjort när det gäller just de handikappade är man naturligtvis rätt så desillusionerad. För ganska precis ett år sedan sade Ingegerd Elm i en debatt i samma ämne som dagens: Är det inte rimligt att låta regeringen få litet arbetsro? Vid det tillfället förelåg remissvaren sedan tre månader tillbaka. Nu har det gått 15 månader, och fortfarande har vi inte fått något förslag. Vi har inte ens fått besked om när ett förslag kan komma.

Vidare anser Ingegerd Elm att det är litet oförsäkrat att vara kritisk mot regeringen. Det är något av ett prinsessan-på-ärten-resonemang. Jag vill upprepa att regeringen har sölat i den här frågan på ett sätt som inte är anständigt för en regering som gör anspråk på att göra insatser för de handikappade.

De brister som finns har förstärkts. Då säger Ingegerd Elm: Ni kunde väl ha gjort någonting förut. Jag menar att vi skall handla nu när det finns färdiga förslag. A la bonne heure, låt dem bli justerade – det kan finnas anledning till det – men låt inte de handikappade vänta och få en allt sämre situation. Den justering som skedde i våras är enbart en anpassning till penningvärdesför-sämringen. Fortfarande gäller att man inte kan ha ett heltidsarbete i lägsta löneklass och få del av bilstödet. Det vore väl ändå ganska rimligt.

Jag vill upprepa att detta är angeläget och att det brådskar. Ingegerd Elm låter bollen rulla tillbaka till mig och säger: Gör någonting själv! Då får jag, herr talman, yrka bifall till motion 1589, där det krävs att regeringen med förtur presenterar förslag för riksdagen i denna fråga.

Anf. 54 MARGÓ INGWARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Som bilstödet fungerar i dag får den handikappade själv svara för alla tunga kostnader för innehav och drift av den egna bilen. Handikappade är som grupp betraktade låginkomsttagare, och handikappade har oftast på grund av sitt handikapp större utgifter än människor utan handikapp. Många handikappade försakar både mat, kläder och annat för att kunna hålla sig med en bil. Det är möjligt att många betraktar det som rent vansinne att man är villig att göra sådana uppoffringar för att kunna hålla sig med egen bil – den egna bilen är ju helt dominerande i den handikappades ekonomi – men att man gör de uppoffringarna beror helt enkelt på att man som handikappad inte har något alternativ om man vill leva ett anständigt liv. Färdtjänsten kan nämligen inte fylla samma behov som kan tillgodoses med

en egen bil – man kan inte utnyttja färdtjänsten på samma sätt som man utnyttjar den egna bilen.

Det är alltså oerhört viktigt för många handikappade att frågan om bilstöd får en lösning. Som det fungerar i dag är det verkligen inte tillfredsställande. Jag visade för en vecka sedan att om man tjänar över 50 000 kr. får man inte ett öre i bilbidrag. Man får bidrag om man tjänar 34 000 kr., men sedan trappas bidraget ner upp till en inkomst på 50 000 kr. Om man har ett låginkomststyrke tjänar man 50 000 kr. och är därmed inte berättigad till bilbidrag.

Bilstödskommitténs förslag har en förtjänst: man utvidgar den grupp som kan få bilbidrag, dvs. man tar bort kravet på yrkesarbete eller studier. Men å andra sidan har man satt inkomstgränserna nästan ännu snävare än i dag, vilket kommer att medföra att den som yrkesarbetar inte kommer att ha möjlighet att få detta bilbidrag.

Jag tycker det är beklagligt att regeringens företrädare här i dag inte vill ta upp en diskussion om hur bilbidraget fungerar och vilka lösningar man kan tänka sig i framtiden, utan bara hänvisar till ett regeringsförslag som skall komma och inte ens kan ge besked om när det skall komma.

Anf. 55 INGEGERD ELM (s) replik:

Herr talman! Jag vill först vända mig till Gullan Lindblad, som avslutade med att säga: Ta nu chansen, socialdemokrater, och visa vad solidaritet innebär! Jag trodde att Gullan Lindblad var mer medveten om vad vårt arbete har inneburit. I talarstolen räknade jag alldeles nyss upp några av de åtgärder som har vidtagits efter det socialdemokratiska regeringstillträdet.

Gullan Lindblad frågar om jag tror att HCK skulle ha tillstyrkt en försämring. HCK har emellertid inte yttrat sig i ärendet rörande handikappersättningens lägre nivå. Synpunkterna har framkommit under remissarbetet. Jag tror mig veta att såväl HCK som DHR skulle vilja diskutera förslaget litet närmare hellre än att enbart tillstyrka det.

Elver Jonsson säger att den uppräknade av gränserna för bilstödet som vi har föreslagit enbart är en anpassning till penningvärdets försämringen, och det är riktigt. Men tidigare gjordes inte ens det, och därför är detta förslag ändå en förbättring.

Vidare säger Elver Jonsson att han i sin enfald trodde att det i november skulle offentliggöras i riksdagen vad budgetpropositionen kommer att innehålla. Jag har varit i riksdagen enbart sedan 1979, så jag kan inte säga om det har varit vanligt tidigare. Jag har emellertid fått uppfattningen att ett sådant offentliggörande inte brukar ske.

Jag vill påpeka för Elver Jonsson, att för ungefär en och en halv timme sedan stod Björn Molin i talarstolen och sade följande till Sveriges finansminister: Vi skulle önska mer av nedskärningar i de offentliga utgifterna. Det var naturligtvis lämpligt att säga det vid det tillfället, men en och en halv timme senare är det fullt acceptabelt att ställa krav på ytterligare reformer.

Margó Ingvardsson kritiserade bilstödskommitténs betänkande. Jag vill då

påpeka att det rådde full enighet i bilstödskommittén, även om det sedan har kommit remissutlåtanden från handikapporganisationerna som säger någonting annat.

Anf. 56 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Ingegerd Elm och jag kan naturligtvis ta upp en mer allsidig debatt om den s. k. välfärdspolitiken, men nu diskuterar vi en specifik fråga, nämligen hur vi skall förbättra stödet till de handikappade. Jag noterar att socialdemokraterna i utskottet inte ställer upp. Ni kryper bakom en utredning, som egentligen inte är någon utredning utan fastmer en allsidig kartläggning som skall utföras genom statens handikappråds försorg. Det är gott och väl, men det är inte ens sagt att denna kartläggning utmynnar i något förslag. Hur som helst brukar utredningar ta tid, och det här är en viktig och brådskande angelägenhet.

Frågan om eventuellt ytterligare nivåer inom handikappersättningen har tidigare diskuterats, och jag vet att de handikappade och även representanter för deras organisationer har uttalat att detta skulle vara en framkomlig väg. De vet att detta kommer att förbättra möjligheterna för stora handikappgrupper att verkligen få det stöd, som de behöver. De tillhör de människor som har det svårast i samhället.

Anf. 57 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Ingegerd Elm undrade om det var vanligt att riksdagsmän ett par månader i förväg anmälde budgetpropositionens innehåll. Nej, det är naturligtvis inte så vanligt att göra det. Men nu är det inte fråga om en vanlig utan om en högst ovanlig situation. I två och ett halvt år har det i kanslihuset legat en uppmaning: Kom med ett förslag till förenklat och förbättrat bilstöd! I två år har vår socialminister Sten Andersson haft detta förslag. I 15 månader har han haft remissinstansernas synpunkter. Fortfarande har regeringen inte gjort någonting. Nog är situationen ovanlig.

Ingegerd Elm sade att en partikamrat till mig för någon timme sedan talade om att vi behöver spara. Det är naturligtvis det som är poängen, att kunna göra någonting bl. a. för de handikappade genom att spara på en del offentliga utgifter. Det är just de handikappade som åtminstone vi i folkpartiet vill prioritera. Därför gäller det att göra båda sakerna.

Det beslut som Ingegerd Elm var med om att fatta för bara några minuter sedan innebär att bensinskatten ökar med bortemot 40 %. Det är klart att det också kommer att drabba de handikappade. Men det gavs ingen särskild kompensation för det. Det enda besked de handikappade fått är att de inom en snar framtid kan vänta sig ett förslag. Men när det förslaget kommer kan inte socialdemokraterna ge det minsta besked om. Därför måste riksdagen ånyo upprepa sin maning till regeringen: Utforma med förtur ett förslag och kom till riksdagen så att vi kan ta beslut i denna angelägna fråga!

Förundras inte över att vi som har arbetat några år med denna fråga börjar bli otåliga. Det får faktiskt socialdemokraterna tåla att höra. Frågan är för angelägen för att vi skall kunna lägga ner vår talan.

Upplysningen om att detta förslag kommer när ekonomin tillåter är naturligtvis ett mycket passivt och defensivt besked. Även om man godtar det beskedet från Ingegerd Elm vill jag säga att ett bra bilstöd till handikappade också är samhällsekonomiskt positivt. Det är inte bara utgifter, det är också intäkter då man slipper andra utgifter. Det handlar ytterst om att prioritera de grupper som har det besvärligt. Handikappade behöver ett bra bilstöd.

Anf. 58 MARGÓ INGVARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Om bilstödsutredningen har lagt fram ett enligt förslag eller ej kanske är mindre intressant i just den här frågan. Däremot vore det utomordentligt intressant att höra vad regeringens företrädare anser om det förslag som bilstödskommittén har lagt fram och vad de anser om vpk:s förslag. Vi menar att bilstödskommitténs förslag är dåligt på många punkter. Vi har lagt fram ett alternativt förslag.

Vid beräkningarna av kostnaderna för det förslaget har vi utgått från samma grupp som bilstödskommittén anger, innebärande att det skulle bli ungefär 14 900 personer som är berättigade till bilstöd. Därefter har vi gjort våra beräkningar och har med vårt förslag kommit fram till ungefär samma summa som bilstödskommittén. Det vore alltså intressant att höra vad socialdemokraterna tycker om dessa olika saker.

Det hade också varit intressant att i dag få föra en principiell diskussion om huruvida man skall se bilen som ett tekniskt hjälpmedel eller inte. Men socialdemokraterna vill inte ta upp den diskussionen, utan de hänvisar bara till ett förslag som skall komma. Men när förslaget skall komma kan socialdemokraterna inte heller ge något besked om. Det är en fråga som det också hade varit av stort intresse att få svar på här i dag.

Anf. 59 INGEGERD ELM (s) replik:

Herr talman! Jag vill först säga till Margó Ingvardsson att det är fel att vi inte vill ha en diskussion; men det är lämpligare att diskutera frågan när vi har en proposition att ta ställning till. Jag tycker inte att det finns någon anledning att föregripa den behandling av ärendet som pågår och där alla de åsikter som kommit fram genom såväl betänkanderemissen som den remissutskottet nu har tagit in finns med.

Elver Jonsson påstår att jag är passiv när jag uttalar att vi måste ta hänsyn till den ekonomiska ställningen i landet när vi genomför reformer. Det är möjligt att Elver Jonsson tycker att det är passivt att ta hänsyn till den ekonomiska verkligheten. Jag tycker nog snarare att det är ganska bra att se till att vi har en ekonomisk politik i vårt land som ger oss möjligheter att fortsätta reformarbetet.

Jag inledde mitt anförande med att tala om det fortsatta reformarbetet på handikappområdet. Jag är klart medveten om att det pågår ett fortsatt arbete. Jag tycker att denna kartläggning är värdefull. Det är värdefullt att ha en fast grund att stå på, Gullan Lindblad, och det brukar moderaterna ofta förespråka. Jag tycker därför att Gullan Lindblad är litet inkonsekvent i dag. Jag slutar alltså med att säga att jag tycker att det är värdefullt att vi har en

fast ekonomisk politik i Sverige, så att vi har en grund att stå på när vi fortsätter vårt reformarbete.

Andre vice talmannen anmälde att Elver Jonsson, Margó Ingvardsson och Gullan Lindblad anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 60 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande 1984/85:2 behandlas bl. a. motion 1200, yrkande 1, av Maj-Lis Landberg och mig.

Vi motionärer anser att handikappersättning bör utgå till de kroniskt psoriasis sjuka på grund av de höga kostnaderna för bl. a. inköp av ljusanläggning.

Handikappinstitutet har rekommenderat landstingen att inköpa UVB-lampor som hjälpmedel för handikappade vid diagnosen psoriasis vulgaris, då hudsjukdomen är så omfattande att den utgör ett påtagligt problem. I praktiken innebär det att patienten kan få låna lampan under exempelvis en tvåmånadersperiod. Dessutom är detta en rekommendation till de suveräna landstingen. Men man vet redan nu, att det finns landsting som inte köper in dessa lampor. Därför blir det olika behandling av psoriatikerna beroende på vilket landsting de tillhör, och det är inte rättvist mot denna grupp.

Vi motionärer föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande åtgärder för att de psoriasis sjukas kostnader i samband med sjukdomen skall minskas.

Herr talman! Jag kommer därför att rösta på reservation 1 i socialförsäkringsutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om socialförsäkringsutskottets betänkande 3.)

Anf. 61 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera socialförsäkringsutskottets betänkande 3 om rehabiliteringsfrågor.

Rehabiliteringsfrågor

Anf. 62 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande 3 behandlar ett stort antal motioner i rehabiliteringsfrågor.

Vi moderater har liksom tidigare år motionerat om en komplettering av socialtjänstlagen, som skulle ge möjligheter för socialnämnd eller anhöriga att förvalta missbrukares socialförsäkringsmedel liksom fallet var innan riksdagen vid 1981/82 års riksmöte antog den nya lagen om vård av missbrukare i vissa fall, LVM. De ändringar av lagen om allmän försäkring som genomfördes gav visserligen försäkringskassan rätt att betala ut

pensionsförmåner till annan än pensionstagare, om denne är ur stånd att själv ha hand om pensionen. Detta är dock en väsentlig skillnad jämfört med tidigare, då nykterhetsnämnd, socialnämnd eller styrelse för vårdanstalt kunde göra en ansökan härom. Försäkringskassan har naturligtvis inte alls den personkännedom i dessa missbruksärenden som en social myndighet eller institution har.

Genom kontakter med min egen försäkringskassa i Värmlands län vet jag att det numera rör sig om ett ytterst litet fåtal ärenden där man kan innehålla pensionsmedel. Kassans personal uttrycker också förhoppningen att det blir en lagändring och tillbakagång till tidigare system.

Ur rehabiliterande synpunkt anser vi att lagändringen var olycklig. Har man arbetat i praktisk socialvård har man alldeles klart för sig att det var ett bra system när socialförvaltningen kunde så att säga portionera ut medel för det personliga uppehållet under någon dag eller någon vecka. Med nuvarande system kan alkohol- eller narkotikamissbrukare få ett avsevärt belopp på en gång, t. ex. pensionsmedel för en månad, och det händer tyvärr inte sällan att de använder dessa pengar till att köpa alkohol eller narkotika för.

Utskottet har tidigare avstyrkt våra motioner, och majoriteten har då hänvisat till att ändringen när det gällde utbetalning av socialförsäkringsförmåner baserades på ett enhälligt förslag från socialberedningen. Nu hänvisar utskottsmajoriteten till att socialberedningen har gjort en genomgång av missbruksvården och att resultatet av detta arbete väntas föreligga inom kort.

Vi moderater anser att en lagändring bör komma till stånd nu och att detta bör ges regeringen till känna. Därmed tillgodoses även förslagen i motion 398.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till den moderata reservationen nr 1.

Jag vill också beröra ytterligare ett par motioner samt rehabiliteringsfrågor i ett något vidare begrepp.

Bland de aktuella motionerna finns en av Görel Bohlin och mig, där vi föreslår ändring i lagen om allmän försäkring så att ersättning för resor till och från arbetet kan utges som ett alternativ till sjukpenning. En snarlik motion föreligger också från folkpartiledamöter, och liknande motioner har även tidigare behandlats i utskottet.

Vi motionärer anser att det ur rehabiliteringssynpunkt borde vara värdefullt, om försäkringskassan kunde ges möjlighet att bevilja ersättning för kostnader för resa till och från arbetet i stället för att som nu betala ut sjukpenning. En person som har skadat de nedre extremiteterna kunde exempelvis mycket väl sköta sitt arbete i stället för att gå helt sjukskriven i hemmet, om han eller hon fick reseersättning. Vederbörande skulle då slippa vara borta från arbetet och vissa besparingar – kanske inte så obetydliga – kunde göras inom sjukförsäkringen.

Utskottet har f. n. inte velat biträda våra förslag, då de anses medföra en ganska genomgripande förändring av regelsystemet. Utskottet hänvisar emellertid till den av socialministern aviserade översynen av sjukförsäkringen, som avser att ge denna en mera aktiv roll i rehabiliteringsarbetet. Den

utredningen borde ha tillkommit för länge sedan.

Vi förutsätter nu att dessa motioner liksom flera av de övriga motioner som berörs i betänkandet kan bli föremål för denna angelägna översyn.

När det gäller den kommande rehabiliteringsutredningen är det många viktiga frågor som där bör upptas till behandling.

Frågan om rehabilitering av handikappade rör en bland de mest angelägna åtgärderna på det sociala området. Det handlar främst om att ge människor, ofta unga människor, en tillvaro med aktivitet och innehåll i stället för passivering och förtidspensionering. Frågan har emellertid också en ekonomisk sida. Att förtidspensionera en 16-åring i dag torde kosta samhället ca 3 milj. kr. Allt talar således för en aktiv rehabilitering.

Jag vill erinra om att vi moderater i en partimotion, 1981/82:2038, begärde ett förslag till handlings- och åtgärdsprogram, där försäkringskassorna skulle ges en ledande roll i rehabiliteringsarbetet. Vi menade att försäkringskassorna, som administrerar och betalar ut medel från den allmänna försäkringen och som redan i dag har ett rehabiliterande ansvar, borde få ett utökad sådant ansvar och ges en mera aktiv, samordnande roll i rehabiliteringsarbetet. Varje sjukskriven bör enligt vår mening ha en kontaktperson vid försäkringskassan som håller i ärendet och ser till, att vårdkedjan inte bryts och att en aktiv rehabilitering verkligen sker – allt i akt och mening att nedbringa antalet förtidspensionärer till ungefär hälften på ca 10 års sikt. Tyvärr bifölls inte vår motion, men nu har det gått några år, och socialministern tycks ha anammat våra förslag. Åtminstone sade han så när vi nyligen träffades vid en handikappdebatt i Jönköping.

I den kommande rehabiliteringsutredningen bör även frågor rörande en mera flexibel sjukskrivning tas upp till prövning. Detsamma gäller sjukdomsbegreppet, som flera gånger har diskuterats i denna kammare och som sannerligen inte är något entydigt begrepp. Bl. a. har frågan om sjukskrivning vid abort, sterilisering och kejsarsnitt varit uppe till diskussion liksom frågan om rätt till sjukpenning vid graviditet. Men andra gränsdragningsfrågor finns. Det måste sägas att försäkringskassorna hittills tyvärr har gjort en ganska stelbent bedömning i dessa ärenden, även om en viss uppmjukning skett de senaste åren.

Frågan om en rehabiliteringslön i stället för sjukbidrag eller förtidspension bör också prövas i den kommande utredningen.

Socialförsäkringsutskottet ansåg i sitt betänkande 1980/81:18 att en snar översyn borde ske av sjukdomsbegreppet, och detta gavs regeringen till känna. Sjukpenningkommittén ansåg i sitt betänkande SOU 1983:48 att en förbättrad möjlighet till en snabbare rehabilitering borde åstadkommas och att en översyn av sjukdomsbegreppet borde göras. Kommittén ville, och här citerar jag ur betänkandet, ”framhålla det angelägna i att dessa frågor får en snar lösning och – – – allmänt uttalat sitt stöd för den mera flexibla tillämpning av begreppet nedsättning av arbetsförmågan som tolkas in i den nuvarande rättsutvecklingen”.

Med det sagda vill jag, herr talman, understryka att det verkligen är på tiden att en rehabiliteringsutredning kommer till stånd, och att den bör bli

vägledande för den allmänna socialförsäkringens framtida utformning.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan i övrigt.

Anf. 63 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! I det betänkande rörande rehabiliteringsfrågor som nu behandlas finns elva motioner som berör flera olika verksamhetsområden i det svenska samhällslivet. De omfattar krav på förändringar i lagar och regelsystem som – enligt vad man anser – inte ger alla människor delaktighet av samhällsstödet.

Andra motionskrav vill tillgodose förbättringar för att påskynda rehabilitering och återgång till arbetslivet.

Nu är ju arbetsgången sådan i utskottsarbetet att man inte annat än undantagsvis föregriper beslut, om det föreligger utredningsbetänkanden som remissbehandlas eller som bereds i regeringskansliet. I de flesta fallen nöjer man sig med att artigt avstyrka motioner under hänvisning till att de behandlas i någon utredning. När det gäller den motion jag tänker yrka bifall till och reservation 2 i betänkandet är förhållandet nästan sådant, att det hela skulle ha kunnat passera utan reservation. Men jag skall närmare förklara varför vi centerpartister tycker det är viktigt att uttala vårt stöd för motionen. Vård av anhöriga ingår som en alltmera viktig del i den vårdstruktur som är under uppbyggnad. Den insats som anhöriga kan göra är oftast den viktigaste medmänskliga länken i vårdkedjan. Att den dessutom är billig ur ekonomisk synpunkt borde vara ytterligare ett incitament för att utveckla dessa vårdformer. Jag är dock inte så blåögd att jag tror att man via anhängvård kan avlasta sjukvårdshuvudmännen deras huvudansvar för vårdinnehållet. Lämpliga hjälpmedel och lämplig utrustning samt stödjande utbildning måste ställas till förfogande i den utsträckning detta behövs.

Att avlastning kan ske genom kortare eller längre tids vistelse för rehabilitering på vårdcentral eller sjukhus för den vårdade patienten är också viktigt. Utmärkta exempel på väl fungerande vård av detta slag finns bl. a. i Hudiksvall och i Klockargården på Öland.

Vid andra tillfällen då det behövs vård – det kan handla om barn med cancer eller om andra mera akuta livshotande sjukdomstillstånd hos nära anhöriga – finns det en strävan inom sjukvården att ge denna terminalvård i hemmet. Här krävs helt naturligt att anhöriga kan göra en insats och har ekonomiska möjligheter att ta detta vårdansvar. Möjlighet till tjänstledighet och någon form av ersättning för inkomstbortfall skulle lösa detta problem.

I det förslag som lämnats av anhörigkommittén och som nu behandlas i regeringskansliet saknas dock stöd från majoriteten för en sådan reform, och utsikterna är väl synnerligen små att den föreslagna reformen skall kunna bli verklighet. I utredningen reserverade sig centerpartiets representant till förmån för ett förslag som liknar det som lagts fram av Kersti Johansson och Ulla Ekelund i motion 539.

Till följd av detta ansåg vi centerpartister i socialförsäkringsutskottet att vi borde reservera oss för att tydligt visa var vi står i detta ärende. Det finns naturligtvis många skäl utöver dem jag redovisat som stärker oss i vår

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Rehabiliterings-
frågor*

uppfattning rörande betydelsen av att vi öppnar möjligheten till ersättningsberättigade vårdinsatser av anhöriga.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 2 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 3 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 64 MARGÓ INGVARSSON (vpk):

Herr talman! I vårt land är det en vedertagen princip att arbete ger inkomst. Den som av olika skäl inte vill arbeta får också ta konsekvensen att leva på en betydligt lägre inkomst. Undantaget från denna allmänna princip är de människor som av olika skäl inte kan arbeta, exempelvis på grund av sjukdom, handikapp och ålder.

Men den som inte kan få arbete eller som inte kan söka arbete på grund av brist på barnomsorg får en ekonomisk situation som liknar den som man skulle ha fått om man vägrade att arbeta. Det finns många tillfällen då vårt socialförsäkringssystem inte täcker inkomstbortfallet. Då återstår bara socialhjälp – och därmed alltså en situation som i mycket liknar den man får om man vägrar att arbeta.

Arbetslöshetsförsäkringen har också stora brister. Utförsäkringen medför att den inte ger någon längre trygghet. I det arbetsmarknadsläge vi har i dag är det få ungdomar och nytillträdande kvinnor som har kunnat kvalificera sig för KAS.

Sjukförsäkringen ger heller ingen fullständig trygghet vid sjukdom. Om man på grund av skada eller sjukdom inte kan arbeta i sitt ordinarie arbete men bedöms arbetsför inom ett annat område utgår inte sjukpenning eller sjukbidrag, oavsett om situationen på arbetsmarknaden medför att det inte finns några andra arbeten.

Så länge dessa och andra brister finns i försäkringssystemet kommer fler människor än i dag att hänvisas till att leva på socialbidrag. Bristerna i socialförsäkringssystemet stjälpes över problemen på socialtjänsten.

I vpk är vi medvetna om att socialpolitiska reformer endast mildrar effekterna av rådande ekonomiska politik. Men samtidigt inser vi att det är helt nödvändigt att förbättra levnadsförhållandena för stora grupper i samhället. Annars riskerar vi att klassklyftorna och den sociala utslagningen ökar ännu snabbare än hittills.

Givetvis kan vi plussa på litet här och där inom systemet där de största bristerna finns. Men systemet är redan i dag mycket svårt att överblicka för den enskilde, och byråkratin är ganska omfattande när det gäller socialförsäkringssystemet. Det är därför bättre om vi får ett enhetligt socialförsäkringssystem, finansierat över statsbudgeten, som ger oss en grundgaranti vid alla former av inkomstbortfall. Ett sådant system minskar byråkratin och socialhjälpbehoven, och det har ytterligare en stor fördel: det minskar förödmjukelserna för många i samhället.

Utskottet avstyrker vårt förslag om en allmän socialförsäkring med motiveringen att riksdagen vid behandlingen av betänkande SFU 1982/83:14 fastlagt en målsättning för en allmän socialförsäkring. Efter att ha tagit del av detta betänkande står det klart att den då av riksdagen fastlagda målsättning-

en inte helt överensstämmer med vpk:s målsättning. I betänkandet fastslås att det inte är aktuellt med ett generellt system där människorna garanteras en viss minimitrygghet. Utredningsarbetet som föregått propositionen har visat det orealistiska i denna tanke, heter det i det utskottsbetänkandet.

Utredningsarbetet som åsyftas måste vara socialpolitiska samordningsutredningen som lade fram sitt förslag i januari 1980. Om detta är riktigt bygger antagandena på förhållanden som rådde under 1970-talet. Därefter har som bekant en del förändrats.

Antalet sysselsatta har minskat med ca 6 000 personer från 1980 till 1983. Under samma period ökade den öppna arbetslösheten med 67 000 personer, varav 19 000 ungdomar under 25 år. Antalet personer som var föremål för olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökade med 40 000. Den faktiska arbetslösheten ökade med över 100 000. Arbetslöshetens längd ökade också kraftigt efter 1980, från i genomsnitt 16 till 21 veckor. Varje år har tiotusentals människor blivit utförsäkrade ur arbetslöshetsförsäkringen och mist rätten till arbetslöshetsersättning. Under 1980-talet har hittills årligen över en halv miljon människor beviljats socialbidrag för att klara sin ekonomi. Antalet personer som ansett sig behöva och som ansökt om stöd är långt fler. Om de sociala myndigheterna följt exempelvis konsumentverkets normer för existensminimum, skulle säkert dubbelt så många ha fått socialbidrag.

Vi hävdar, herr talman, att vårt förslag i denna motion inte är tillgodosett genom tidigare utredningar, eftersom vi menar att situationen i landet har förändrats under 1980-talet. Man kan inte bygga ett avslag på utredningar som gjordes på 1970-talet, då det rådde ett annat förhållande i landet.

Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 4.

I motion 774 av Bengt Lindqvist begärs en översyn av reglerna för sjukpenning och förtidspension. Motionären efterlyser en ytterligare nivå, vilket skulle ge en positiv effekt inte minst ur rehabiliteringssynpunkt. Enligt utskottets mening kan denna fråga rymmas inom den av socialministern aviserade rehabiliteringsutredningen, och därför anses inte någon åtgärd från riksdagen behövlig.

Jag har nu lärt mig att det finns vissa nyanser i utskottens skrivningar. Det är inte alltid så lätt att upptäcka detta, men jag tror, att när utskottet skriver att man förutsätter att något skall ingå i en kommande utredning, är det en skrivning som förpliktigar till något. I detta fall, när det gäller Bengt Lindqvists motion, skriver utskottet att denna fråga enligt utskottets mening kan rymmas inom den av socialministern aviserade rehabiliteringsutredningen. Det tycker jag är en skrivning som är till intet förpliktande.

Vi tycker alltså att det är alldeles för vagt formulerat och föreslår därför att motionärens krav får utformningen av ett direktiv till den kommande rehabiliteringsutredningen, såsom vi uttryckt i reservation 3, som jag härmed yrkar bifall till.

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

Rehabiliterings-
frågor

Onsdagen den
28 november 1984

*Rehabiliterings-
frågor*

Anf. 65 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag har tillsammans med Kenth Skårvik i motion 1201 föreslagit att sjukpenning skall kunna bytas ut mot resebidrag för personer som drabbas av olycksfall. Det gäller personer som om de nyttjar exempelvis taxi kan fullgöra sitt arbete trots skadan. Det kan gälla en person som är sjukskriven på grund av t. ex. en skadad fot och därför inte själv kan ta sig till sitt arbete.

För den olycksdrabbade, för samhället och för arbetsgivaren är det en vinst om den olycksfallsdrabbade kan vara kvar på sitt arbete. Många gånger kan det vara psykiskt påfrestande att sitta hemma och vara sjukskriven när man vet att man i och för sig trots skadan kan fullgöra sina arbetsuppgifter.

Den läkare som är ansvarig för sjukskrivningen borde ges möjlighet att bedöma om sjukpenning skall utgå, eller om det är lämpligare att personen i stället får nyttja färdtjänst eller taxi.

Jag är medveten om att detta synsätt medför ändringar i gällande regler.

Utskottet har sett positivt på motionsyrkandet, och det är tillfredsställande. Man hänvisar till att frågan kommer att behandlas i en av socialministern aviserad översyn av rehabiliteringsreglerna.

Jag har begärt ordet för att uttrycka förhoppningen att denna översyn kommer till stånd snarast och för att ytterligare understryka angelägenheten av att det verkligen händer någonting. Förändringar enligt motionsförslaget kan innebära besparingar, och ett genomförande skulle ha stor betydelse såväl för den som drabbas av olycksfallet som för arbetsgivaren. Jag har förutom vad jag nu har anfört ingen erinran mot ställningstagandet i utskottets hemställan.

Herr talman! Jag konstaterar till slut att beredningstiden kan bli lång. Vi hörde det vid diskussionen om föregående betänkande. Dessa frågor bör behandlas med förtur.

Anf. 66 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottet behandlar i betänkande 3 ett antal motioner som rör rehabiliteringsområdet. Utskottet nämner att socialministern i budgetpropositionen förutskickat, att en utredning skall tillsättas för att se över vissa grundläggande regler inom sjukförsäkringen i syfte att ge försäkringen en mer aktiv roll i både det sjukdomsförebyggande och det rehabiliterande arbetet. Därvid skall även vissa resursfrågor avseende rehabiliteringsinsatserna ses över. En bättre samordning måste komma till stånd mellan de olika myndigheter som har ansvar för rehabiliteringen. Utredningen bör vid utarbetandet av förslaget beakta detta.

Enligt regeringens mening skall rehabiliteringsfrågorna nu ägnas stor uppmärksamhet. Inom socialdepartementet håller man just på med att utforma direktiv för utredningsarbetet, som därmed kan sätta i gång ganska snart.

Bengt Lindqvists motion 774, vari han begär en ändring av reglerna för att möjliggöra ytterligare en ersättningsnivå för sjukpenning och förtidspension, berör detta område. Enligt utskottets mening – vilket också sägs i betänkan-

det – rymt Bengt Lindqvists motion inom ramen för den aviserade rehabiliteringsutredningen. Jag vill också till Margó Ingvardsson säga att hon kan räkna med att Bengt Lindqvists motion kommer att behandlas av denna utredning. Vi finner det därför onödigt att riksdagen i enlighet med vpk:s reservation 3 ger särskilda riktlinjer i den frågan.

Gullan Lindblad säger att denna utredning borde ha kommit till stånd för länge sedan. Det tycker jag också. Den borde ha tillsatts under 1970-talet, men då var det inte aktuellt med en utredning. Nu har socialministern tagit det här initiativet. Det tycker jag är värdefullt, för detta är naturligtvis en ytterst angelägen fråga för många försäkrade.

Beträffande avsnittet om ledighet och ersättning för vård av anhörig har detta spörsmål utretts av anhörigvårdskommittén, som framlade ett slutbetänkande i fjol. I detta föreslås en rätt till ledighet från arbetet för vård av anhörig i vissa fall. Av samhällsekonomiska skäl har kommittén inte ansett att det finns förutsättningar att nu föreslå någon rätt till ersättning från socialförsäkringen.

Kommitténs förslag har remissbehandlats och är i vanlig ordning föremål för beredning inom socialdepartementet. Utskottet menar att denna beredning bör avvaktas innan man går vidare.

Centerns ledamöter i utskottet tycker däremot att regeringen bör komplettera kommitténs förslag om rätt till ledighet med förslag om rätt till ersättning. Man menar tydligen inom centerpartiet att det nu finns ekonomiska förutsättningar för staten att skapa denna möjlighet.

I och för sig kan det finnas skäl för att ersättning under kortare vårdperioder skulle kunna utgå från den allmänna försäkringen, men vi tycker inte att det ekonomiska läget ännu tillåter att man fattar ett beslut om en sådan utvidgning av socialförsäkringen. Därför avvisar en mycket bred utskottsmajoritet centerns krav på denna punkt.

Moderaterna har lämnat en reservation. I övrigt har de anslutit sig till utskottets betänkande. Moderaternas reservation berör förvaltning av missbrukares socialförsäkringsförmåner. Som Gullan Lindblad väl vet ingår denna fråga i socialberedningens arbete. Man har där att göra en genomgång av missbruksvården i landet och därmed också se på förmånerna. Enligt vad som meddelades vid utskottsbehandlingen kommer resultatet av beredningens arbete att presenteras inom kort. Utskottet, bortsett från moderaterna, vidhåller sin inställning att resultatet av detta arbete bör avvaktas innan man går vidare. Det är den ordning som vi har och som moderaterna bör respektera. Man är alltså i slutskedet av utredningsarbetet. Då tycker jag att det är onödigt att lämna en sådan här reservation. Man får naturligtvis avvakta utredningen och se vad den kommer med för förslag och sedan avvakta beredningen. Det är, som sagt, den ordning som vi har och som jag tycker bör respekteras.

Till sist några ord om Margó Ingvardssons reservation 4 om att regeringen bör låta utreda förutsättningarna för införandet av en allmän socialförsäkring, finansierad över statsbudgeten. Det här skulle, som många förstår, bli en oerhört kostsam reform, om den genomfördes. Jag vill påminna om att

riksdagen tidigare behandlat denna fråga med anledning av en proposition om samordningsfrågor inom det socialpolitiska bidragssystemet. Vi sade vid det tillfället att det är oerhört viktigt med en bättre samordning mellan olika förmåner. Det är naturligtvis riktigt. Man ansåg också att det kommande arbetet bör syfta till ett successivt genomförande av en allmän socialförsäkring. Riksdagen har alltså fattat ett principbeslut om en allmän socialförsäkring. Vi får naturligtvis arbeta i den riktningen. Beslutet fattades med en mycket stor majoritet. Om jag inte minns fel ställde sig också vpk bakom principbeslutet om att arbeta för en allmän socialförsäkring. Som jag sade tidigare är det en kostsam reform och får naturligtvis genomföras efter hand och när de ekonomiska möjligheterna tillåter det.

Vi tycker att det är tämligen onödigt att på nytt sätta i gång med en utredning. Riksdagen har fattat ett principbeslut. Det kan tänkas att vpk har en något avvikande mening och vill ha en annan modell. Men en bred majoritet har tagit detta principbeslut, och vi arbetar i den riktningen. Jag är övertygad om att det blir bra när vi kommer till slutet.

Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande 3.

Anf. 67 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu uppsatts om detta plenums fortsättning kl. 19.30 i dag efter sedvanligt middagsuppehåll.

Anf. 68 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Resultatet av socialberedningens arbete presenteras inom kort, säger Börje Nilsson. Ja, det är tur för er i utskottsmajoriteten att ni alltid har någon utredning att krypa bakom. Vi har återkommit med vår motion och vår reservation under ett antal år, och vi väntar faktiskt på att det skall bli något resultat.

Börje Nilsson tycker att det är onödigt att avge en reservation. Vi tycker att detta är en viktig fråga. Det händer ju ingenting, och åren går. Under tiden är det många missbrukare som tyvärr inte kan handha egna pensionsmedel eller andra socialförsäkringsmedel utan i stället använder dem till fortsatt missbruk. Vi vill att något skall hända omgående, och jag hoppas att socialberedningens arbete leder till något positivt på denna punkt. Men tyvärr misströstar jag, Börje Nilsson.

Anf. 69 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som Börje Nilsson säger att detta är föremål för beredning i regeringskansliet. Jag tror att vi behöver skicka med en lapp också dit när det gäller betydelsen av att man ser över behovet av anhörigvård.

Samhällsekonomiskt är det totalt sett lönsamt att låta människor i livets slutskede vårdas i hemmiljö, om man ser till de stora kostnader som sjukhusvården för med sig. Därför borde det på sikt vara en samhällsekonomisk besparing att se till att det skapas ytterligare möjligheter för människor

att vårda anhöriga i hemmiljö. Att det sedan i många fall är ett betydligt humanare och värdigare sätt att vårdas gör att kravet ytterligare kan understrykas. Jag tror att det är alldeles riktigt, som vi säger i vår reservation, att detta bör tas med vid bedömningen. Detta är skälet till att vi har reserverat oss i denna fråga.

Anf. 70 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Från vpk:s sida begär vi inte att vi omedelbart skall få en allmän socialförsäkring införd. Vi begär en utredning om förutsättningarna för införande av en sådan allmän socialförsäkring. Vi menar att de utredningar som gjordes på 1970-talet inte är till fyllest, eftersom det har hänt så mycket sedan dess. Bl. a. pekar jag på hur arbetslösheten har ökat, hur människor har blivit utförsäkrade från arbetslöshetsförsäkringen, antalet socialhjälpstagare ökar, osv. Det råder helt andra förhållanden i samhället i dag än det gjorde på 1970-talet. Om detta skulle medföra så stora kostnader är väl svårt att säga när vi inte har fått se någon utredning som visar vilka kostnader samhället har i dag för arbetslösheten vilka ger utslag när det gäller socialhjälp, osv. Det är därför mycket svårt att föra en debatt om vad de faktiska kostnaderna för vårt förslag skulle bli.

I vår reservation begär vi endast en utredning som skulle belysa förutsättningarna för en allmän socialförsäkring.

Börje Nilsson slutade med att uttala en from förhoppning om att det skulle bli bra i slutet. Det låter ju mycket trevligt och vänligt. Men tyvärr, herr talman, kan jag inte hysa samma förhoppningar som Börje Nilsson när det gäller regeringens vilja att ta itu med den här frågan. Därför kvarstår mitt yrkande om bifall till reservation 4 i detta betänkande.

Anf. 71 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! I betänkandet redovisas inte några större meningsskiljaktigheter mellan utskottets majoritet och reservanterna. Jag kan inte finna att man tar upp något nytt i reservationerna. Det är antingen så att de frågor som berörs i reservationerna behandlas i pågående utredningar eller också – det gäller t. ex. rehabiliteringen – kommer en utredning att tillsättas.

Naturligtvis är dessa frågor mycket svåra. Att det tar sin tid att ta ställning till dem måste därför respekteras. Men jag kan, som sagt, inte finna att det råder några större skillnader, och jag tycker därför att en del av reservationerna är tämligen onödiga. Man borde ha kunnat ansluta sig till utskottets skrivning.

Något annorlunda förhåller det sig med reservation 2 från centerpartiet, där man föreslår ersättning via socialförsäkringen för vård av anhörig. Stödformer för detta saknas emellertid inte i dag. Det finns t. ex. vårdbidrag till föräldrar för vård av handikappat barn, handikappersättning och hemsjukvårdsbidrag via landstinget. Jag är medveten om att det när det gäller anhörigvården behövs en komplettering med bidrag via socialförsäkringen, men detta får ske när samhällsekonomin har förbättrats ytterligare.

Det beteende som visats här under eftermiddagen är litet märkligt.

Ledande centerpartister och även andra har kritiserat regeringspartiet för att inte spara tillräckligt och för att inte minska budgetunderskottet ytterligare. Men samtidigt framförs krav på mycket kraftiga utgiftsökningar. Jag tycker inte att detta vittnar om något större ansvar i det politiska handlandet.

Frågan om anhörigvården är som sagt mycket viktig, men det är också viktigt för hela välfärden i samhället att vi har en trygg ekonomi, eftersom en sådan är förutsättningen för att vi skall kunna arbeta vidare.

Beträffande Margó Ingvardssons krav på en utredning om en allmän socialförsäkring vill jag hänvisa till att riksdagen här har fattat ett principbeslut. Det innebär ett omfattande arbete, där man måste undersöka olika områden. Detta kommer naturligtvis att ske, och jag tror därför att det är onödigt att tillsätta ytterligare en utredning. Riksdagen har lagt fast vilken kurs vi skall hålla, och vi måste arbeta efter denna och genomföra en allmän socialförsäkring i den takt ekonomin tillåter.

Anf. 72 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag känner till de stödåtgärder som finns att tillgå när det gäller anhörigvården, men nackdelen med dem är att de innebär långa handläggningstider och att de är reserverade för bestämda vårduppgifter. Vad vi efterlyser är möjligheter till stöd då anhöriga drabbas av akuta sjukdomstillstånd av allvarlig karaktär, så att dessa kan få vård i hemmet.

Det finns möjlighet att omfördela. Vi har enormt stora anslag till sjukförsäkringssystemet, och anhörigvården skulle enligt beräkningarna kosta ca 30 miljoner per år. Genom omfördelningar borde man kunna skapa utrymme för det stöd vi efterlyser. Jag hoppas att ansträngningar görs i den riktningen. Jag är tacksam för att Börje Nilsson ställer sig bakom detta och inser att det finns ett stort behov av att sätta in hjälpåtgärder i de här fallen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2

Mom. 1 (rätt till handikappersättning)

Utskottets hemställan bifölls med 196 röster mot 107 för reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl.

Mom. 2 (förbättrat bilstöd till handikappade)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 1983/84:1589 av Elver Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (bil som tekniskt hjälpmedel för handikappade)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 17 för reservation 2 av Margó Ingvardsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 3

Mom. 1 (förvaltning av missbrukares socialförsäkringsförmåner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (rätt till ledighet och ersättning för vård av anhörig)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 54 för reservation 2 av Elis Andersson m. fl.

Mom. 7 (ersättningsnivån för sjukpenning och förtidspension)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Margó Ingvarsson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (en utredning om förutsättningarna för införande av en allmän socialförsäkring)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 18 för reservation 4 av Margó Ingvarsson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Semester

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1984/85:6 om semester (skr. 1984/85:67).

Anf. 73 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det betänkande om semester som vi nu behandlar tar upp några motioner från allmänna motionstiden men även en skrivelse från regeringen, där man tar tillbaka en stor del av intentionerna beträffande en utredning om semester som riksdagen tidigare beslutat om.

I det nuvarande läget är den viktigaste semesterfrågan frågan om semesterlön. Det gäller möjligheten att utnyttja sin semester på fem veckor. Avtal om ökad semesterlön har träffats, bl. a. i årets avtalsrörelse, framför allt lokalt. På min ordinarie arbetsplats, SSAB i Domnarvet, har man fått ut ett engångsbelopp på 1 500 kr. för 1984. Inför 1985 års avtalsrörelse går också Landsorganisationen fram med avtalskrav om förbättringar av semestern.

I regeringens skrivelse föreslår man att utredningen om en semesterlönefond skall läggas ned. Det innebär i praktiken att man avvisar att lösa rättvisefrågorna på detta sätt.

Jag vill peka på, att när vi 1977 antog den semesterlag som gäller i dag skrev LO-Tidningen följande:

”Semesterlönen som arbetsgivarna håller inne rör sig i dag om 15–20 miljarder. Ränteintäkterna på dessa pengar skulle ge utrymme för förbättringar av semesterlönen för låglönegrupperna.”

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

Semester

En semesterlönefond skulle innebära att möjligheterna att utnyttja semester kunde fördelas på ett rättvisare sätt. Det handlar om rättvisa, jämlikhet och solidaritet för de grupper som har de sämsta möjligheterna att utnyttja semestern. Det gäller de grupper som obestriddligen har det största behovet av ordentlig vila och rekreation. Det handlar om fördelningen av våra resurser i landet och om hur våra fritids- och rekreationsanläggningar skall vara uppbyggda – för att tillgodose behoven hos en elit och köpstarka människor eller för s. k. vanligt folk.

LO har agerat i dessa frågor både centralt och lokalt. Åtminstone på den tiden då Gunnar Nilsson var LO:s ordförande var semesterfrågorna ofta på tapeten.

Det har väckts två socialdemokratiska motioner om semester till årets riksdag. Det är två socialdemokrater från Dalarna, Ove Karlsson och Bengt-Ola Rytter, som har tagit upp angelägna frågor om semesterlönefond och om de arbetslösa rätt till semesterersättning.

Motionärerna har vid utskottsbehandlingen inte fått något stöd från sina partikamrater, ej heller från regeringen, som i sin skrivelse avvisar dessa krav.

Eftersom det är rättvisekrav för arbetarna som har förts fram har jag reserverat mig till förmån för dessa motioner. Vid den tidigare riksdagsbehandlingen av semesterfrågorna framförde vpk samma synpunkter i skilda former.

Min första reservation gäller semesterlönefonden, och jag utgår ifrån Ove Karlssons motion om rätten till meningsfull semester. Jag kräver att en utredning av semesterfrågor genast skall genomföras.

De borgerliga beslutade att lägga ned semesterutredningen, men 1982 biföll riksdagen en motion från socialdemokratiskt håll om att utredningsarbetet skulle återupptas. Regeringen har nu i en skrivelse meddelat att utredningen skall läggas ned igen. Regeringens tillvägagångssätt är helt felaktigt. Utredningen bör fortsätta, och riksdagen måste därför avslå regeringens förslag och därmed i stort sett bifalla Ove Karlssons motion.

Bengt-Ola Rytters motion utgår från att det är de grupper som har de tyngsta bördorna som får bära upp den nuvarande ekonomiska krisen, dvs. de arbetslösa. De har sällan möjlighet att få en meningsfull semester, eftersom arbetslöshetsersättningen icke berättigar till semesterlön. Detta bör ändras omedelbart, i avvaktan på att en semesterlönefond genomförs.

Regeringens skrivelse har tagits emot av utskottet, som vill lägga skrivelsen till handlingarna utan erinran. Detta var så glädjande för moderaterna att de inte har yrkat bifall till sina motioner. Moderaterna säger i stället i ett särskilt yttrande att de hoppas att beredningsgruppen i arbetsmarknadsdepartementet verkligen tar tag i de frågor om semester som tas upp i motionerna och genomför förslagen där. Det handlar om "flexibilitet" – det nya modeordet på arbetsmarknadssidan. Det handlar vidare om tolkningsproblem och förenklingar i semesterlagen.

Vi som har att göra med frågor om de arbetandes semester vet vad moderaternas förslag egentligen handlar om, nämligen att försäkra både den

enskildes och arbetarkollektivets möjligheter att få en bra semester i vad gäller såväl betalning och förläggning som innehållet i semestern. Moderaternas motioner utgår också hela tiden från företagens intressen. Enligt regeringens skrivelse kommer väsentliga delar av semesterutredningen att läggas ned, och det innebär att man går dessa intressen till mötes. Därför har jag reserverat mig, och jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 74 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I detta betänkande behandlas också en motion som Kerstin Andersson och jag skrev under allmänna motionstiden, om semester för bönder. Vi skrev också en likalydande motion förra året i anslutning till den proposition om sysselsättningsskapande åtgärder som regeringen då lade fram. Motionen avstyrktes den gången med motiveringen att förslaget inte skapade någon sysselsättning omedelbart och att man därför inte kunde tillstyrka det. Även denna gång har man avstyrkt motionen, men kanske på litet andra grunder.

Bakgrunden till motionen är att vi menar att det finns anledning att ge även jordbrukarna den sociala standard som andra människor i samhället har. 1938 fick löntagare två veckors semester, 1951 fick de tre veckors semester, 1963 blev det fyra veckors semester och 1977 fem veckors semester, därutöver kommer också andra ledigheter.

Jordbrukarnas situation är helt annorlunda. För en jordbrukare som har animalieproduktion är det fråga om 365 dagars arbete per år, om han inte kan ordna avbytare på något sätt. Dagens situation är den att det finns ett avbytersystem som LRF tog initiativ till 1975. Det ger möjlighet till avbytare fyra och en halv dagar i månaden. Det kan inte på något sätt anses vara rimligt, när andra grupper har andra möjligheter.

Motionen har avstyrkts av utskotten. Motiveringen i arbetsmarknadsutskottets betänkande är att det är angeläget att frågorna får en lösning, men sedan har man hänvisat till och anammat de synpunkter som finns i jordbruksutskottets yttrande. Frågan har varit på remiss hos jordbruksutskottet, och i sitt yttrande skriver man att det i dag inte finns tillräckliga motiv för att motionen skall tillstyrkas. Jag tycker att det jag har räknat upp är tillräckliga motiv för att man skall kunna tillstyrka motionen.

Man säger också att det finns principiella och statsfinansiella skäl som talar för att en lösning av det slag som vi har tagit upp i motionen inte kan komma i fråga.

När det gäller de principiella skälen vet jag inte riktigt vad man åsyftar. Det kunde vara skojigt att få veta. De ekonomiska skälen begriper jag inte alls. Detta förslag skulle innebära sysselsättning för ganska många människor. I motionen har vi skrivit 6 000 avbytare, men förmodligen rör det sig om betydligt fler. Med den arbetsmarknadssituation som vi har och med säkerhet kommer att ha en tid framöver skulle det inte kosta några extra pengar utan snarare vara positivt för samhället och framför allt för dem som på detta sätt får jobb.

När jordbruksutskottets betänkande skrevs hade livsmedelskommitténs

betänkande ännu inte kommit. Därför skrev man att livsmedelskommittén i sitt betänkande skulle komma att ta upp dessa frågor och belysa jordbrukarnas sociala förhållanden och inkomstförhållanden. I dag har detta betänkande kommit, och vi vet att det där inte finns några förslag som på något sätt skulle underlätta för jordbrukarna att klara sin ekonomiska situation eller att klara ett avbytarsystem. Även det tåget har gått.

Att förslaget skulle vara så principiellt felaktigt i Sverige motsägs också av att man både i Norge och i Finland har system som liknar det som vi har föreslagit i vår motion. I Norge har man ett system som ger jordbrukarna samma förutsättningar för semester som dem löntagarna har. Staten tar där ett ekonomiskt ansvar för att detta skall vara möjligt. Det är det vi menar att man borde göra i Sverige också. I de jordbruksförhandlingar som man har varje år skulle man kunna ta upp frågan om en uppbyggnad av ett sådant system, och med staten som finansär skulle man kunna genomföra reformen. I Norge kan man på ett heltidsjordbruk få semester för en människa och på ett något större jordbruk semester för två. Kostnaden för detta är f. n. preciserad till drygt 16 000 kr. per person. I Finland har man ett system som inte är särskilt olikt det norska. Det borde finnas mycket goda skäl för att vi i Sverige skall ha ett liknande system. Jag har redan angivit mina motiv för det och skall inte upprepa dem.

När frågan behandlades i arbetsmarknadsutskottet reserverade sig centerpartiet genom Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors till förmån för vår motion. Jag vill avsluta mitt inlägg med att yrka bifall till reservation 3 i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Anf. 75 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! I det betänkande som vi nu diskuterar behandlas regeringens skrivelse 1984/85:67 samt fem motioner från allmänna motionstiden.

Motionerna innehåller bl. a. förslag om semester för lantbrukarna, översyn av bestämmelserna i semesterlagen, en allmän semesterlönefond och semesterersättning i förhållande till A-kasseersättning.

Semesterlagen ändrades så sent som 1982, och den innehåller bestämmelser som omfattar alla arbetstagare.

De viktigaste semesterförmånerna enligt lagen är semesterledighet, semesterlön och semesterersättning. Enligt huvudregeln i lagen har alla arbetstagare rätt till 25 dagars semester per år.

Frågan om införande av en särskild semesterlönefond är en för löntagarna viktig reformfråga, som bör följas noga. Men f. n. bör den inte bli föremål för utredning. I stället bör arbetet inriktas på att göra bestämmelserna enklare och mer lättfattliga inte minst för löntagarna. Detta bör kunna ske i den särskilda arbetsgrupp som är knuten till arbetsmarknadsdepartementet. Denna grupp inom arbetsmarknadsdepartementet kan även se över övriga reformkrav som framkommit, detta i nära samråd och med hänsyn tagen till DELFA, som är parlamentariskt sammansatt.

När det gäller semester till lantbrukare, bör systemet utvecklas ytterligare, och jag utgår från att detta övervägs i samband med de prisförhandlingar

avseende jordbruksprodukter som så småningom kommer att äga rum.

I övrigt vill utskottet understryka vikten av att jordbrukarna får samma möjligheter till semester som andra företagare.

Herr talman! Med detta inlägg vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på reservationerna.

Anf. 76 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Christer Skoogs kortfattade sammanfattning av utskottets betänkande gav inget nytt, utöver vad som står i betänkandet. Jag vill bara göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att lagen visserligen ger rätt till 25 dagars ledighet, men inte rätt till 25 dagars lön. Det är en av de stora frågor som vi har tagit upp, nämligen de arbetslösas möjligheter att ha en rimlig semester.

Jag kan i och för sig förstå att socialdemokraterna vill förenkla semesterlagen, som var ett hafsverk av dåvarande arbetsmarknadsministern Per Ahlmark. Men jag kan inte förstå varför man, när man skall försöka se till att de arbetande får så bra bestämmelser som möjligt när det gäller semester, gör en sammanblandning och tappar bort kravet på en semesterlönefond. Det övergår faktiskt mitt förstånd, om man vill hjälpa de arbetande. Däremot förstår jag det, när jag ser i utskottets betänkande att moderaterna sitter där nöjda med sitt särskilda yttrande och markerar att det är mycket bra.

Christer Skoog och jag kämpar inom samma område, nämligen Metall. Är det inte ganska oroande att arbetsmarknadsdepartementet lägger ned en utredning? När vi skall slåss för våra medlemmar i dag tas den väsentligaste frågan alltså inte upp till någon förbättring. Det är egentligen moderaterna som skär pipor i vassen genom att få sina tankegångar igenom i det kommande arbetet.

Till sist vill jag även peka på att de som nu inte får sina önskemål tillgodosedda ens utredningsvägen redan i nuvarande situation är de som kan utnyttja semestern sämst, de som hela tiden pressas av flexibla arbetstider och övertid, de som får reallönesänkningar, de som utnyttjas med prestationslöner. Det är i grunden en ganska orättvis bild som utskottsmajoriteten ställer sig bakom.

Anf. 77 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Det var inte många ord som Christer Skoog hade att säga om jordbrukets situation och hur man skall ge jordbrukarna möjlighet att ta semester. Tyvärr är det väl signifikativt för socialdemokraternas syn på jordbruket just nu.

Man säger sig hoppas att frågan skall ytterligare utredas och diskuteras i de förhandlingar som man skall ha med jordbruket. Det hoppas jag också, för det är ju det vi har föreslagit att man skall göra. Men för att det skall ge något resultat måste man också skapa ekonomiska förutsättningar, och det är det som Christer Skoog och den socialdemokratiska majoriteten inte är beredda att göra. Då når man heller inga resultat. Därför kommer den förhoppning som Christer Skoog slutade med, att jordbrukarna skall få samma möjlighe-

ter till semester som andra, att förbli en förhoppning. Tyvärr ser det så ut just nu.

Jag upprepar att de argument jag har fört fram för att även jordbrukare med animalieproduktion skall ha den här möjligheten är fullt rimliga. Frågan borde kunna lösas genom att samhället går in och hjälper till ekonomiskt.

Anf. 78 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! För Lennart Brunander vill jag peka på att jag avslutade mitt anförande med att utskottet utgår ifrån att lantbrukarna skall få samma rätt till semester som alla andra företagare, och det kanske vi kan vara överens om.

Den här frågan skall tas upp i jordbruksförhandlingarna. Exakt på samma sätt har det varit för de stora löntagargrupperna, som har fått avstå en del av löneutrymmet för semestern. Det gäller att prioritera och använda utrymmet på det sätt som man finner lämpligast. Om man från jordbrukarhåll anser att det är lämpligast, bör man alltså kunna använda en del av utrymmet för att ta ut semester.

För Lars-Ove Hagberg vill jag bara upprepa vad jag sade inledningsvis, nämligen att frågan om en semesterlönefond är en för löntagarna viktig reformfråga, men f. n. bör den inte föranleda någon särskild utredning.

Anf. 79 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag vill bara till sist säga att när man gör den här prioriteringen, då har man också prioriterat att företagsamheten i det här landet skall få fritt fram, medan de angelägna kraven från de lågavlönade, från dem som har sämst möjligheter att ta ut en meningsfull semester, åsidosätts. Det kan inte vara förenligt med arbetarrörelsens traditioner, det kan inte vara en form av rättvisa, solidaritet och jämlikhet. Jag tycker att Christer Skoog skall tänka på detta framöver.

Men viktig är också enligt min mening utformningen av rekreationsmöjligheterna. Jag råkar bo i ett län där det finns stora kommersiella anläggningar för rekreation, och jag brukar roa mig med att titta på dem som är på väg dit från Mellansverige. Jag vågar ganska säkert säga att det inte är några lågavlönade vanliga arbetarfamiljer som tar sig fram i bilkaravanerna upp till dessa rekreationsområden, utan det är mer välbeställda människor.

Nog vore det mycket bättre om de arbetande också hade möjlighet att utnyttja dessa områden för den vila och rekreation – både på vintern och på sommaren – som är så angelägen. – Detta är bara ett exempel.

Det här bestämmer också utbudet. Vad skall det finnas för någonting i de här anläggningarna? Vad skall vi utnyttja vår natur, våra rekreationsområden, till?

Jag tror alltså att man inte kan se frågan om en allmän semesterlönefond bara som en ekonomisk fråga – den är mycket större och viktigare. Det handlar om hela samhällets utbud när det gäller fritiden.

Anf. 80 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Christer Skoog vidhåller att man måste skapa ekonomiskt utrymme för att jordbrukarna skall kunna ta semester, så att de verkligen kan få en semester som motsvarar den som andra företagare har. Tyvärr har det inte funnits någon vilja hos den socialdemokratiska majoriteten att skapa ett sådant utrymme. De förslag som i dag kan läsas i livsmedelskommitténs betänkande pekar inte heller åt det hållet. Därför ser det inte särskilt bra ut.

Men vill man skapa detta ekonomiska utrymme, så visst går det. Det innebär emellertid i så fall att matpriserna kommer att bli högre, för det är enda vägen att klara den saken, om inte staten vill gå in och hjälpa till.

Är det den modellen som socialdemokraterna vill arbeta efter?

Anf. 81 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Lennart Brunander försöker förvränga det jag framförde i min replik. Jag sade att det ekonomiska utrymme man skapar genom jordbruksförhandlingarna måste när det utnyttjas – precis som skett för löntagarna under alla år vid deras förhandlingar – räknas av från den totala potten. Vill man då använda pengarna för semester, så är det ett lovvärt syfte. Det finns väl ingenting som hindrar detta.

Men Lennart Brunander kräver att staten, samhället, skall ställa upp och betala semestern. Det kan ändå inte vara riktigt.

Lars-Ove Hagberg fortsätter sin argumentation som om han inte kände till vilka som gått i bräsch och drivit fram den semesterlag som gäller. Herr Hagberg! Gå tillbaka i historien och se vilka som verkligen drivit kraven från de små människorna i samhället. Det är arbetarrörelsen och socialdemokratin som har utvecklat lagstiftningen, så att den blivit vad den är i dag, när även de små människorna har möjlighet till semester. Arbetsgivarna sade nej många gånger.

Jag tycker att Hagberg kunde ha besparat sig denna argumentation. Jag sade också att frågan om en semesterlönefond är viktig men att det f. n. inte finns utrymme för att utreda saken.

F. ö. skall ju alla dessa frågor om förenklingar av alla slag – något som är ett starkt krav från många löntagare – hanteras av den särskilda arbetsgrupp som finns knuten till arbetsmarknadsdepartementet och av DELFA, som är parlamentariskt sammansatt.

Anf. 82 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Allra sist vill jag säga följande.

Vi har tillsammans, Christer Skoog, drivit fram det här. Jag var med 1977 och ställde upp för fem veckors semester. Det råder alltså inga delade meningar mellan oss i detta avseende. Jag har full respekt för socialdemokratinns arbete på det här området, och jag beundrar det. Men jag känner missräkning, när ni i dag sviker. Det går väl inte att hänvisa till att det inte finns utrymme, då det i företagen dräller av pengar. Det överförs många miljarder från de arbetande till kapitalet. Nog borde även socialdemokratin ge en skärva till dem som är sämst ställda i det här samhället – en liten, liten

Datafrågor

skärva när det gäller semestern. Det hade varit klädsamt i detta sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (utredning av vissa semesterfrågor)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 19 för reservation 1 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 2 (semesterersättning till arbetslösa)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 19 för reservation 2 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 3 (semestervillkoren för lantbrukare)

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 45 för reservation 3 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors.

7 § Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkanden

1984/85:7 om datafrågor och

1984/85:10 om vissa vallagsfrågor, m. m.

Anf. 83 ANDRE VICE TALMANNEN:

Konstitutionsutskottets betänkanden 7 och 10 kommer att behandlas i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså konstitutionsutskottets betänkande 7 om datafrågor.

Datafrågor

Anf. 84 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! I detta betänkande, nr 7, behandlas ett flertal motioner, framför allt dem som har anknytning till integritetsproblemen.

Bland de frågor som tagits upp till behandling i motionerna finns de om samkörningsproblem, användning av personnummer, nödvändig restriktivitet för myndigheter vad gäller uppgiftslämnande samt ansträngningar för att göra datameddelanden begripliga för dem som berörs.

Vidare finns motioner som behandlar den privata sektorns databehandling, krav på personlig signatur på alla körningar av datoriserade personregister samt rätt för sjukvårdspatienter att bli föremål för "dataundantag".

Utskottets majoritet har med anledning av personnummerkommitténs uppgifter ansett de flesta motionerna besvarade.

Vi moderater har dock funnit anledning att reservera oss på ett par punkter, liksom att bifoga ett par särskilda yttranden. Jag återkommer till dessa.

I den moderata partimotionen 433 framhöll vi att den enskilde medborgarens rätt och integritet betyder mer än olika myndigheters och organisatio-

ners intressen av effektivitet, kontrollkrav och s. k. övergripande planering. Det är därför nödvändigt både att öka friheten för de enskilda medborgarna och att stärka den enskildes integritet och oberoende gentemot de kollektiv – offentliga och andra – som blivit allt starkare under de senare decennierna.

Det måste dock också understrykas att den enskildes rätt aldrig kan bli absolut. Hans eller hennes handlingsfrihet måste alltid utsättas för begränsningar i den mån som den påverkar andra negativt. Hänsynen till medmänniskan är ett axiom.

Herr talman! Till detta betänkande har vi moderater, som jag nämnde, fogat två reservationer och två särskilda yttranden.

Reservation 1 gäller besvärinstans vid besvär över datainspektionens beslut. Enligt nuvarande ordning utgörs denna av Kungl. Maj:t, dvs. regeringen. Vid datalagens tillkomst uttalade statsrådet ett visst mått av förståelse för att dessa besvär skulle prövas av regeringsrätten. Dock drog han därefter den slutsatsen att datainspektionens beslut hade en sådan politisk betydelse för att förebygga risker för otillbörliga intrång i personlig integritet och vad gällde avvägningen mot samhällsekonomiska intressen att *regeringen* borde utgöra besvärinstans.

Vi är av den mening att dessa ärenden bör prövas av regeringsrätten. Dess verksamhet ger den en särskild kompetens.

Vi anser däremot icke att de besvär som reses mot datalagen skall kunna bli föremål för bedömning av regeringen och därmed växlande politiska åsiktsriktningar. Sådana skall enligt vår mening inte kunna påverka ärendets behandling. Jag yrkar således bifall till reservation 1.

Reservation 2 behandlar den enskildes rätt till dataundantag beträffande uppgifter inom sjuk- och socialvården, dvs. ett förbud att överföra sådana uppgifter till dataregister.

Redan i dag är det enligt datalagen tillåtet att föra dataregister med sådana uppgifter endast om särskilda skäl föreligger. Stränga sekretessregler gäller.

Enligt vår uppfattning måste den enskilde dock i vissa fall kunna ställa än högre krav. En patient kan bli föremål för mycket ingående utredningar som ett led i behandlingen. Dessa utredningar är oftast av stor vikt. Den enskilde kan dock uppleva en överföring på data av dessa uppgifter som djupt integritetskränkande.

Vi hävdar därför att dataundantag skall kunna begäras, och att detta då skall antecknas i journal eller personakt. Skyldighet att informera om rätt till dataundantag skall också föreligga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Som jag nämnde har vi moderater också lämnat två särskilda yttranden. Utskottet har ansett samtliga yrkanden i vår motion 433 besvarade med hänvisning till utredningsarbetet i personnummerkommittén.

Vi anser naturligtvis, liksom utskottsmajoriteten, att de skall behandlas av denna kommitté – liksom är fallet med övriga motioner i ärendet – men vi har ansett det nödvändigt att i ett särskilt yttrande precisera våra synpunkter på hur arbetet i kommittén bör inriktas. Personnummerkommitténs kommande

Onsdagen den
28 november 1984

*Meddelande om
frågor*

arbete är av vital betydelse för de bland medborgarna så uppmärksammade integritetsfrågorna.

Herr talman! Jag skall säga ett par ord om vårt särskilda yttrande nr 4 i betänkandet. Redan i sitt yttrande över proposition 1981/82:21 underströk konstitutionsutskottet vikten av att statsmakterna följde upp utvecklingen på ADB-området ur offentlighetssynpunkt. Utskottets tillkännagivande till regeringen innebar att det borde ifrågasättas om inte båda de aktuella myndigheterna – datainspektionen och statskontoret – borde komma i fråga. I föreliggande betänkande yttrar utskottet att det i dag är av samma uppfattning.

I vårt särskilda yttrande säger vi att detta är tillfredsställande. Vi känner oss dock föranlåtna understryka att det är väsentligt att riksdagens intentioner verkligen följs. I den mån datainspektionen skulle behöva ytterligare resurser för att kunna fullgöra sin del av ansvaret förutsätter vi att fördelningen av de medel som står till förfogande för ändamålet blir föremål för regeringens överväganden.

Därmed, herr talman, har jag redogjort för de moderata reservationerna och de två särskilda yttrandena och yrkar härmed återigen bifall till reservationerna 1 och 2.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

8 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1984/85:241 av *Olle Östrand*

1984/85:242 av *Stig Josefson m. fl.*

1984/85:243 av *Kjell Johansson m. fl.*

1984/85:244 av *Knut Wachtmeister m. fl.*

Beskattningen vid anställdas förvärv av aktier i vissa fall, m. m. (prop. 1984/85:80)

9 § Anmäldes och bordlades

Försvarsutskottets betänkande

1984/85:4 Statlig garanti för ett banklån till Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum

10 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 28 november

1984/85:257 av *Egon Jacobsson* (s) till kommunikationsministern om upprätthållandet av SAS tidtabeller:

Under senare tid har SAS tidtabeller inom landet inte kunnat upprätthållas på ett tillfredsställande sätt. Vissa flygturer har t. o. m. varit inställda.

Dessutom har på linjen Malmö-Stockholm en av morgonturerna indragits, trots god beläggning.

Mot bakgrund av vad som skett och sker vill jag fråga:

Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd vidta när det gäller upprätthållandet av SAS tidtabeller på ett för passagerarna tillfredsställande sätt?

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Meddelande om
frågor*

1984/85:258 av *Per Petersson* (m) till försvarsministern om ökad utbildning av helikopterförare inom försvaret:

Arméns flygbataljon (AF 1) har mycket stora svårigheter att fylla behovet av flygande personal. Svårigheterna är allra störst i fråga om förare med flyglärarkompetens och andra erfarna flygare. Skälet är främst att erfarna helikopterförare är mycket efterfrågade på den civila marknaden såväl i Sverige som i andra nordiska länder.

Avgångarna har senaste år varit mycket stora – tolv förare har övergått eller avser att övergå till annan verksamhet.

I dagsläget har AF 1 endast ca 48 förare, men det planerade behovet år 1987 är 114 helikopterförare. Bristen på förare med flyglärarkompetens är det mest allvarliga med tanke på det stora behovet av nyrekrytering och helikopterförarutbildning för att kunna tillgodose den beslutade förstärkningen av norra Sveriges försvar.

AF 1 har tjänstevägen givit förslag till åtgärder så att förbandet kan fullgöra ålagda uppgifter. Tyvärr dröjer svaren från central nivå, och med varje månad som går blir problemen allt svårare att lösa.

Vilka åtgärder avser försvarsministern att vidta för att säkra behovet av väl utbildade helikopterförare inom det svenska försvaret?

1984/85:259 av *Gunnel Liljegren* (m) till utbildningsministern om utbildningen i blockämnet svenska:

Sedan 1970 omfattar utbildningen av lärare i svenska för grundskolans högstadium och gymnasieskolan 60 poäng i blockämnet svenska. 1974 års lärarutbildningsutredning föreslog i sitt betänkande 1978 en till 180 poäng förlängd gymnasielärarutbildning, bl. a. med hänvisning till behovet av en längre svensk lärarutbildning. Utbildningsutskottet, som vid flera tillfällen behandlat motioner i frågan, "utgår från att ansvariga utbildningsmyndigheter noga följer utvecklingen".

Med hänvisning till de krav som svenskundervisningen i dag ställer, inte minst i gymnasieskolan, vill jag fråga:

Är statsrådet Hjelm-Wallén beredd att låta göra en översyn av utbildningen i blockämnet svenska och låta ämnet omfatta 80 poäng som grund för lärartjänst?

1984/85:260 av *Ove Karlsson* (s) till industriministern om utbildningen inom skinnindustrin:

I Sverige finns i dag inte fler än ca 250 kunniga skinnsömmare och endast 175 anställda inom garveribranschen. Dessa yrkesutövare börjar alltså bli få, och åldersfördelningen är sådan att yrkeskunskaperna knappast garanteras mycket längre till om ingenting görs.

Enligt min mening är läget inom svensk skinnindustri kritiskt, och jag anser att det ur både bransch- och beredskapssynpunkt är mycket viktigt att framtida yrkeskunskap och utbildning och därmed produktutvecklingen garanteras.

Jag vill därför fråga industriministern:

Avser statsrådet vidta nödvändiga åtgärder för att den kunskap som i dag finns inom svensk skinnindustri kan bibehållas i framtiden?

1984/85:261 av *Berit Löfstedt* (s) till utbildningsministern om kårhusprojektet i Linköping:

Studenterna i Linköping har under en lång tid arbetat intensivt för att få till stånd byggandet av ett kårhus. Behovet av ett kårhus är väldokumenterat, särskilt med tanke på att lokalproblemen rent allmänt är mycket svåra vid Linköpings universitet. Studenterna har emellertid nyligen under hand nåtts av beskedet att några medel för ett kårhusbygge inte kommer att upptas i kommande statsbudget.

Jag vill fråga: Vilka åtgärder avser utbildningsministern vidta för att lösa lokalfrågan för studenterna i Linköping?

1984/85:262 av *John Andersson* (vpk) till kommunikationsministern om åtgärder mot försämring av järnvägstrafiken:

Enligt SJ:s planer kommer fem dagliga turer på sträckan Vännäs-Umeå att dras in. Vidare skall vid årsskiftet sovvagnsförbindelsen Umeå-Östersund upphöra. Inlandskommunerna kommer även att drabbas, om 21.55-tåget från Vännäs till Umeå dras in. Resenärer från inlandet kommer då att få vänta i två timmar i Vännäs och kommer till Umeå kl. 23.40.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att hindra försämringar av de spårbundna kommunikationerna?

1984/85:263 av *Tore Claeson* (vpk) till finansministern om möjligheterna att inlösa bottenlån i egnahemsfastigheter:

Egnahemsägare som under senare år i andra eller tredje hand förvärvat sina hus och måst överta lånen på resp. fastighet har ofta mycket höga kostnader för amorteringar och räntor. Under år 1983 var det många låntagare som hos bottenlåneinstituten löste in sina lån för att bl. a. minska

sina allt högre boendekostnader. Fr. o. m. årsskiftet 1983-1984 synes emellertid långivarna/kreditinstitutet generellt sett ha börjat neka låntagarna att få lösa in lånen, utan att man meddelat låntagarna om denna förändring.

Berörda småhusägare tycker naturligtvis att det är minst sagt underligt att på detta sätt förvägra låntagare att lösa in sina lån.

Jag vill därför fråga finansministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta med anledning av ovan beskrivna problem?

1984/85:264 av *Kerstin Ekman* (fp) till försvarsministern om anstånd från krigsförbandsövningar för värnpliktiga befäl:

Från skilda håll inom försvarsmakten kommer i dag larmrapporter om att antalet värnpliktiga befäl som i dag får anstånd med att genomföra krigsförbandsövningar är så stort att övningarna äventyras.

En krigsförbandsövning innebär många gånger betydande olägenheter för den som inkallas. Det är därför självklart att det måste finnas möjlighet att få anstånd. Om anstånden emellertid blir så många att de försvårar genomförandet av utbildningen och vår beredskap därigenom försämras är detta självfallet allvarligt. Den nuvarande situationen bör följas med uppmärksamhet av regeringen.

Jag vill därför fråga försvarsministern:

Avser försvarsministern att vidta någon åtgärd med anledning av att antalet anstånd med krigsförbandsövningar för värnpliktiga befäl är så stort att genomförandet av krigsförbandsövningar äventyras?

11 § Kammaren åtskildes kl. 17.51.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 38

Onsdagen den
28 november 1984

*Meddelande om
frågor*